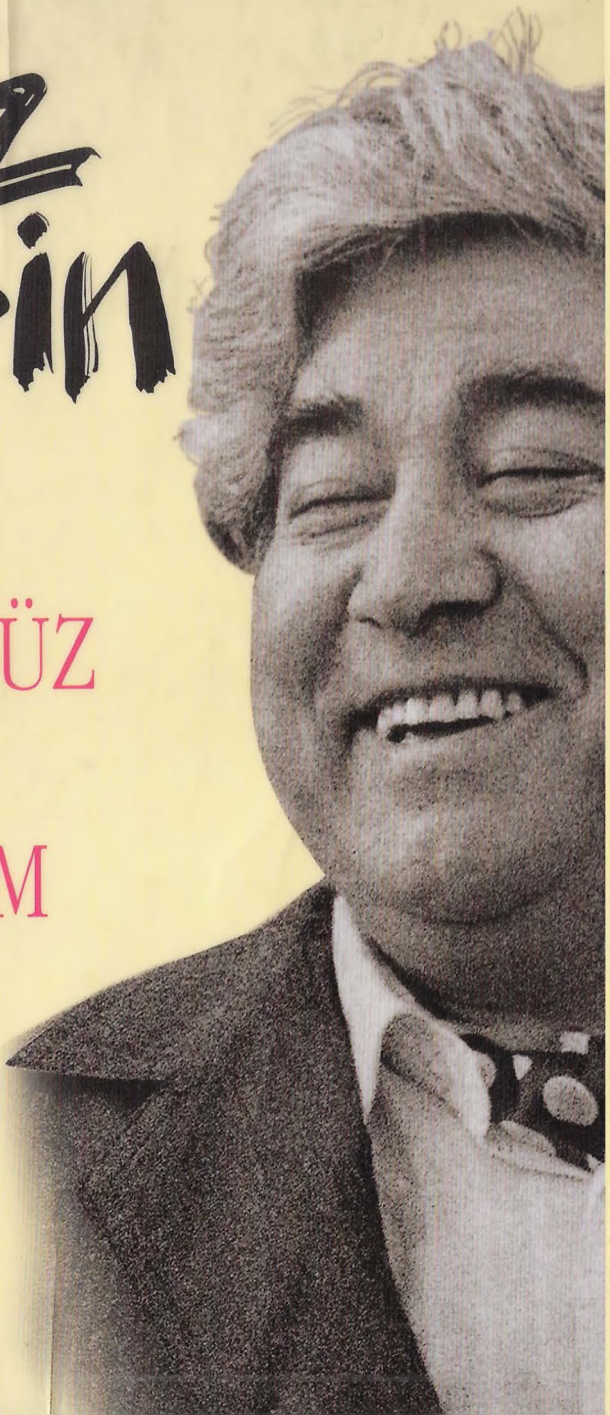
aziz nesin

GÖZÜNÜZ AYDIN EFENDİM

YINEVİ

Nesin Yayıncılık LTD. ŞTİ.
Kayahatun Sokak Oktay Bey Apt. No: 11/1 Harbiye Şişli/İstanbul
Tel: 0212 291 49 89 • Faks: 0212 234 17 77
nesin@nesinyayinevi.com • www.nesinyayinevi.com

Nesin Yayınevi'nde birinci basım Haziran 2005

İlk basım 1997

Genel Yönetmen
Ali Nesin

Yayın Yönetmeni
Atay Eriş

Grafik Tasarım Danışmanı
Gürhan Yücel

Ön kapak fotoğrafı: İsa Çelik

001 01 01 025-25

ISBN 975-9038-22-6

Baskı: As Kadıköy Matbaacılık AŞ 0216 545 25 40

Aziz Nesin

Gözünüz Aydın Efendim

öykü

NESİN YAYINEVİ

İçindekiler

7 Gel de Oku Mektubunu
18 Bir Bayram Gezintisi
24 Göbek Atmak En Tabii Haklarımızdandır
30 Papipos Milli Dava!
39 Bir Ölü Aranıyor
47 Geçmiş Olsun Müdür Bey!
52 Bir Günlük Yumurtanın Hayatı
55 Köprüyü Geçene Kadar
60 Çok İlerledik
63 Karakoldan Kurtulamadık
68 Kısmetli Çocuk
78 Lafı Neresinden Duyuyor
83 Eşek Şakası
88 Bu Aklıma Gelmemişti
92 Gözünüz Aydın Efendim!
97 Hayvanlar Mahkemesi
103 Ve Saire...
109 Kim O?
117 Nüfus Kâğıtları Eskiyenler

124 Naylon Milyoner
134 Punç Nasıl Yapılır?
138 Çember
142 İki Altın Arayıcısı
148 Dolmuşta Yer Yok
153 Süper Ukala
156 Orta Anadolu Üniversitesi'nde Hukuk Dersi
159 Orta Anadolu Üniversitesi'nde Sanat Tarihi Dersi
161 İlmi Balık Avcılığı
164 Bahar Bayramı'nda Gezinti
172 Papelasyon
179 Hapı Yutunca
185 Büyüyen Masa

Gel de Oku Mektubunu

Kardeşim Muzaffer,

Sana kaçtır, el yazın okunaklı değil, lütfen daktiloyla yaz mektuplarını, diye rica ettiğim halde benim zar zor okuyabildiğime göre 2 Mayıs 1962, belki 21 Nisan 1953 yada 91 Şubat 1217 tarihli mektubunu, yine o kargacık burgacık el yazınla yazmışsın. Hem "3 Haziran 1096", hem "1 Ocak 2991" okunabilen, ama bir arkadaşımın "3, 5 Haziran 3856", başka bir arkadaşımın da sökmek için yarım saat uğraştıktan sonra "1961 Aralık 36l" olarak okuduğu, doğrusunun hangisi olduğu bitürlü anlaşılmayan, ama bir yazı okuma bilirkişisine göre de "301 Mart 3387" tarihli mektubun için çok teşekkür ederim.

Nasıl olup da el yazının her kelimesini, hatta her harfini, herkese ayrı ayrı okutturabilip başka başka anlamlar çıkarttırabildiğine çok şaşıyorum; bu büyük başarından ötürü seni candan kutlarım.

Çoktanberi senden gelecek yanıtı beklemekteydim. Durumumu, vereceğin yanıta göre belirleyecektim. Sen de yanıtını çok geciktirdin.

Postacıların zarfın üstündeki yazılarından, notlarından, açıklamalarından, mektubun neden geciktiğini öğrendim.

Sen hemen cevap yazıp postaya atmışsın ama, postacılar zarfın üstüne "Istanbul" niyetiyle yazdığın kelimeyi "İzmir" okuduklarından mektubu İzmir'e, İzmir'deki postacı da "Mersin" okuyup Mersin'e göndermiş; mektup buyüzden altı il, dokuz ilçe dolaştıktan sonra Istanbul'a ulaşmış.

Mektubun Istanbul'da da günlerce postaneden postaneye, elden ele dolaşmış durmuş.

Bigün postacının,

– Acaba bu mektup sizin mi? diye tereddütle uzattığı zarfı alıp üstündeki yazıya baktım, baktım, baktım; tabii okumak niyetiyle bakıyordum. Bütün ömrümce baksam yine de okuyamayacağımı anlayınca,

– Neden benim oluyormuş! dedim.

Postacı,

– Herkese gösterdik de, dedi, bir de size sorayım dedim...

Sonra mektubun inanılmayacak bir tesadüfle elime geçti. Bir öğleüzeri evden çıkarken, karşı daire komşumuzun postacıyla tartıştıklarını gördüm.

Pijamalı komşum postacıya,

– Zarfın üstünde "Hacı Veli" yazıyor, benim adım Muhsin... diyordu.

Postacı da,

– Bayım, diyordu, ben ve postanedeki arkadaşlar bu kelimenin olsa olsa ancak "Muhsin" olabileceğine karar verdik.

Komşum beni görünce imdat ister gibi,

– Ne olur, şunu okur musunuz... diye zarfı bana uzattı.

Postacının "Muhsin", komşumuz Muhsin Bey'in de "Hacı Veli" olarak okuduğu kelimeye baktım,

– Bana kalırsa, dedim, "Sayın Bay Memiş" olacak...

Evet evet, bu yazı "Muhsin"den ve "Hacı Veli"den çok "Sayın Bay Memiş"e benziyordu. Elime aldığım zarfın bir hafta

önce postacıya, "Benim değil..." diye geri verdiğim mektup olduğunu anlamıştım.

Pijamalı komşumuz,

– Gördün mü işte, benim değil... dedi postacıya.

Biraz daha dikkat ederek yazıyı sökmeye çalıştım.

– Belki de "Mahmut" diye yazılmış, ama "Suavi" de olabilir... dedim.

Postacı,

– Ben onsekiz yıllık posta dağıtıcısıyım, böyle şey ilk defa başıma geliyor, dedi, bir aydır bu zarfı hiçkimse almak istemiyor, kime götürdükse, benim değil diye geri veriyor.

Muhsin Bey,

– Bu kadar aramışsınız, sizden günah gitmiş, dedi, ben yerinizde olsam çoktan yırtar atardım.

Postacı,

– Evet ama, dedi, mektup taahhütlü... Taahhüt makbuzunu, mektubu alan imzalayacak da çıkış postanesine göndereceğiz.

– Öyleyse adresi okunamadığından geri gönderin mektubu... dedim.

Postacı,

– Nasıl gönderebiliriz, dedi, gönderilen yerin adresini, gönderenin adını da herkes bir başka türlü okuyor. Nereye gönderelim? Bu mektup, posta idaresinin başına bela oldu. Bizim postanenin müdürü, mektubun Kayseri'den geldiğini söylüyor.

Muhsin Bey zarfı alıp arkasındaki çıkış yeri adresine bakarak,

– Nerden anlamış Kayseri'den geldiğini? dedi.

Postacı,

– Sondaki harf "i"ye benziyormuş.

Muhsin Bey,

– Eğer bu yazı Kayseri ise, ben de bileklerimi keserim... dedi.

Postacı,

– Evet, dedi, bence de Kayseri değil, olsa olsa Edirne... Bakınız, şurda "n"ye benzer bir harf görünüyor, değil mi?

Muhsin Bey,

– Bu kelimenin Edirne'yle "n" harfinden başka bir ilintisi yok... Bu düpedüz "Çankırı" işte... Postanenin damgasından da belli...

Postacı,

– Bikere "Çankırı" olamaz, dedi, çünkü taahhüt makbuzunun çıkış yerinde Ankara yazıyor, Ankara'dan gelmiş... Gönderenin adı okunabilseydi...

– Verir misiniz bana... dedim.

Bisüre yazıyı inceledikten sonra,

– Sadi filan gibi bişey bu... dedim.

– Nerden anladınız? diye sordu Muhsin Bey.

– Anlamadım, tahmin... dedim, başta "S" gibi bir harf var da...

Muhsin Bey,

– Bana kalsa "Orhan" olabilir ama, Sadi olamaz... dedi.

İşte o zaman birdenbire, senin kargacık burgacık el yazını, herkesin başka türlü okuduğunu anımsayarak,

– Galiba bu mektup bana gelmiş olacak, dedim.

Postacı,

– Emin misiniz? dedi.

– Tabii... dedim. Ankara'da bir müsteşar arkadaşımdan iki aydır mektup bekliyorum; bu odur. Arkadaşımın öyle ustalıklı bir el yazısı vardır ki, herkes kendine göre başka başka okur.

Postacı,

– Allah sizden razı olsun, makbuzu imzalayın da lütfen alın şu mektubu, kurtarın bizi... dedi.

Gitmekten cayıp eve girdim, hemen zarfı açtım. Bikaç satırlık kısacık bir mektup yazmışsın, ama tek kelimesini okuyamadım. Tersliğe bak, karım da o gün evde yok ki ona okutayım... Alt katta bir emekli edebiyat öğretmeni oturur, iyi dostumdur. Mektubu ona götürüp,

– Acaba okuyabilir misiniz, ben çıkaramadım... dedim.

Edebiyat öğretmeni dostum, kelime bulmacasını çözdüğü gazeteyi yanına bırakıp mektubu eline aldı, önce gözlüksüz baktı, sonra da gözlükle... Okuyamamış olmak ona çok ağır gelmiş olacak ki,

– Biz bunu harf harf başka bir kâğıda yazalım da öyle okuyalım... dedi.

Mektubu masanın üstüne koydu. Sol eline bir büyüteç alıp mektuptaki harfleri tek tek okuyarak bir kâğıda yazdı. Yazdıklarından bir anlam çıkaramayınca,

– Allah allah, dedi, ben yirmiyedi yıllık öğretmenim, bunca imtihan kâğıdı, öğrencilerin bunca yazılı ödevini okudum, ama bunu okuyamadım. Size bu mektubu gönderen okuma yazma biliyor mu?

– Bilmez mi, herif koskoca müsteşar...

– Hayret... Okulda sınıflarını nasıl geçti peki?

– İkişer, üçer yılda, pişire pişire...

– Siz bu mektubu bana bırakın da, yarın gelin alın.

Ertesi gün gittiğimde, emekli öğretmenin geceyi uyumadan geçirdiğini karısından öğrendim. Hâlâ mektubun başındaydı, başarısızlığından bozguna uğramıştı.

– Çok yoruldunuz... dedim.

– Yoo, çok eğlendim, vaktin nasıl geçtiğini anlayamadım... dedi.

– Okuyabildiniz mi?

– Evet... Okudum ama bir anlam çıkaramadım işte!

Mektuptan, başka bir kâğıda aktardığı yazıyı bana verdi. Şunlar yazılıydı:

"Oeboplke, knbsp onbiinşeterdinkçsüq poldusaxq!" ve böyle sürüyordu.

– Ne demek yani? dedim.

– Hiçbişey demek değil, dedi, çünkü mektup değil ki bu, şiir...

– Aman nasıl şiir bu?..

– Bu, yeni şiir akımıdır, anlamsız şiir dedikleri...

– Nasıl buldunuz eski bir edebiyat öğretmeni olarak.

– Anlaşılsa güzel şiir, ama ne yazık ki anlaşılamıyor.

– Öyleyse yanıt veremeyeceğim.

– Yoo, verirsiniz... Siz de yazın böyle...

Emekli öğretmene teşekkür ettim, ama mektubu da okuyamadığı belliydi. Ünlü bir gazete fıkracısı olan bir arkadaşıma götürdüm. Mektuba şöyle bir baktı,

– Baştan sona sövmüş sana... dedi, bana böyle mektuplar günde beş on tane gelir.

– Peki, ne diyor, ne yazmış...

– Okunamıyor ki... ama sövmüş, çok ağır...

İki gün sonraydı, karım,

– Artık ayrılacağız... dedi.

– Ne? dedim.

– Ayrılacağız...

– Müsaade edersen karıcığım, neden böyle bir karar aldığını öğrenebilir miyim?

Karım,

– Bir de soruyorsun, diye bağırdı, bu mektup ne! Ütülerken ceketinin cebinde buldum...

Sevinçle,

– Yoksa okudun mu, oh oh... Ne yazıyor? diye sordum.

– Alay mı ediyorsun? Tek kelimesi okunmuyor, kime gösterdimse okuyamadı. Ama bir gizli aşk mektubu olduğu belli...

– Nerden belli, ben hiç anlayamadım.

– Şifreyle yazılmış ayol...

Muzaffer, ne diyeyim sana ben, o çetrefil içinden çıkılmaz yazın yüzünden azkalsın evimi barkımı yıkacak, beni bunca yıllık karımdan edecektin. Karıma gerçeği anlatıncaya kadar akla karayı seçtim.

Bir avukat arkadaşıma senin mektubunun sözünü etmiştim.

– Göster bana, belki okurum... dedi.

Verdim. Bisüre baktıktan sonra,

– Yahu mektup dava konusu, neden polise bildirmiyorsun, mahkemeye vermiyorsun? dedi.

– Ne var ki?

– Daha ne olsun, baksana şurda iki yerde iskelet kafası resmi var; bu düpedüz ölüm tehdidi...

– Hadi yahu... Senin iskelet kafası resmi sandığın, biri arkadaşımın imzası, öbürü de herneyse okunamayan bir yazı...

Avukat arkadaşım,

– Bu mektubu okusa okusa, dedi, bir yazı bilirkişisi vardır, o okuyabilir. İmzaları seçmek, yazıları ayırt etmek için mahkemeler ona başvururlar.

Yazı okuma bilirkişisine gittim. Benden aldığı parayı hak etmek için yirmi dakika kadar mektuba baktıktan sonra,

– Siz bunu yazı uzmanı Samim Bey'e götüreceksiniz, ancak o okuyabilir. Bizim de üstadımızdır. Almanya'da bu işin uzmanı olmuştur... dedi.

Yazı uzmanı Samim Bey, mektubu inceledikten sonra,

– Bravo... diye bağırdı.

– Ne olmuş? dedim.

– Bir harika... dedi.

Yazı uzmanı senin mektubu ters tutuyordu.

– Bayım, mektubu ters tutuyorsunuz, dedim.

– Tabii ters tutuyorum, dedi, yazının değeri de burda ya... Ne yandan tutarsanız tutun, yukarı, aşağı, sağa, sola, değerinden hiçbişey kaybetmiyor. Bu mektup nasıl dursa olur; çok, çok değerli...

– Ne gibi yani, değeri neresinde?..

– Soyut, soyut... Bir sanat harikası... Bu, mektup değil, bir tablo... Siz bunu çerçeveletip asın karşınıza.

– Peki ama, ne yazılı bu mektupta? Ne diyor?

– Ne dediği hiç önemli değil bayım; tıpkı soyut resimler gibi. Ne yandan asılsa, ne yandan bakılsa olur ve siz ne anlıyorsanız odur. Şu forma, şu lekelerin dengesine bakınız; bir sanat şaheseri...

– Fakat ben bu mektubun okunmasını istiyorum...

– Haaa öyleyse siz bunu profesör Karabey'e götüreceksiniz, belki o okuyabilir.

Götürdüm. Profesör Karabey güldü,

– Siz tabii okuyamazsınız bu mektubu... dedi.

– Neden? dedim.

– Türkçe değil ki bu...

– Ya nece?

– Nece olduğunu anlayamadım, ama kesinlikle Türkçe olmadığını söyleyebilirim.

Profesörün sözleri aklıma uygun geldi. Demek ki, mektupta yazdıklarını başkaları okumasın diye Türkçe yazmamışsın. Verdiğin yanıtın gizli olduğunu anladım.

Yirmiüç dil bilen bir filolog varmış, ona götürdüm mektubunu. Adam bir bakışta anladı,

– Bu, dedi, yaşayan dillerin hiçbirinden değil...

– Yani?

– Ölü dillerden biriyle yazılmış.

Bana bir ölü diller bilginini salık verdi. Ölü diller bilgini mektuba bakınca sıçradı,

– Müthiş! diye bağırdı.

– Nedir? dedim.

– Yıllardanberi bilim âlemi bu yazıyı aramaktaydı; siz bunu kimden aldınız?

– Postacıdan...

Uzun bisüre düşündü kaldı.

– Bilginler bu yazıyı neden arıyorlarmış, neye yararmış?.. diye sordum.

– Bu kâğıttakiler, Amurangibut yıkıntılarındaki bir anıttaki yazıtın kopyasıdır.

– Yani ne diyor şimdi bu mektupta?

Bayım, bu yazılar Kaltvence... Bu dil şimdiye kadar okunamadı; ölü dillerdendir. Ama üzerinde çalışılıyor, yakında okunabileceğini sanıyorum. Bu yazının bir fotokopisini almama müsaade eder misiniz?

– Tabii...

Muzaffer, mektubunun serüveni çok uzun; hepsini anlatsam kitap olur. Karışık yazıları okuyabildiğini söyledikleri bir yüksek memura götürüp verdim. Adam baktı baktı mektubuna,

– Beyefendiye çok hürmet ederim, şimdilik sizin için münasip bir memuriyetimiz yok. İlk münhalde sizi düşüneceğim... dedi.

Adam, senin mektubunu okuyamayınca, alışkısıyla onu bir tavsiye mektubu sanmış olacaktı. Ben de hiç bozmadım, masasının üstüne bıraktığı mektubu yavaşça alıp dışarı çıktım.

Bir arkadaşım,

– Bu mektubu hem de sana okutabilecek birisi var ama, seni ona gönderemem... dedi.

– Neden? dedim.

– Sana kıyamam da ondan... dedi.

– Allah allah... Söyle de kim olduğunu ona gideyim.

– Göndermem. Sonra seni ufalar, un ufak eder. Olmaz! O olsaydı, sana bu mektubu okuturdu.

– Neden kendisi okumuyor da bana okutturuyor.

– Mesleği öyle onun.

– Ben okuyamıyorum ki...

– O okutturur. Okuryazar olmayanlara bile ne yazılar okutturmuştur...

– Ne olursun söyle kim olduğunu da gideyim.

– Bu mektubu görürse, casusluk raporu diye seni süründürür. Siyasi kısımda komserdir. İstersen git, bak o sana bu mektubu nasıl okutturuyor. On satırlık bu mektubu on gün okutturur sana...

Artık mektubunun okunmasından umudumu kesmek üzereydim ki bir tanıdığım,

– Bir de Mümtaz Bey'e gösterseniz... dedi.

– Kimdir Mümtaz Bey?

– Bir eski eczacıdır, yaşlı adam... Derin kültürü vardır. O da okuyamazsa hiçkimse okuyamaz.

Mektubu eczacı Mümtaz Bey'e götürüp verdim. Beni kimin gönderdiğini söyledim. Gözlük camlarının üstünden mektuba baktı.

– Acaba okuyabilecek misiniz? dedim.

– Tabii... dedi, iki saat sonra gelin hazır olur.

İki saat sonra gittiğimde Mümtaz Bey elime bir şişeyle bir kutu da ilaç verdi, mektubunu da birlikte.

– Akşam yatarken bir tatlı kaşığı içeceksiniz bundan. Bu kutudaki hapları da her yemekten sonra bitane alacaksınız... dedi.

– Sakın bir yanlışlık olmasın... dedim.

Elimde tuttuğum senin mektubu işaret ederek,

– Reçetede ne yazıyorsa biz onu yaparız... dedi.

– Borcumuz?
– Yirmibeş lira...

Kardeşim ulan Muzaffer, ne diyeyim ben sana. Şu mektubu daktilo makinesinde yazsan olmaz mıydı da beni bunca uğraştırıp başımı derde soktun. Ya acele Istanbul'a gel de şu mektubunu kendin oku, yada yeni baştan daktiloda yazıp gönder, biz okuyalım. Biliyorsun, sana sorduklarım önemliydi, vereceğin yanıta göre durumum belli olacak. Acele ve daktiloyla yazılmış yanıtını bekliyorum. Gözlerinden öper, mutluluklar dilerim.

NOT: Siyasi polisin eline geçer de, başımıza olmadık dertler açar korkusuyla el yazını geceyarısından sonra ocakta yaktım, yanıklarını ve küllerini çukura atıp sifonu da çektim.

Bir Bayram Gezintisi

Bendeniz fakr-ü hal ilmühaberleriyle hastane kapılarından hastane kapılarına atılmış, ayda yüzseksen liraya satılmış, nüfus sayımında mevcut, seçmen kütüklerinde de her nasılsa adam arasına katılmış bir daracık gelirliyim.

Romatizmalarımdan başka hayatta hiçbir şikâyetim yok şükür... Noolacak şu ölümlü dünyada, işte geldiiik, işte gidiyoruz, şen olsun Ankara şehri... Şu bayram gezintisi olmasaydı, dünyanın en mesut insanı bendim. Ah bilader, bilseniz başıma gelenleri... Hayatımda kahve nedir bilmem, cıgaram yok, içkim yok. Bu yaşıma geldim, allah sizi inandırsın, harama uçkur çözmüş değilim.

Nerden başlasam bilmem ki... Bizim Hasene... haa, bak unuttum söylemeyi, Hasene, benim 30 senelik refikam. Daha doğrusu refikam idi.

Bayramın birinci günü akşamı, yorgun argın ziyaretlerden döndüm. Allah ne verdiyse yemeğimizi yedik, kahvelerimizi içtik. Hava da lodos... Lodos oldu mu, kör olsun, romatizmalarım tutar. Mindere yüzükoyun uzandım, Hasene de romatizmalarımı ovmaya başladı.

– Huucuğum, dedi, bunca senelik eyalimsin, bir günden bir güne de, kalk yahu seni bir sinemaya götüreyim, deme-

din. Bayram gelir, seyran gelir, ben kukumav kuşu gibi evde pineklerim.

Kadın milletine de pek yüz vermeye gelmez.

– Hanım, seni hey heyler bastı galiba, dedim, otur oturduğun yerde...

– Ayol efendi, biz insan değil miyiz? Şekercinin Nafia yok mu?.. Yaşına başına bakmadan, mayo almış, deniz hamamına gideceklermiş. Benim öyle pilaş, milaş istediğim yok. Ama kırk yılın başı, o da bayram diye bir sinema istedim işte...

Ben tiretorayı severim. Gençliğimde ramazan geceleri giderdik. Ama hanım ille de sinemaya diye tutturdu. Meğer, aşağı kattakiler gündüz gitmişler, bir yerli film varmış, ağlaya ağlaya bir hal olmuşlar.

– Zaten senin yüzünden bigün öliciim. Şöyle bir ooh dedirtmedin bana...

Daha yerli filme gitmeden ağlamaya başladı. Naapiciin bilader, helbet, gideceksin...

Giyindik kuşandık. Hanım, misafirliğe, davete, düğüne giderken, yüzgörümlüğü verdiğim beşibiryerdeyi mutlaka takar. Gerdanlığını taktı, üst kattaki Esma'nın çantasını aldı.

– Hadi hanım, geç kalıciiz...

– Dur ayol patlamadın a...

– Ben patlamadım, sinemacı patlar...

Kadınlarla sokağa çıkmak derttir bilirim. Bir patırtı, bir gürültü, bir telaş sokağa çıktık. Köşeyi dönerken,

– Eyvah, gördün mü başıma gelenleri... dedi.

– Yine n'oldu?

– Teldolabın kapağını kapamayı unuttum. Vallahi de billahi de o hınzır tekir cirit oynar.

Bıraksam, bir giderse, bir saat evden çıkmaz. Çeke çeke caddeye çıkardım. Tramvaya bindik. Hanımın çenesi durmuyor ki...

– Ayol yakanı düzelt, herkes bize bakıyor.

– Hanım, herkesin işi gücü yok da bize mi bakacak? Sus acık. Tut çeneni...

– Boyunbağın kaymış, elâleme rezil olduk... Düzelt...

İtişe kakışa Beyoğlu'na geldik. Aman yarabbi, bir kalabalık, bir kalabalık. İğne atsan yere düşmez... Hürriyet mi ilan edildi? Ne oldu?.. Kimi dirsek vurur, kimi kol çarpar... Uyduk akıntıya gidiyoruz. Ne kadar zaman oldu, buralara çıktığımız yok ki... Salma Tomruk neresi, Beyoğlu neresiii... Otomobiller vızır vızır. Başladım hanıma söylenmeye, açtım ağzımı, yumdum gözümü:

– Öliciim, öliciim, senin dırdırından bigün... Valla da billa da çekilir şey diilsin Hasene... Sinema da sinema diye tutturdun. Otur evinde... Rahat mı battı?..

– Hi hiii...

Bizim hanım sokakta gülmez. Bi de başımı çevirip bakayım ki, a dostlar, ne bakayım, ben Hasene diye başka bir kadına anlatıp durmuyor muyum?.. Bütün Beyoğlu başıma geçti sandım.

– Hasene... Haseneee... Haseneeee... diye bağırdım, bağırdım ama, kalabalık,

– Hadi amca kırmızı lamba yandı, çabuk geç... diye beni itti. Cümbür cemaat, karşı kaldırıma geçtik. Demindenberi laf anlattığım kadın da yanımda...

– Affedersiniz hanımefendi, yanımda zevcem vardı da... Sizi zannettim, dedim.

– A n'olacak... Zarar yok, dedi.

– Sinemaya gidecektik. Ben şimdi naapiciim? Hasene de buralarını bilmez, kaybolur.

İyi kalpli bir kadınmış. Allah razı olsun, beni teselli etti:

– Helbet biri çıkar evine götürür, dedi. Hadi beraber gidelim sinemaya...

Kadına baktım, haza kadın... Dört başı mamur...

– Aman sultanım, emredersiniz. Yalnız...

– N'olmuş yalnız?

– Biri görür de...

– Kim görecekmiş? Herkes burnunun ucunu görmüyor.

Kadın haklı. Öyle bir kalabalık ki, herkes birbirine girmiş, sarmaş dolaş akraba olmuşlar. Kim kimin karısı, kim kimin kocası belli değil... Başladık gitmeye... Lafın bir iyi yerinden başlamak istedim. Evvela kendimi tanıtayım, dedim.

– Efendim, bendeniz doğma büyüme Salma Tomrukluyum. Bilmem, duymuşluğunuz var mı, peder merhum, kayyum zade Cabir derlerdi... Valdem yana Trabzon eşrafından Hacı İbrahimlere dayanırız.

– Senin ananı babanı soran var mı şimdi?

– Yoo... Aman sultanım kızma. Hani laf kıtlığında konuştum işte. Sinemaya gidene kadar...

– Herif çıldırmış... Sinemaya giden kim?

Tuh allah layığını versin... Ben meğer yine başka bir kadına laf atıyormuşum. O deminki kadın kaybolmuş.

– Ayağının turabı oliim, vallahi harfendazlık kastıyla değil...

Yine kibar bir kadınmış,

– Kıyak herifsin be... dedi. Ben bu akşam biraz içecektim ama, seni gördüm, vazgeçtim.

– Affedersiniz, isminizi bağışlar mısınız?

– Nüfusumda Fatma. Annem Fatoş derdi. İlk kocam değiştirdi Müjgân yaptı. Öbürlerini hatırlamıyorum. Bu hayata düştükten sonra Leyla diyorlar.

– Bu hayat dediğiniz hangisi efendim...

– Beyoğlu hayatı işte...

– Yaa... Demek şimdi benim de ismim değişecek... Vah vah vah...

Sürüklene sürüklene giderken, yanımdaki hanım, bir çığlık attı.

– N'oldu sultanım?

– N'olacak, pis herifin biri çimdik attı, demeye kalmadı, kaba etim koparılıyor sandım.

Arkama döndüm, bir oğlan,

– Affedersin efendi amca, dedi, hanıma nişan aldım, biri dürttü, sana geldi.

Ezile büzüle, çimdiklene mıncıklana sinemaya geldik.

– Leyla hanım...

– A herif çıldırmış... Leyla da kim? Münasebetsiz... Her kuşun eti yenmez. Parmağını ağzına soktum mu, cart diye ikiye ayırırım. Sünepe moruk...

Of allahım, meğer Leyla'yı da kaybetmişim. İki kişilik bilet alınca, o bağıran kadın,

– Şekerim, benim adım Necla, dedi, başka kadınları kıskanırım da...

Artık başıma gelenleri anladınız ya... Sinemada Necla'nın yanına diye Ayten'in yanına oturmuşum. Ayten diye İnci isimli bir taze ile konuşmuşum... O gece annemden emdiğim süt burnumdan geldi. Ne Belma'sı kaldı, ne Suzan'ı... En sonunda, Şükran'ı da kaybedince geceyarısı yol ortasında kalakaldım.

Eve gidince, bizim hanımı adamakıllı paylamaya karar verdim. Sinemayı da, Beyoğlu'nu da göstereyim ona... Ama hanım nerede? Bir bayram gezintisi, beni otuz yıllık karımdan etti. Ara, tara Hasene yok... Aradan iki ay geçti, geçende Hasene'den bir mektup aldım. Mektubu okurken yer yarıldı, içine geçtim. Ne rezilliğimi, ne edepsizliğimi bırakmış... Diyor ki mektubunda:

"Yazıklar olsun senin gibi erkeğe... Beni bu yaştan sonra elin heriflerinin eline teslim edersin... O gece yanımda diye

söylenip dururken, ilkin Sabri diye bir herif peydahlandı. Seni tanıyormuş,

– Sizi bana emanet etti, su dökmeğe gitti, dedi. İnandım. Bekledim bekledim, gelmeyince, o Sabri olacak adam, öyleyse sinemada bizi bekler dedi. Sinemada ne seni buldum, ne Sabri'yi... Ali diye birisi geldi yanıma. Sonra Hasan'la sinemadan çıktık, Hüseyin'in evine geldik. Ahmet'le beraber kaldık. Şimdi de Mehmet'in yanındayım!.. Yarın ne olacak bilmem.

Gözün kör olsun emi? Bişeycikler demem, sürüm sürüm sürün inşallah!.."

Ah zavallı Hasene'ciğim... Şimdi her akşam, Beyoğlu'na çıkıyorum belki kalabalığın arasında yanlışlıkla Hasene ile buluşuveririm diye...

Göbek Atmak En Tabii Haklarımızdandır

"... Eveeeet muhterem üyeler... Şimdiii... Yıllık faaliyet raporumuzun yüksek takdirlerinize mazhar olmasından dolayı, idare heyeti arkadaşlarım namına hepinize teşekkürlerimi arz ederken şunu da bilhassa arz etmek isterim ki... İdare heyetimizin ibrasından sonra, gündem gereğince, şimdi de tenkitler ve dilekler faslına geliyoruz. Muhterem delegelerin tenkit ve dileklerini sırasıyla ıttılanıza arz edeceğim efendim. Otuzsekiz imzalı bir takrir var efendim... Deniliyor ki... İstical buyurmayınız rica ederim... Bir dakka beyim... Lütfen... Evet, deniliyor ki bu yazılı soruda... Daha doğrusu idare heyetimiz bazı noktalarda tenkit ediliyor. Arz edeceğim efendim, müsaade buyrun... Reis vekili İslam Bey arkadaşımızın, bir gece kulübünde, bir dansözle karşı karşıya göbek atmış olması ve göbek atarken çekilmiş resimlerinin gazetelerde çıkmış olması tenkit ediliyor... Efendim... Rica ederim... Bir dakika... Arz ediyorum... Evet, arkadaşlarımız, İslam Bey'in bir dansözle göbek atarken çekilmiş resimlerinin gazetelerde çıkmasını, camiamızın şerefiyle kabili telif görmüyorlar ki, bence de haklıdırlar. Ancak... muhterem arkadaşlarım, sayın delegeler!.. O resimleri gazetelerde bendeniz de gördüm. Ve pekçok üzüldüm. Bazı hukukçu arkadaşlarımızla da meseleyi

inceledik. Reis vekili bulunan İslam Bey arkadaşımızın bir dansözle bir gece kulübünde göbek atması... Bir dakika efendim, ben de onu söylüyorum... Evet, tabii evvela camiamızın şerefi ve haysiyeti ön planda gelir. Yalnız... Ancak... meseleyi bir kere de Anayasa müvacehesinde tetkik etmek icap eder. Şunu da söyleyeyim ki, İslam Bey arkadaşımızın göbek atarken çekilmiş resimlerini gazetelerde görünce, itimat buyurunuz ki ben de çok üzüldüm... Fakat, göbek atmak her vatandaşın hususi hayatına ait bir meseledir ve bunun şerefli camiamızla hiçbir ilgisi yoktur, olamaz. İsteyen vatandaş istediği yerde göbek atabilir arkadaşlar. Bu hususta hukukçu arkadaşlar da teminat veriyorlar. Göbek atmak, her vatandaşın tabii hakları arasında ve teminat altındadır. Binaenaleyh, bir arkadaşımızı göbek atıyor diye tenkit edemeyiz. Ancak bir nokta var. Bazı arkadaşlarca deniliyor ki göbek atmak serbestse de, her vatandaş ister göbek atar, ister ş'aparsa da, bunu herkesin önünde yapmamalıdır, evinde mesela göbek atmalıdır, deniliyor. Aksi halde camiamızın şerefi rencide olur, deniliyor... Bir dakika... Ve bir de bazı arkadaşlar, İslam Bey'in göbek atmasını değil, göbek atarken, gece kulübündeki masalardan birinin örtüsünü beline bağlamış olmasını tenkit ediyorlar. Ve... ve... Müsaade buyrun... Göbek de atsa, beline çarşaf da bağlasa, bunun mühim olmadığını ve fakat bu resimlerin gazetelerde çıkmasıyla, reis vekilimizin efkârıumumiyeye teşhir edilmesinin doğru olmadığını söylüyorlar. Ve bir de şu nokta var. İslam Bey tek başına göbek atabilir, ama bir çıplak dansözün karşısında göbek atınca iş değişir, deniliyor...

Efendim... Müsaade buyurulursa, bu noktalara teker teker cevap vereceğim...

Şurası muhakkaktır ki, yüksek ibranıza mazhar olan idare heyetimizden ve reis vekilimiz İslam Bey arkadaşımız, evet, bir gece kulübünde bir dansözle birlikte, beline masa örtüsünü

bağlayarak göbek atmış ve bu anda çekilmiş resimleri de bazı gazetelerde neşredilmiştir. Bu doğrudur... Fakat... İslam Bey'in şahsiyeti üzerinde biraz durmalıyız arkadaşlar! İslam Bey kimdir? Hepinizin bildiği gibi, İslam Bey son derece fedakâr bir arkadaşımızdır. Kulübümüze beşyüzbin lira borç vermiş olup ve biçok defa kredi açmış bir arkadaşımızdır. Daha dört ay önce Avrupa Şampiyon Kulüpler maçına gidecek olan takımımız, parasızlık yüzünden biletleri alınamayıp havaalanında kalınca, takımımızın tayyare bileti paralarını İslam Bey arkadaşımız ödemiş ve kulübümüze borç vermiştir. Böyle bir fedakâr arkadaşımızın, göbek atmasını çok görmek ve bunu camiamızın şerefiyle mütenasip bulmamak, bilmem ki ne dereceye kadar doğrudur? Bu hususu yüksek takdirlerinize arz ediyorum.

İsteyen her vatandaş, istediği zaman göbek atabilirken, fedakâr bir arkadaşımız olan İslam Bey'den böyle bir hakkı esirgemek doğru olur mu? Bu bir... İkincisi de... Muhterem delege arkadaşlarım... İslam Bey arkadaşımızın hangi şartlar altında göbek atmak mecburiyetinde kaldığını biliyor musunuz? Bunu bilmeyince de, İslam Bey'in göbek atmasıyla camiamızın şerefinin ihlal olacağını söylemek doğru olmaz zannederim.

Hakikati, bütün çıplaklığıyla önünüze seriyorum. İslam Bey, göbek attığı o gece kulübünde yalnız değildi. Bütün idare heyeti arkadaşlarımız ve o günkü maçta oynayan çocuklar, hepimiz oradaydık. Ve yalnız İslam Bey göbek atmadı, orda herkes, hepimiz göbek attık. Şunu da söyleyeyim ki, maksadım kendimi temize çıkarmak değildir. Çünkü ben göbek atmadım. Ve çünkü atamazdım... Beni yakından tanıyan arkadaşlarım bilirler ki, amudufikarimdeki bir arızadan dolayı, göbek atmam mümkün değildir. Yoksa itiraf edeyim ki, ben de o gece arkadaşlarım gibi göbek atabilirdim.

Şimdi gelelim meselenin can noktasına. Muhterem arkadaşlar!.. O günkü maçta karşılaştığımız ecnebi takımını, bildiğiniz gibi üç-bir mağlûp etmiştik. Biz zaten o gün zafer

sarhoşuyduk. Şimdi burda, İslam Bey'i göbek attı diye tenkit eden arkadaşlara soruyorum: Zaferimizle biten maçtan sonra sanki sizler, hepiniz göbek atmadınız mı? Yüksek müsamahanıza sığınarak söylüyorum; bendeniz, sahada göbek atmakla, bahçede, hamamda veya barda göbek atmak arasında esaslı bir fark görmüyorum. Hiçbir fark yoktur demiyorum, ve fakat hemen hemen fark yok gibidir.

Biz o gece, maçtan sonra misafir takım idarecilerini ve oyuncularını ağırlamak mecburiyetindeydik tabii. Yemekten sonra hep birlikte gece kulübüne gidildi. Gece kulübünde dansöz şark dansına başladı. İşte o sırada fevkalade bir hadise oldu. Misafir takımın idarecilerinin reisi birden fırlayıp göbek atmaya başladı. Bir Avrupalının göbek atmasından son derecede hayrete düştük. Caz orkestrası da Bahriye Çiftetellisi havası vurmaktaydı. O dansözle birlikte, yabancı takımın idarecisi karşılıklı göbek atmaktaydılar. Hep biliriz ki çiftetelli, bizim bir milli oyunumuzdur. Bir ecnebi nasıl olup da, çiftetelli, hem de Bahriye Çiftetellisi oynuyor ve göbek atıyordu? Bizim hayretimizi gören barın sahibi yanımıza gelip izahat verdi. Milli içkimiz olan rakının böyle bir tesiri varmış. Hayatında hiç göbek atmamış ve göbek atıldığını görmemiş olan herhangibir insan, rakıyı biraz fazlaca kaçırdı mı, mümkün değil kendini tutamaz, fırlar ortaya mükemmel göbek atarmış; daha önceden hiç bilip görmesine lüzum yokmuş... Yabancı elçilerin bile, aslan sütünü çekince çiftetelli oynadıkları oluyormuş. Demek mübarek rakının bir kerameti bu...

Misafir takımın idarecilerinin reisi göbek atmaya başlayınca, adamı yalnız başına bırakıp bizim masada oturmamız, takdir edersiniz ki, doğru olmazdı. Bunun üzerine ordaki bütün arkadaşlarımız ortaya fırlayıp çiftetelliye katıldılar. Evvelce arz ettiğim gibi, belkemiğimde eski bir arıza olduğundan, maalesef ben oynayamadım. Yoksa, itiraf edeyim ki, ben de oynardım.

İslam Bey arkadaşımız, reis vekili olduklarından benim yerime vekâlet etti. İslam Bey'le misafir takımın idarecisi, dansözü ortalarına alıp oynadılar.

Beline masa örtüsü dolamış olmasına gelince... Bendeniz bunda da bir fevkaladelik ve camiamızın şerefini haleldar edecek bir nokta ve mahiyet göremiyorum. Hepinizin bildiği gibi, İslam Bey arkadaşımızın, zayıf olduklarından, göbek atmaya müsait göbekleri yoktur. Bu sebepten bütün gayretine ve iyi niyetine rağmen kıvamlı bir şekilde göbek atamıyordu. Bunun üzerine dansöz, iki masa örtüsünü alıp, birini misafir takım idarecisinin, birini de bizim İslam Bey'in beline bağladı. İslam Bey o esnada pek tabii olarak dansöze 'Camiamızın şerefiyle mütenasip değildir, belime masa örtüsü bağlama!' diye itiraz edemezdi. Sanırım bu nokta da aydınlanmıştır. Sonra, masa örtüsünün bir ucunun, İslam Bey'in bacaklarının arasından aşağı sarkmasına gelince, bu da tamamen mezkûr dansözün işi olup, İslam Bey'in bunda bir kastı mahsusu ve suitaksiri yoktur.

Müteakiben, rakıya devam edip kıvamına gelen misafir takımın bütün idarecileri ve oyuncuları da, bellerine birer masa örtüsü dolayıp göbek atmaya başladılar. İtimat ediniz, son derecede samimi bir manzaraydı.

Siz, gazetelerde yalnız İslam Bey'in göbek atarken çekilmiş resimlerini görmüş olduğunuzdan buna itiraz ediyor, ve bunu camiamızın şerefi ile kabili telif bulmuyorsunuz. Ve fakat, orda bulunan herkesin göbek atarken çekilmiş resimleri gazetelerde çıkmış olsaydı, buna hiçbir itirazınız olamazdı. Çünkü ekseriyetle yapılmış bir iştir. Biran için tasavvur ediniz ki, bütün memleket hep birden göbek atmaya başlasa, bunun hiçbir ayıp tarafı yoktur. Fakat mesela herkes sokakta işine gücüne giderken, ordan birisi çıkıp da tek başına göbek atsa gayet tabii bu ayıptır. O gece barda da İslam Bey arkadaşımız tek başına göbek atmamıştır ki ayıp olsun... Hatta aksine, herkes göbek

atarken yalnız bir kişinin göbek atmaması misafirlerimize karşı da münasip bir hareket olmazdı.

Arz etmek istediğim bir nokta daha var. Arkadaşlarımızın itirazı, biliyorum ki, neşelerini bulan misafirlerimizle birlikte İslam Bey'in göbek atmasına değil, göbek atarken çekilmiş resimlerinin gazetelerde neşredilmesinedir.

Muhterem delegeler! Bilindiği gibi, memleketimizde basın hürriyeti vardır. İslam Bey bu resimleri, reklam olsun diye kendisi gazetelere vermedi. İslam Bey böyle bişey yapmaz, reklama ihtiyacı olan bir arkadaşımız değildir, son derecede mütevazıdır. Fakat gazeteler bu resimleri kendiliklerinden basmışlardır. Sonra bir de gazetecilik hilesi yaparak, çektikleri resimlerden, başka göbek atanları kesmişler, yalnız İslam Bey'le dansözün resmini gazetelerine basmışlardır. Bu resmi görenler de yalnız İslam Bey arkadaşımızın dansözün karşısında göbek attığını sanmışlardır. Biz isterdik ki, muhterem basınımız vazifesini layıkıyla yapsın, yalnız İslam Bey'in değil, bütün göbek atan zevatın resimlerini bassın. Ama böyle yapmadılar... Ve bunu da kulübümüzü sevmeyen gazetelerin yaptığına hiç şüphe yoktur.

Yüksek huzurlarınızda muhterem basınımızı tenkit etmiş olduğum sanılmasın. Benim basına karşı hususi bir hürmetim ve muhabbetim vardır. Ama ben burda bir vakıayı sizlere arz ediyorum.

Arkadaşlarımızın bu hususiaki hissiyatına ve hassasiyetlerine de hürmet ederim. Fakat tekrar edeyim ki, İslam Bey'in göbek atmasının camiamızın şerefiyle hiçbir şekilde hiçbir münasebeti yoktur. Her vatandaşın göbek atma hakkı olduğu gibi, İslam Bey de bu hakkını kullanmıştır.

Muhterem delege arkadaşlarımın bu izahatımdan tatmin olduklarını tahmin ederim. Göbek atma meselesini böylece izah ettikten sonra, gelelim tenkit ve dileklerden ikincisine..."

Papipos Milli Dava!

Abicim, bunu başka birisi anlatsa, vallahi ben de inanmazdım, inanılacak gibi değil ki... Ama gözlerimle gördüm abicim.

O büyük grev patlayınca, bizim gazetenin genel yayın müdürü,

– Aman Sosyal Hasan kardeşim, dedi, kuş ol uç grevcilerin yanına!

Çalıştığım gazete, satışsızlık yüzünden nerdeyse batmak üzereyken, birdenbire sosyal gazete olmak zorunda kalmıştı. Gazetenin sosyal olmasını isteyenlerin başında da ben olduğum için arkadaşlar bana Sosyal Hasan demeye başlamışlardı.

Patronumuz, gazetenin sosyal olmasına karşıydı. Ama gazeteyi batırmaktansa,

– N'apalım, denize düşen yılana sarılır... deyip, gazetesinin sosyal olmasına boyun eğmişti.

Sosyal oluşun daha ikinci haftasında gazetenin satışı onbin birden artınca, patron buna çok sevindiği için, her sabah gelince arkadaşlara,

– Çocuklar, gazeteyi biraz daha sosyal yapamaz mısınız? demeye başlamıştı.

Ordaki taşra muhabirinden gelen ilk telefon haberlerine göre, grevcilerden ikisi öldürülmüş, bikaçı da yaralanmıştı.

Hemen çıktım yola, onyedi saat sonra grev yerindeydim. Şehir, anababa günü, herkeste bir şaşkınlık, bir telaş... "İşçiler ya şehre inip evleri basarlarsa..." diye söylentiler dolaşıyor ortalıkta.

Grev bölgesini ve grevcileri candarmalar, polisler kuşatmışlar. Ankara'dan önemli politikacılar da gelmişler ama, öyle bir dehşet, korku havası sarmış ki ortalığı, hiçbiri grevcilerin yanlarına değil, yakınlarına bile sokulamıyor. Dahası, candarmalar bile grevcilere sokulmuyor, uzakta duruyorlar.

Grevciler, candarma kordonunu yarıp şehri basarlarsa, kendileri de işçi sanılsın diye kimi zenginler üstlerine eski elbise, ayaklarına yırtık ayakkabı giymişler, diye de bir söylenti var. Sözde, eskicilerde o gün eski elbise, eski ayakkabı kalmamış, hepsi satılmış da yırtık pırtık bir palto, bir yeni paltodan daha pahalıya gitmiş.

Ortalıkta söylentiler dolaşıyor:

– İşçiler öyle azmışlar ki, artık söz dinleyecek, anlayacak gibi değiller...

– Hırslarından kazma, kürek saplarını kırıyorlarmış, kendi elbiselerini parçalıyorlarmış...

Benim söylentilerden anladığıma göre abicim, öğüt vermek, yatıştırmak için dışardan biri aralarına girecek olsa, grevciler adamcağızı paramparça edip parçasını bile bırakmayacaklar. Ne var ki, grevciler de candarma kordonunu yarmaya cesaret edemiyorlar. Candarmaların ellerinde tüfek, grevcilerin ellerinde kazma, kürek, karşıdan birbirlerine bakıp duruyorlar.

Birara vali, pek işçilere sokulamadı da, candarma kordonunun arkasından,

– Evlatlarım, yavrularım... Arkadaşlar... Hemşeriler... Yurttaşlarım... diyecek oldu, öyle bir kızgın homurtu uğuldadı ki, valinin sözlerini hoparlörün deliğine tıkayıp valiyi susturdular.

Ankara'dan gelenlerden biri de bunu denedi. Arkasında yirmiye yakın insanla candarmaların arasında, gülümseyerek grevcilere doğru yaklaşıyordu ki, birara başka yana bakmış olacağım, bir de ne göreyim, hepsi birden tabanları yağlamış apar topar dönüyorlar.

Bu son başarısız denemeden sonra, hiçkimse grevcilerin yanına gitmeye yüreklenemedi.

Sonra abicim, akşam oldu, biz otele çekildik. Ama herkes tetikte... Hatta birara bir gürültü oldu da, otel görevlilerinden biri elindeki tenekeyi merdivenden düşürmüş, sanki deprem olmuş gibi, pijamalı adamlar gözleri korkudan fal taşı gibi açılmış, odalarından dışarı uğradılar. Gece, kulağımız kirişte, otelin salonunda oturmuş konuşuyoruz. Ordaki politikacılardan birine, kan dökülmesinden duyduğum üzüntüyü anlattım.

– Evet, dedi, biz genel olarak kan dökülmesine alışık insanlar değiliz. Bizde insanların hayatlarında yalnız bir kere kanları dökülür.

Bu sözüne pek şaştığım için,

– Bizim kan döktüğümüzü hiç bilmiyordum... dedim.

– Nasıl olur, bizde kadın olsun, erkek olsun, her insanın hayatında bir kere mutlaka kanı dökülür: Erkekler sünnet olurken, kadınlar da ilk evlilik gecesinde...

Biz böyle saçma sapan konuşup dururken, Ankara'dan telefonla bildirmişler, yarın sabah Sait Küplü Bey gelecekmiş...

Abicim, korkmadım dersem yalan... Sabaha kadar korkulu rüyalar gördüm. Rüyamda grevciler beni yakalıyorlar, parçalamaya başlıyorlar. "Bana Sosyal Hasan derler. Ben de sizdenim. Kıymayın bana!.." diye yalvarıyorsun da, "Ulan senin sosyalinden mosyalinden..." deyip kazmanın sapını ş'apıyorlar... Rüya bu ya abicim, benim bedenimi parça parça etmeye başladılar. Parçalanma sırası en önemli yerime gelince,

"Bari orası kalsın..." diye yalvarırken korkuyla uyanıverdim, bir de baktım, can korkusuyla pirinç karyolanın borusuna öyle yapışmışım ki, topuzunu koparmışım, elimde kalmış...

Neyse abicim, sabahı ettik. Sabahleyin Sait Küplü Bey, yanında daha iki kişi, kırmızı plakalı özel arabasıyla Ankara'dan geldi. Doğruca otele indi. Validen ve öbür ilgililerden durum raporunu aldı.

– Durum gittikçe daha büyük tehlike arz ediyor beyfendi...

Sait Küplü Bey'e anlattıklarından, ben de grevin nedenini öğrenmiş oldum. Gündelikleri ortalama sekiz lira olan işçiler, istedikleri yüzde on zam, seksen kuruş verilmediği için kanunsuz olarak greve kalkmışlar.

Sait Küplü Bey,

– Adamlar haklı, dedi, bu zamanda on lirayla, yirmi lirayla insan yaşayabilir mi?

Sait Küplü Bey de benim gibi sosyal olduğu için çok sevindim. Arkadan,

– On lira, yirmi lira gündelikle insan yaşayamaz ama, dedi, ne yapalım, zam yapmak imkânımız da yok...

– Sonra efendim, bir de bir öğün sıcak yemek istiyorlar.

– E hakları... Tabii isterler... Ama elden ne gelir, veremeyiz ki...

– Bir de beyfendi şey istiyorlar...

Sait Küplü Bey birden kızıp parladı,

– Yooo, dedi, bu kadarı da çok ama... Haklı dedik diye. istedikçe istiyorlar!

Ordan biri,

– Bu işçi milleti böyledir beyfendi, dedi, bunlar doymaz, siz verdikçe onlar daha ister...

– Sonu gelmez ki bunun...

– Onun için beyfendi, baştan verilmeyecek istedikleri...

Sait Küplü Bey,

– Ben gidip yanlarına konuşayım kendileriyle bikez, dedi.

– Aman beyfendi... Aman! Katiyen olmaz... Bunların gözü dönmüş... Allah korusun...

– Bana hiçbişey yapamazlar...

Önlemeye çalıştılar ama, olmadı. Çok sevdim bu Sait Küplü Bey'i abicim, adamın altı okka kulağı var... Neyse abicim, gidiyoruz grev yerine, epiy de uzak... Yolda giderken konuşuyorlar:

– Yahu, göndermeyelim... Bunlar laf anlayacak gibi değil...

– Nasıl tutalım birader, gidiyor işte...

– Vallahi rehine olarak alırlar.

– Rehine alsalar yine iyi, paramparça ederler...

– Siz bu Sait Küplü Bey'i iyi tanımıyorsunuz, dedi, o kadar tesirli konuşur ki karşısındakini ipnotize eder. Onun için ona hiçbişey yapamazlar.

– Evet, gayetle tesirli konuşur, ben de bilirim ama, karşısındakiler laf anlar takımından değil ki...

– Anlatır o! Çünkü adamına göre konuşur. İsterse karşısındakini uyutur bile. Ben görmedim ama, duydum. Avukatlığı zamanında bikez, öyle bi uyutucu şekilde konuşmuş ki, hâkimleri, savcıyı, candarmayı uyutup, müvekkili olan sanığı elinden tutup mahkeme salonundan çıkarmış. Böyle kudretli konuşur!

– Anlatamıyoruz ki... Evet konuşur. Ama valiyi filan nasıl kovaladıklarını gördünüz işte... Adam "yavrularım..."dan başka ne demişti? Vallahi bir cinayet olacak...

– Hitabet kudreti başka şey birader... Bir keresinde de ne yaptı biliyor musunuz? Bir haber geldi. Üniversiteliler ayaklanmış... Hangi sebeptendi unuttum. Hükümetten bişey istiyorlarmış... Polis baş edemez olmuş. Hemen bu Sait Küplü Bey'i

gönderdiler. Sait Küplü Bey üniversitelileri toplayıp beyim, tam ikibuçuk saat konuştu. Orada olup da görecektiniz. Polisin bile baş edemediği gençler kuzu oldular, kuzu... Sonunda bir alkış, bir alkış... Hepsi dağıldı. Ben de gençlerin aralarına katıldım vazife icabı ki, neler konuştuklarını anlayayım diye. Gençler neden sonra ayılmışlardı, birbirlerine, "Yahu, bu adam bize neler anlattı?" diye merakla soruyorlar, ama hiçbiri kendilerine neler anlatılmış olduğunu bilmiyordu. Beyim, siz şu hitabet kudretine bakın, adam ikibuçuk saat konuşuyor da, neler dediğini hiçkimse anlamıyor!

– Bu da bir allah vergisi...

Arabalarla, candarma kordonuna geldik. Sait Küplü Bey kordondan içeri dalınca, baktılar ki iş iyice ciddi, yalvarmaya başladılar,

– Aman beyfendi, ne olur gitmeyin...

Doğrusunu söyleyeyim abicim, ben en arkadan gidiyorum. Çünkü rüyasını da gördüğümden çok korkuyorum.

Sait Bey önde, arkasında kimse yok, onun arkasında kimse yok, daha arkada kimse yok, en arkadaki kimse yokun on adım kadar arkasından candarmalar gidiyor. Daha arkada da başkaları... Ben en arkada, yan yan gidiyorum ki, kaçmak gerekince kolay olsun, birden geriye dönünce kapaklanmayayım...

Sait Küplü Bey gidiyor, grevciler de ağır ağır ona doğru geliyor. Abicim tıpkı korku filmlerinde olduğu gibi... Grevcilerin gözleri dönmüş, zavallı Sait Küplü Bey'e ha saldırdı, ha saldıracaklar... Derken abicim, ben bir ses duydum:

– Papipos!..

İlkin anlayamadım da, sonradan tekrarlanınca anladım:

– Papipos... Papipos...

Yahu, bu sesler kimden çıkıyor diye bakınıp dururken bir de baktım, "Papipos..." diyen Sait Küplü Bey değil mi?

Abicim, dedim ya, başka biri anlatsa, vallahi inanmam, ama gözümle gördüm, kulağımla duydum.

Sait Küplü Bey,

– Papipos... Papipos... diye diye grevcilerin üzerlerine yürümekte.

Grevcilerse, her ne demeye geliyorsa, Papipos lafını duyunca, oldukları yerde kalakaldılar. Sait Küplü Bey sanki bir dua okur gibi, sürekli Papipos diye diye bunların ta önlerine geldi, yüksekçe bir tümseğin üstüne çıktı. Kimsede ses yok, soluklar kesilmiş, herkes şaşırmış, ne olacak diye merakla bekliyor.

Sait Küplü Bey grevcilere,

– İşçi kardeşlerim! Papipos milli davamızın önemini bilmektesiniz! Buna inanıyorum... diye söze başladı.

Grevciler suspus duruyorlar.

– Sevgili işçi kardeşlerim! Papipos milli davamızla son derecede meşgul bulunduğumuz bir sırada, burda işçilerin grev yaptıklarını duyunca, inanmadım. "Hayır olamaz. Biz burda Papipos milli davamızla uğraşırken, bizim işçilerimiz grev yapamazlar, yapmamışlardır," dedim. İşte, ne kadar haklı olduğumu burda görüyorum.

Sait Küplü Bey'i dinleyen işçilerin, başları önlerine eğilmişti.

– Sevgili işçi kardeşlerim! Gündeliklerinizin yüzde on artırılmasını istiyormuşsunuz. Azdır... Yüzde on azdır, olmaz, olamaz. Yüzde yirmi zam da, yüzde elli, yüzde yüz zam da azdır. Fakat burda bir nokta var ki, o da şudur arkadaşlarım: Papipos milli davamızın en buhranlı bir devresine girdiğimiz bu günlerde... Herzamandan daha çok birlik ve beraberlik içinde olmalıyız.

Grevcilerin ellerinden kazmalar, kürekler yere düşmüştü.

– Sevgili işçi kardeşlerim! Duyduğuma göre, hergün, bir öğün sıcak bir kap yemek istiyormuşsunuz. Ne demek? Bir

kap olur mu hiç? İki kap da, üç kap da, beş kap da hakkınızdır. Niçin bir öğün? Üç öğün yemek yiyeceksiniz. Bilmem doğru mu, bana gelen habere göre, sıcak yemek istiyormuşsunuz? Niçin sıcak yemek? Siz hiç zeytinyağlı yemeyecek misiniz? Zeytinyağlılar soğuk yenir. Hem sıcak, hem soğuk, hem ılık yemekler hakkınızdır. Ama ben, Papipos milli davamızın hepimizden azami fedakârlık istediği bir zamanda, yemek içmek gibi bitakım isteklerde bulunacağınıza inanmıyorum. Çünkü... Çünkü... Çünkü, Papipos milli davamızın halli, ancak sizlerin fedakârlığınızla olacaktır işçi arkadaşlarım...

Grevcilerin omuzları çökmüş, belleri bükülmüştü.

– Asil işçilerimiz! İşçi kardeşlerim! Sizler de insan gibi yaşamak istiyormuşsunuz. Bu haklı isteğinize kim karşı koyabilir? Sizin durumunuzu yakından biliyoruz. Vicdanlarımız sızlamaktadır. Bir hal yolu bulmaya çalıştığımız Papipos milli davamızı ele almış bulunduğumuz bu sırada herzamandan çok sizlerin desteğinize muhtacız.

Sait Küplü Bey konuşmasında, sık sık söze, "İşçi kardeşlerim!" diye başlarken, bir seferinde yine,

– İşçi kardeşlerim! diye bağırınca, grevcilerden biri de ona,

– Efendim! diye seslendi.

Bundan başka hiçbir teknik ve taktik arıza olmadı. "Efendim" diyen bozguncuyu da işçiler hemen kargatulumba edip döverek sallasırt götürdüler.

Sait Küplü Bey sözlerini, işçilerin coşkun alkışları arasında bitirdi.

Sonunda işçiler,

– Yaşasın Papipos! diye bağırarak, Sait Küplü Bey'i sırtlarına aldılar.

İşte o zaman beni bir korku aldı. Çünkü, işçilerin sırtlarına alma numarasıyla Sait Küplü Bey'i kaçıracaklarını, rehine tutacaklarını sanmıştım. Ama öyle olmadı.

Omuzlar üstündeki Sait Küplü Bey,

– İşçi kardeşlerim, dedi. Papipos milli davamızın bu en buhranlı günlerinde rahat çalışabilmemiz için, hepinizin işbaşı yapıp, eskisinden daha çok, daha verimli çalışacağınızı biliyorum...

İşçiler, yerlere bırakılmış kazmalarını, küreklerini alıp, büyük bir sessizlik içinde işlerine doğru çekilip gittiler. Ama candarmalarla polisler oradaydı.

Otomobillere binildi. Otele döndük. Vali, Sait Küplü Bey'in öğle yemeğine kalması için çok rica ettiyse de, Sait Küplü Bey, başka bi yerde de işçilerin greve kalktıklarını, oraya gidip grevi yatıştıracağını söyleyerek, ricaları üzüle üzüle reddetti, yemeğe kalamadı. Arkadaşlarıyla arabasına binip uzaklaştı.

Bir Ölü Aranıyor

Bu küçük evde Adli Tıp'ın cankurtaran arabası şoförü, güzel karısı ve iki çocuğuyla oturmaktaydı. Aşağı yukarı her gece bu mahallenin her evinde karıkoca kavgası olurdu. Ama şimdiye dek şoförün evinden en küçük gürültü, ağız dalaşı duyulmuş değildi. Mahallelinin şaşması da bundandı.

Şoförün güzel karısının haykırması gecenin sessizliğinde büsbütün büyüyor, korkunçlaşıyordu. Kadın durmadan, "İmdaaaat... Can kurtaran yok muu!.." diye bağırmaktaydı. Onun bağırtısına, ağlaşan iki çocuğun sesleri de karışıyordu. Arada duyulan şangırtı şungurtudan, şoförün eşyaları atıp kırdığı anlaşılıyordu.

Yaşlıca bir kadın kapıyı yumrukladı. Herkes kapının açılmayacağını sanıyordu. Oysa kapı hemen açıldı. Kapının açılmasıyla da çocukların ağlaması, kadının bağırması kesildi. Kapıyı şoför açmıştı. Genç adam iş kılığıyla, saçları darmadağın, yüzü ter içinde, utangaç utangaç duruyordu. Karşısındaki kalabalıktan utanmış, şaşırmıştı. Kapının ağzından çekilip,

– Buyrun!.. dedi.

Herşeyi öğrenmek isteyen meraklı kalabalık kımıldadı.

Öndeki yaşlıca, şişman kadın,

– Rahatsız etmeyelim evladım, dedi.

Ter içindeki saçları alnına dökülmüş olan genç şoför,

– Estağfurullah, buyrun... dedi. Beş altı kişi içeri doldu. En son giren kapıyı kapamasaydı, bütün kalabalık içeri dolup gecekonduyu düğün evine çevireceklerdi.

Dört basamaklı tahta merdivenleri çıkanlar, şoförün karısını başını dizlerine kapamış ağlarken buldular. İki çocuk da annelerinin eteğine sarılmış, hıçkırıyorlardı.

İçeri girenler geceyarısından sonra eve doluştuklarını unutup davetliymişler gibi biyerlere oturdular.

Yaşlıca şişman kadın konuşmayı açtı,

– Affedersiniz oğlum, gece vakti sizi rahatsız ettik. Karıkoca arasına girmek katiyyen doğru değildir. Ama biz komşu olduğumuzdan... Komşu kısmı akrabadan ileri, değil mi ya... Olur, herşey olur bir evde... Malum, hepimizin başında...

Orta yaşlı bir erkek,

– Hepimize allah dirlik düzenlik versin... dedi.

Yaptığından utanmış olan şoför, bitişik komşusu olan adama,

– Bizimki başka türlü kardeş, dedi, siz şimdiye kadar en küçük bir gürültümüzü duydunuz mu?

Bitişik komşu,

– Hâşâ, duymadık... dedi.

Belli ki şoför de içini dökmek istiyordu. Yaşlıca şişman kadın bunu anlayıp,

– Anlat, anlat oğlum, açılırsın... Hiddet erkeğin içinde kalırsa zehir olur... dedi.

Şoför anlatmaya başladı:

– Bizim bu Adli Tıp arabasının da, kapısının da allah belasını versin. Bir ambulans kapısı yüzünden azkaldı evim barkım yıkılacaktı. Bir kapı yüzünden yahu...

Odadakiler merakla kulaklarını açtılar:

– Hiç olmayacak şeyden kavga çıkar...

– Demek kapı yüzünden...

Şoför,

– Evet, bu namussuz kapı yüzünden, dedi, on yıldır bu arabanın şoförüyüm. Ben Adli Tıp'a geldiğim zaman, araba zaten hurdaydı. Benden önce kimbilir kaç yıl kullanılmış. Araba değil bir bela... Vallahi, içinde taşıdığım yaralılar, hastalar, arabadan çok daha sağlam.

Bir aydanberi müdüre söylüyorum: "Beyfendi, arabanın arka kapısı tutmuyor. Şunu tamir ettirelim." "Motoru işliyor ya, sen ona bak," diyor, "kapıyı telle bağlarsın."

Ambulansın kapısı telle bağlanır mı hiç, ya açılıverirse... Hergün söylüyorum: "Beyfendi, şu kapıyı tamir ettirelim. Arabanın kapısı düşecek de haberimiz olmayacak, daha büyük masraf çıkacak." "Araba gidiyor ya sen ona bak," diyor, "kapıyı da iple bağlarsın."

Bu sabah erkenden bir iş verdiler. Şehir dışında bir evde bir ölü varmış. Ölüm şüpheli görülmüş. Ölüyü alıp geleceğim. Adli Tıp'ta cesedi muayene edecekler. Adresi verdiler. Yola çıkmadan müdüre, "Efendim," dedim, "arabanın arka kapısı tutmuyor, şunu tamir ettirelim."

Müdür artık iyice alışmış, ona bu sözler, "Merhaba beyfendi, nasılsınız?" dermişim gibi geliyor. O da bana, "Teşekkür ederim, sen nasılsın?" der gibi, "İple, telle bağlayıver," dedi. Kapıyı telle bağladım, verilen adrese gittim.

Şoför, başından geçen olayı anlatırken gittikçe rahatlıyordu. Karısı artık ağlamıyor, dikkatle kocasını dinliyordu. Çocuklar da annelerinin eteği dibinde yerde uyuya kalmışlardı. Odaya dolmuş olanlar, cankurtaran arabasının kapısıyla karıkoca kavgası arasındaki ilintiyi bitürlü bulamıyorlardı.

– Verilen adrese gittim. Bomboş bir villa... İçerde polisler var. Salonda sarı saçlı, çok güzel bir kadın yerde upuzun yatıyor, ama çırılçıplak... Evde hiçbişey olmadığından kadının üstünü

örtecek bir örtü bile bulamamışlar. Üç polisle bir komiser yerde yatan çıplak kadının başında hep birden nöbete girmişler. Ölüyü aldım, arabaya koydum. Arabanın kapısını da telle bir sıkı bağladım, arabayı sürdüm. Oranın yolu düz asfalt olduğundan arabayı hızlı sürüyordum, Şehre doğru gelirken arkadan sesler, bağırmalar duydum ama aldırmadım. Herhalde arabanın orası burası yollara dökülüp saçılmış olacak, varsın olsun. Her yola çıkışta arabanın cıvatası, somunu, yollara saçılır.

Surlardan şehre girince bu sefer sağdan soldan adamlar ellerini kollarını havaya kaldırarak işaretler yapmağa başladılar. Arabanın parçaları dökülüyordur diye benim gene aldırdığım yok. Dökülen dökülür, dökülmeyeni bize yeter. Hele şu morga kadar bir gelelim de allahın izniyle... Lakin birden aklım başıma geldi: Aman sakın arabanın kapısı düşmüş olmasın... Kapı düşerse yandık. Kapının bir kilidini tamir ettiremiyoruz, ya kapı düşerse... Arabayı durdurdum, bir de baktım, kapı yok... Ben, "Eyvah, kapı gitti!" diye bağırırken arkamdan gelen bir hususi araba yanımda durdu; arabanın içindekiler,

– Sen ne yaptın yahu? dediler.

– Ne yaptım?

– Devletin bir cankurtaran arabasıyla karı kaçırmak yakışık alır mı? Zavallı kadın bir saattir arabanın içinde çırpınıp duruyordu. Üstelik kadını da çırçıplak soymuşsun. Bu ne rezillik!..

Bir de arabanın içine baktım ki, ölü yok... Aman ölü nerde? Bre ölü... İlkin araba kapısının teli açılmış. Kapı çat çat vurmaya başlamış... Çıplak ölü de içerde sıçrar dururmuş. Arkadan gelenler de kadını içerde çırpınıyor sanıyorlar. Ölünün önce bacağı arabadan sarkmış. Fakat araba sıçrayınca kadın içeri... Böyle içeri dışarı derken ölü düşmüş asfalta... Onun için bana herkes el kol sallarmış. Aman ben şimdi ne yapsam? Şaşırdım kaldım. Kapıdan çoktan vazgeçtim, ölüyü nasıl bulmalı?

Arabayı tersyüzü çevirdim, gözlerimi dört açmışım, geldiğim yollara bakıyorum. Yolda gördüklerime de, arabayı durdurup soruyorum:

– Buralarda bir ölü gördünüz mü?

Sorduklarım şaşırıp kalıyorlar:

– Nasıl bir ölüydü?

– Güzel bir ölü, sarışın, çıplak, yirmi yirmibeş yaşlarında...

Herkes gülüyor. Hay allah kahretsin...

Şoförü dinleyenler de gülmeye başladılar. Hatta karısı bile gülümsemişti.

Şoför devam etti:

– Beni aldı bir telaş... Ya bulamazsam? Kime soruyorsam, "Biz ölü mölü görmedik," diyor. Yol üstünde bir kahvede oturanlara sordum:

– Beyler, buralarda bir ölü gördünüz mü?

– Ne ölüsü?

– İnsan ölüsü.

Hergelenin birisi,

– Evet, gördüm, şu yana doğru koşarak gidiyordu... demez mi?

Siz bendeki şaşkınlığa bakın ki adama bir de, "Hay allah razı olsun," deyip o yana arabayı sürdüm. Geldiğim yollardan dönüp ölüyü aldığım villaya kadar geldim. Hiçbir yerde ölü yok... Hay ölüsünü... Ulan bu ölü canlandı mı?

Karakola gidip sordum:

– Aman ölüyü gördünüz mü?

Nöbetçi polis,

– Ölü mü? dedi.

– Ölü ya...

– Nerde?

– Arabadaydı. Ölüyü arabadan düşürmüşüm. Arıyorum arıyorum, yok. Ölüyü kaybettim. Ne yapacağım şimdi?

Cesedin başında nöbet bekleyenlerden bir polis:

– Vah vah, güzel de kadındı... dedi.

– Ne olacak şimdi?

Polis,

– Belki kaçırmışlardır, dedi.

– Ölüyü ne yapacaklar? Hiç ölü kaçırılır mı?

– Hem de nasıl kaçırırlar. Yalnız kaçırsalar iyi...

Komiser,

– Belki de, dedi, bir hayır sahibi yerden kaldırıp arabayla morga götürmüştür. Sen morga git, biz de müdüriyete bildirelim.

– Aman, dedim, siz hiçbir yere bildirmeyin. Bir ölüye sahip çıkamadı diye beni işten atarlar.

Arabayı çevirip morga geldim.

Müdüre,

– Ölü buraya geldi mi? dedim.

Müdür,

– Çıldırdın mı? dedi.

Demeye kalmadı, kadın erkek bisürü insan üstüme atıldı. Kimisi, "Kızım nerde?", kimisi, "Vah yavrum," diye bana bağırıyor. Bir yaşlı kadın da, "Vah evladım, kız oğlan kızdı..." diye kıyameti koparıyor. Can burnuma gelmiş, topuna birden,

– Ulan, kızın dirisine sahip olamazsınız da ölüsünü ararsınız!.. diye bağırdım.

Morgun doktoru olan hanım,

– Aman, çabuk ölüyü bul, büyük mesuliyeti vardır... dedi.

Kabağın benim başıma patlayacağı anlaşıldı. Kapının kilidini tamir ettirmediler diye kime dert anlatırsın... Arabaya bindim, geldiğim yolları bir daha tersyüzü döndüm. Gözlerim

yollarda. Ölüyü bulmaktan ümidi kesince, düşen kapıyı aramaya başladım. Ona buna yalvararak soruyorum:

– Arabanın kapısı düştü, gören var mı?

Bir kere kapıyı bulsam, ölünün düştüğü yeri çıkaracağım. Derken kapıyı hendeğin içinde buldum. Gene tersyüzü bu yana döndüm. Ölüyü sora sora hava kararadı. Kan ter içinde kaldım. Bizim işler acayip, karıyı öldüren kurtulur da ölüsünü kaybeden okka altına gider.

Yol üstündeki evlerden birinin kapısını çaldım:

– Affedersiniz, buralarda bir ölü düşürdüm. Acaba gördünüz mü?

Adam önce beni deli sandı. Korkarak,

– Ne ölüsü? dedi.

– Sarışın bir kadın ölüsü... Çırılçıplak bir kadın...

– Çırılçıplak mı? Aa... Ölü müydü o? ... Allah allah... Sabahleyin bizim çocuklar görmüşler. Bizim evin önünden sarışın bir kadını arabaya koyup kaçırmışlar. Arabanın penceresinden kadının bacakları sallanıyormuş. Ama ölü olamaz o...

– Ölüydü canım.

– Ama otomobilde çırpınıyormuş.

– Ne yana gitmişler?

– Şu yana doğru kaçırmışlar.

Düştüm yollara... Gece olmuş. Git git, nerdeyse sınıra geleceğim. Bir kahve önünde kalabalık gördüm. Arabadan inip bir de ne baksam, bizim ölü orda yatıyor. Bir kahve halkı başına toplanmış seyrediyorlar. Kahveci de elinde lüks lambası, iyice görünsün diye ölüyü aydınlatıyor.

– Aman ölü... diye atıldım.

Çıplak ölüyü çobanlar dağda bulmuşlar, buraya getirmişler. Şimdi ne yapsam?.. Ölüyü arabaya koysam, kapı yok, gene düşecek... Bağlasam, belki ip kopar. Mecbur oldum, yanıma şoför yerine almaya... Sürdüm arabayı... Araba giderken zıp

zıp zıpladıkça ölü de sıçrayıp üstüme üstüme atılıyor. Yahu, ben böyle ölü görmedim, canlıdan beter... Sıçrayıp sıçrayıp üstüme çıkıyor ve kollarıyla boynuma dolanıyor, saçları yüzüme sarılıyor. Bu kadının ölüsü böyleyse dirisi nasılmış kimbilir... Elim direksiyonda olduğundan, ölüyü dirsekleyerek itiyorum. Biz bu çıplak ölüyle cebelleşerek morga geldik. Çok şükür ölüyü teslim ettim, kurtuldum. Ama anamdan emdiğim süt de burnumdan geldi. Eve geldim yorgun argın... Bizim hanımda bir surat bir surat... Yahu nedir?

– Sen çıplak karılarla cankurtaran arabasında fink atmaya utanmıyor musun? Ben artık seninle yaşayamam, şimdi gidiyorum...

– Yahu ne karısı?.. Ben bir ölüyle boğuşmaktan... diyorsam da söz anlatamıyorum...

– Seni kaç kişi görmüş, kadını hem de kucağına oturtmuşsun da... Sarı bir karıymış...

– Hanım etme, dinle bir... Sabahberi ölüyle boğuştum...

Dinlemez... Seninle yaşamam diye tutturdu. Ben zaten bunalmışım, can burnuma gelmiş. Başına gelmeyen bilmez, vallahi bu karı milletinin ölüsüyle uğraşmak dirisiyle uğraşmaktan zormuş. Ne etsen hakkından gelinemiyor... İşte kavgamızın sebebi bu...

Şişman yaşlıca kadın,

– Hadi hadi, dedi, sudan sebeple evinizin tadını bozmayın...

Dinleyenler gülüyorlardı. Şoförün güzel karısı da ağlamaktan şişmiş, kızarmış gözleriyle güldü.

Komşular,

– Allah rahatlık versin... deyip gittiler.

Geçmiş Olsun Müdür Bey!

Kalabalık görevlilerin çalıştığı o büyük kurumun idare müdürü bir trafik kazası geçirmişti. Önemli değildi kaza. Sabahleyin arabasıyla evinden işine giderken, arkasından hızla bir kaptıkaçtı arabasına çarpmış, arka çamurluğu biraz zedelenmişti. Kazayı yapan kaptıkaçtının şoförü zararı ödemeye hazırdı. Sigorta şirketi de arabayı onartacaktı. Herşey yolunda gitmişti. Ama kazadan sinirleri bozulan idare müdürü o gün işine gidemedi, dinlenip sinirlerini yatıştırmak için evinde kaldı.

İdare müdürü, sözü geçen, yetkili bir kişiydi. Kurumda çalışanlar ondan çekinirlerdi. Çünkü yükselmeler, atanmalar, işten çıkarmalar, aylık artırmaları gibi işlemler hep onun elindeydi.

İdare müdürünün trafik kazası geçirdiği, sabah erken duyuldu, kurumda herkes ilgiyle bunu konuşmaya başladı:

– Ne olmuş, ne olmuş? Müdür bey kaza mı geçirmiş?

– Yaa... Trafik kazası geçirmiş bu sabah.

– Vah vah... Hastanede miymiş?

– Hayır, evinde...

İdare müdürünün gözüne girmek için bu trafik kazası çok iyi bir fırsattı. Hele kadın işçiler gözyaşı döküyorlardı. Tam bilinçli olarak düşünmeseler bile, onun için ağladıklarının

müdür beyin kulağına gideceğini sanmaktaydılar. Erkek görevliler de çok üzgün görünüyorlardı. Birbirlerine karşı, müdür beye yakın olduklarını göstermek için yarışa girmiş gibiydiler. Trafik kazası için ne denli geniş bilgileri olursa, müdür beye de o denli yakın sayılacaklardı.

– Kaza önemli miymiş?

Kendisine soru yöneltilen, müdür beye yakın, yani kaza hakkında daha çok bilgili olduğunu göstermeye çalışıyor:

– Canım, hiç önemli olmaz olur mu, diyordu, arabasında giderken, arkadan koskoca kaptıkaçtı gelmiş çarpmış... Anla artık.

Bu cevabı alan, başka birinin sorusunu, kaptıkaçtıyı otobüs yaparak cevaplandırıyordu:

– Büyük bir kaza, büyük... Koskoca otobüs, arkadan gelmiş, müdür beyin arabasına bindirmiş.

Kimin kaza için ne kadar bilgisi varsa, müdür beye de o kadar yakın demekti. Onun için de, kazayı yapan otobüs daha da büyümüş, on tonluk kamyon olmuştu:

– Sabah erken arabasıyla işine giderken, arkadan on tonluk kamyon hızla gelip çarpmış...

– Peki, hastaneye neden kaldırmamışlar?

Birbirlerini bu konuda azarlamak, bilgisizliklerini yüzlerine vurmak da müdür beye olan ilgilerini gösteriyordu:

– Amma da yaptın yahu... Öyle büyük bir kazaya uğramış insan birdenbire hastaneye kaldırılır mı hiç...

– Öyle ya canım, ben de şaşkınlıktan ne söylediğimi bilmiyorum. Hele biraz kendine gelsin, sonra kaldırırlar hastaneye. Değil mi ama?

Kurumda işler durmuş gibiydi. Herkes kazayı konuşuyordu. Kimse kimseye, "Hadi bakalım, lafı bırakın da işinize bakın!" diyemiyordu. Böyle bir uyarı, müdür beye ilgisizlik sayılırdı.

İlgi göstermekte ötekilerden baskın çıkmak isteyenler hemen telefona sarılmışlardı:

– Geçmiş olsun efendim. Çok üzüldük efendim. Bütün arkadaşlar üzgün. Ama bendeniz büsbütün şaşkına döndüm, ne yaptığımı bilmiyorum vallahi... Vah vah! Aman kendinize iyi bakın beyfendi... Bişeye ihtiyacınız var mı efendim?

İdare müdürünün evine telefonlar yağıyordu. İdare müdürü, önceleri bu telefonlardan çok duygulanmıştı. Kendisini ne de çok seviyorlardı. Ama telefonlara cevap vermekten baş alamayınca iyice canı sıkılmaya başladı. Geçmiş olsun telefonlarına ters ters cevaplar vermeye başladı.

– Bişeyim yok canım efendim, siz de işi büyütüyorsunuz...

Ama ilgi gösterenler, idare müdürünün bişeysi olmamasına müsaade etmiyorlardı:

– Aman efendim, nasıl bişeyiniz yokmuş... Siz maşallah dayanıklısınız da ondan... Hani başkası olsaydı vallahi çoktaan ölmüştü bile...

Her geçmiş olsun telefonu gelişinde, idare müdürü gittikçe sinirleniyordu:

– Yahu, hiçbişeyim yok, sapasağlamım...

– Aaa, aman müdür bey, koskoca on tonluk kamyon çarpar da, hiçbişey olmaz olur mu? Aman hiç kalkmayın sakın... Yatın, yatın...

Telefon edenlerden daha da açıkgözler, işlerini bırakıp idare müdürünü evinde ziyarete geliyorlardı. Kaza geçirmiş bir yaralı ziyareti olduğu için kimisi bir şişe kolonya, kimisi çiçek getiriyordu, bir kutu pasta, şeker yada meyve getirenler bile vardı.

İdare müdürü, ilk ziyaretçilere, bişeyi olmadığını söylediyse de, ziyaretçilerden biri,

– Aman müdür bey, dedi, hiç belli olmaz bu çarpma, çatlama işleri, siz bişeyim yok sanırsınız, bir hafta on gün sora ortaya çıkıverir.

Böyle örnekler de gösteriyorlardı. Tanrı korusun, kafatasında çatlak filan varsa, çok sonradan belli olurdu. Acısı sonradan çıkardı.

Trafik kazası cuma sabahı olmuştu. İdare müdürünün niyeti, cumayı evinde geçirip cumartesi günü işe gitmekti. Ama o kadar çok telefon etmişler, geçmiş olsun ziyaretine gelmişlerdi ki, başkaları bu kazayı bu denli çok önemsediğine göre, kazanın hemen ertesi günü işe gitmesi ayıp olurdu. Bir gün sonra hemen işe giderse, bunca insanın duygusuna saygısızlık etmiş olacaktı. Nasıl olsa cumartesi yarım iş günüydü. Cumartesiyi, pazarı da evde geçirir, pazartesiye işe giderdi. Ama gösterişçiler göze girmek için cumartesi, pazar günü de geçmiş olsun ziyaretine gelmişlerdi. Ayrıca kurumun hekimini de muayene etmesi için getirmişlerdi. Bu denli sevecenlik, bu denli koruma ve ilgi karşısında idare müdürü de artık, bişeyim yok, demeye utanmaya başlamıştı. Bişeyi yoktu da, bunca insan bu ilgiyi ne diye gösteriyordu? Onların hatırı için, ziyaretçileri memnun etmek için idare müdürü de, yavaş yavaş, sağ kaburga kemiklerinde sızı olduğunu söylemeye başlamıştı. Galiba kalçasında da bir derin sızı vardı.

– Belkemiğiniz nasıl müdür bey?

– Belkemiğim mi? Ah sormayın, böyle, nasıl söyleyeyim, bir tuhaf yani...

– Tabii efendim, on tonluk kamyon hızla gelip çarpınca, elbette...

Ziyaretçiler gittikçe artıyordu. İdare müdürü, bunca ziyaretçi karşısında, odada dimdik dolaşmanın doğru olamayacağını düşünerek önce koltuğa uzanıp dizlerine bir battaniye almakla yetindi, ama daha sonra yatağa yatmayı uygun buldu.

Bu durumda pazartesi günü de kuruma gidemeyecekti. Salı günü kurum genel müdüründen geçmiş olsun telgrafı geldi. Çarşamba günü de bütün gazeteler bu kazayı çok önemli bir olay olarak yazdılar. Durum bu denli ciddileşince, idare müdürü de evinden çıkamaz oldu. Muayene eden hekim de onbeş günlük dinlenme raporu vermişti.

Onbeş gün sonra da idare müdürü yataktan çıkamadı. Uydurma hastalığa mı alışmıştı, yoksa gerçekten mi hastalanmıştı, anlayamadı. Ama o, "Hiçbişeyim yoktu, beni zorla hasta ettiler," deyip duruyordu. Telkinlerin etkisinde mi kalmıştı? Ama hayır, günden güne zayıflamaya, halsiz düşmeye başladı, yemeden içmeden kesildi. Geçmiş olsuna gelen dalkavuk ziyaretçileri memnun etmek için şuram buram ağrıyor derken, bu kez karnında gerçekten ağrılar duymaya başladı. Sonunda idare müdürünü hastaneye kaldırdılar.

Şimdi idare müdürünün çok tehlikeli bir ameliyat geçireceği söyleniyor. Kimine göre, ondaki bu hastalığın nedeni, trafik kazasıdır. Kimine göre sapasağlam adamı, telkinlerin etkisiyle zorla hasta ettiler. Kimileri de, idare müdürünün o sırada tehlikeli bir hastalığa yakalandığını, trafik kazasıyla bunun hiçbir ilgisi olmadığını söylüyor. Hangisinin doğru olduğu kesinlikle bilinmiyor.

Bir Günlük Yumurtanın Hayatı

Aşağıdaki nutuk bir yumurtaya, ikinci yıldönümü münasebetiyle yapılan jübilede, kalabalık horoz ve tavuklar önünde, bir horoz tarafından verilmiştir:

– Muhterem tavuklar, horozlar!..

Bugün jübilesini yaptığımız, dünyaya gelişinin ikinci yıldönümünü idrak eden bir günlük yumurtadır. Size, bu münasebetle, kısaca hayatını anlatmayı faydalı buldum. Bu yumurta, 1953 yılı 21 Mayıs'ında saat 11'de, Gümüşhane ilinin Kelkit ilçesinin İncek köyünde Mahmut Ağa'nın kümesindeki follukta dünyaya çıktı. Annesi tarafından legorn, plimut ve denizli cinsleri gibi asil bir aileye dayanır. Baba tarafı, eldeki kayıtlara göre sarih olarak bilinmemekle beraber komşu kümesin kırmızı tüylü horozu tarafından annesinin baştan çıkarıldığı, yine annesinin düşmanları tarafından söylenir. Bu yumurta, yumurtlandıktan otuzdört gün sonra bir kuluçkanın altına konulursa da, bu otuzdört günde bayatladığından içinde bir civcivin yalnız baş kısmı meydana gelebilmiştir. Kuluçka tavuk civcivleriyle lohusa yatağından kalktığı zaman, Mahmut Ağa'nın kızı Ayşe de, bu yumurtayı köy bakkalına götürüp, onu bir mavi boncukla değiştirmiştir... Haziran ayında köyden yumurta toplayan bir çergici, bakkala

on tane "Namaz Hocası" ve "Âşık Garip" vermiş, karşılığında bakkaldan, arada jübilesini yaptığımız yumurta da bulunan üçyüz yumurta almıştır. Yumurtaları eşeğine yükleyen çergici, köylerde bir ay dolandıktan sonra, bu yumurtaları Kelkit kazasında bakkal Hacı Ömer'den aldığı yarım kilo tozşekerle değiştirmiştir. Hacı Ömer'in dükkânında kırkbeş gün dinlenen yumurtamızı Hasan Hoca adında bir yumurta tüccarı almış öbürleriyle beraber bir sepete koyup Gümüşhane'ye getirmiş, burada tüccar Hafız Ali'ye satmıştır.

Hafız Ali, yumurta fiyatlarının yükselmesini iki ay bekledikten sonra, iyi fiyatla yumurtaları bir yumurtacıya devretmiştir. Bu adam, adı geçen yumurtamızla öbürlerini samanlı bir sandığa doldurmuş, kamyonla Giresun'a yollamış ve oradaki bir tüccara satmıştır. Bu tüccar da yumurtaları vapurla Istanbul'da yumurta ve tavuk ticareti yapan toptancı Vasil'e göndermiştir. Vasil, piyasanın yükselmesi için, yumurtaları, bu arada hayatını anlattığımız yumurtayı ambarında üç ay beklettikten sonra, ihracat ve ithalatçı Mişon'a satmıştır. Mişon, bozulmamaları için yumurtaları buzhaneye kaldırmış. Beş ay sonra İngiltere'den bir firma kendisinden taze yumurta isteyince, yumurtaları yeniden ambalajlayarak bir gemiyle İngiltere'nin Southompton limanına göndermiştir. Oradan marşandizle Londra'ya giden yumurtaların muayene sonunda çürük, kokmuş oldukları anlaşılmış, durum yumurtacı Mişon'a bildirilmiştir. Mişon, "Sakin imha etmeyin, yeri gönderin!" diye telgraf çekince, yumurtalar iki ay sonra tekrar Istanbul'a dönmüştür. Bu zaman içinde, günden güne fırlayan hayat pahalılığına uygun olarak, Mişon bozuk yumurtaların arasındaki bizim yumurtamızı da on misli kârla Beyoğlu'nda bir pastacıya satmıştır. Pastacı yumurtaları kırarken, eline günlük yumurta da geçmiş, fakat yumurtanın içindeki sarı ve beyaz kısımlar çalkalanmaktan, seyahatlerden zamanla taşlaşmış olduğundan bütürlü kırılmamıştır. Pastacı

kırmaya muvaffak olamadığı sert yumurtayı, öbür sert yumurtalarla birlikte Tavukpazarı'nda yumurtacı Anastas'a satmıştır. Muhalif partilerden birinin hatibi Taksim'de nutuk verirken çürük yumurtaya tutulmuş, bu arada Anastas'tan alınan yumurta da hatibin kafasına atılarak demokrasi tarihinde önemli biyer almış, hatibin kafasında da derin bir iz bırakmıştır. Asfalt üstünde yuvarlanan yumurtamız bir mahalle çocuğunun eline geçmiş, paskalyada yumurta döğüşünde bu yumurtayla vuruşturarak iki sepet yumurta kazanmıştır.

Bundan sonra çocuk yumurtayı bir yumurtacıya satmış, yumurtacı üzerine "günlük yumurta" damgasını vurduktan sonra bir sütçüye satmıştır. Sütçüden yumurtayı bir müşteri sabah kahvaltısı için almış, fakat kırmak mümkün olmadığından sinirlenen aşçı yumurtayı apartmanın altıncı kat penceresinden bahçeye atmış böylece bizim elimize geçmiştir.

Kısaca hayatını anlattığım ve burada ikinci yıldönümünü kutladığımız günlük yumurtanın daha uzun yıllar günlük olarak kalmasını temenni ederiz.

Köprüyü Geçene Kadar

Yirmi yaşındayken evlenmeyi kafasına koymuş. Ama bitürlü evlenememiş. Kendisi çirkin, güzel kadın arıyor. Kendisi züğürt, zengin kadın arıyor. Kendisi ortaokulu bile bitirememiş, lise bitirmiş arıyor. Kendisi Istanbul'dan dışarı çıkmamış, kadının dünya görmüşünü arıyor. Kendisi halktan biri, ama soylu kadın arıyor. Kendisi ıslık öttüremez, müzikten anlayan, piyano, keman çalan kadın arıyor. Kendi züğürtse de gönlü zengin.

Aradabir kendisiyle evlenecek bir kadın buluyorsa da, onda da aradıklarından dokuzu varsa biri yok, biri varsa beşi yok.

Aklı hep evlenmekte. Otuzuna gelince, çok okumuş olmasa da olur, dedi. Otuzbeşinde, zengin olmasa da olur, dedi. Kırkında, cahil de olsa olur, dedi. Kırkbeşinde, evinden çıkmamış da olsa kabulüm, dedi. Ellisinde, dul da olur, varsın kız olmasın, dedi. Elliikisinde kenar kıyıdan olsa da olur, dedi. Ellibeşinde güzel olmasın, ne çıkar, dedi, yüzüne bakılır gibi olsun yeter. Ellialtısında, çirkin de olsun, razıyım, dedi.

Elliyedisine geldi, bir kadın olsun da nasıl olursa olsun, dedi. En sonunda haftalık iki yapraklı serüven dergilerinden birinin "Kısmetimi Arıyorum" sütununa şu ilanı verdi:

"Evlenmek isteyen olgun bir erkek. Yaş ellisekiz. Şimdiye kadar hiç evlenmedim. İçkim ve kumarım yoktur. Memurum.

Bir kadını mesut edecek evsafı haizim. Mesut bir aile yuvası kurmak istiyorum. Müstakbel eşimde aradığım evsaf, niyetinin ciddi olmasıdır. Kızlık, dulluk mevzubahis değildir. Mazisi beni alakadar etmez. Güzellik ve tahsil de aranmaz. Çocuklular da kabulüm. Teklifim gayet ciddi ve çok aceledir. 'Mesut yuva' rumuzuna müracaat..."

İlanı verirken derginin sekreterine,

– Acaba cevap gelir mi? dedi.

Sekreter,

– Tabii, dedi, her ilana enaz yüz teklif geliyor. Bakın şu mektuplara!

Masanın üstü yığınla mektup doluydu.

– Acaba ne kadar zamanda cevap gelir?

– Bir haftaya kalmaz.

Dergide ilan çıktıktan sonra, hergün dergi idarehanesinin eşiğini aşındırdı. Ancak yirmialtıncı günü "Mesut Yuva" rumuzuna bir mektup geldi. Heyecandan kalbi duracaktı. Hemen cevap yazıp gönderdi. Gecelerce uykusu kaçtı. Cevap geldi. İkinci mektupta sözleştiler, bir muhallebicide buluşup tanıştılar. Ellisekiz yaşınacak evlenmek istediği kadında aradığı vasıfların hiçbiri bu kadında yoktu. Ama buna da razıydı. Ellidokuz yaşına gelirse, bunu bile bulamayacaktı. Kadının ailesiyle tanıştı. Çok utangaç olduğu için kadının evine bir arkadaşıyla gitmişti. Bundan sonra iş söze kaldı. Kadının ailesi razı mı, değil mi? Bunu söyleyeceklerdi. Öğrenmek için, heyecandan kendisi gidemedi, arkadaşını Eminönü meydanında, ilan kulesinin dibinde beklemeye başladı. Yağmur yağdı, ıslandı. Soğukta titredi. Eski ayakkabılarından su girdi. Saat ondokuzda arkadaşı geldi. Gözlerinin içine bakarak arkadaşına sordu:

– Ne haber?

Yan yana Köprü üstünde yürümeye başladılar. Arkadaşı anlatıyordu:

– Evlerine gittim...
– Eeee?
– Anası babası filan...
– Evet?
– Efendime söyleyeyim...

Vapur düdüğü öttüğü için, arkadaşının ne dediğini anlamıyordu.

– Efendim? diye bağırdı...

Arkadaşı,

– Ondan sonra... dedi.

Vapur düdüğü ikileşmişti.

– Duymuyorum...
– Geldiler...
– Ne oldu?
– Geldiler be... Lakin...
– Bağırsana yahu...

Karşıdan gelen biri onları göğüsleyip aralarına girdi.

– Ne iş yahu... Eve gittim.
– Hızlı söylesene birader. Vapur düdükleri çoğalmıştı.
– Vallahi, yani...
– Ne dediler?
– Falan filan...
– Ne dedin, duymadım.
– Falan filan dedim.
– Kime dedin? Bağır yahu duymuyorum.

Yanlarında tramvay çan çalıyor, trafik memuru düdük öttürüyordu.

– Sonra kardeşim... Derken... Vay anasını...
– Kim?
– Kahve mahve...
– Bağır be kardeşim.
– Ondan sonracığıma söyleyeyim.

– Karşıya geçelim, vapur düdüklerinden duymuyorum.

Karşıya geçerlerken aralarından bir otomobil geçti. Biri bu yanda, öbürü öteki yanda kaldı. Sonra o da karşıya geçti.

– Olur dediler mi?

– Teyzesi meyzesi geldi... Ulan ne iş be...

– Efendim?

Balıkçılar bağırıyor, vapur düdükleri ötüyor, tramvay çanları çalıyor, şoförler sesleniyor, trafik memurları düdük öttürüyorlardı.

– Sonra birader...

– Anlayamadım.

– Sonra birader dedim.

– Ne dedin?

– Kime dedin?

– Hiç canım... Kendi kendime.

Elini kulağına boru yaptı,

– Bağırsana birader...

– Oturduk moturduk derken... Efendime söyleyeyim.

– Olur dediler mi?

Vapura yetişmek için koşan bir yolcu çarptı, yere devirdi. Ayağa kalkar kalkmaz sordu:

– Peki mi dediler?..

– Duymuyorum ki...

– Anlatsana birader...

– Kahve falan filan geldi...

– Kim geldi?

– Falan filan geldi diyorum.

– Biraz bağır yahu!

– Falan filan...

– Sonra...

– Sonra, efendime söyleyeyim. Velakin... Ulan be...

Köprü'yü geçtiler. Karaköy meydanına geldiler. Arkadaşının elinden tutup yan sokağa soktu:

– Ne dediler söylesene! Razı oldular mı?

– Hayır, dedi, razı olmadılar.

Duvara yaslandı, bitkin bir sesle,

– Bunu sabahtanberi söylesene...

Öbürü,

– Düdüklerden duyulmuyor ki... dedi.

Çok İlerledik

– Vatandaşlar! Aziz vatandaşlar! Muhterem vatandaşlar!

Bugün çok ilerlemiş bulunuyoruz. Bazıları bunu inkâr etmeye çalışıyor. Hiç güneş balçıkla sıvanır mı? Sıvanmaz. Mademki güneş balçıkla sıvanmaz, öyleyse güneşi balçıkla sıvamaya çalışanlara, yani geri kaldığımızı söyleyenlere inanmayınız.

Ben size bugün ne kadar, nerelere kadar ilerlediğimizi anlatacağım, o zaman sizler de geri kaldığımızı söyleyenlere güleceksiniz.

Mesela bakın, bugün Istanbul'dan buraya kadar dizel motorlu gemilerle 3 gün 3 saatte gelinebiliyor. Siz belki hatırlarsınız, belki hatırlamazsınız, bu dizel motorlu gemilerden önce buharlı gemiler vardı. Onlardan önce de yelkenli gemiler vardı. Yelkenli gemilerle, şimdi 3 gün, 3 saatte aldığımız bu yolu, o zaman 3 ayda zor alıyorlardı.

Vatandaşlar! Aziz vatandaşlar! Muhterem vatandaşlar!.. Bu az ilerleme midir? 3 aylık yolu, 3 güne indirdik.

Ya yelkenli gemilerden önce? O zaman, tarihlerin yazdığına göre, bu yol karadan üç senede zor alınırdı. Bir üç seneyi, bir de üç günü gözünüzün önüne getirin.

Gelelim yollara... Pek muhterem vatandaşlar! İşte gözünüzün önünde... Şu meydandaki asfalta bakın. Eskiden asfalt var

mıydı? İçinizde ellisini geçkin olanlar hatırlarlar ki, eskiden asfalt masfalt yoktu. Daha eskiden kaldırım da yoktu. Çok daha eskiden toprak yol bile yokmuş. Ondan da önce, insanlar yol diye bişey bilmiyorlarmış. Bir de ilerlemedik diyorlar. Daha nasıl ilerleyelim? Ya yol yapmasaydık, ne olacaktı? Dağdan, bayırdan dolaşmak zorunda kalacaktınız.

Şu elektrik ışıklarına bakın! Heryerde şıkır şıkır elektrikler yanıyor. Bundan yüz sene öncesine gelinceye kadar elektrik var mıydı? Yoktu. O zaman petrol lambaları vardı. Üçyüz sene önce, petrol lambası da yoktu, insanlar geceleri mum ışığında yaşarlardı. Ya yüzbin sene önce?.. Çıra bile yoktu.

Bir de ilerlemiyoruz diyorlar... Peki, ilerlemiyoruz da bu elektrikler ne? Bu yollar ne? Bu gemiler ne? Elektriği yaptırmasaydık da karanlıkta kalsaydınız, geceleyin birbirinize çarpıp kafanız gözünüz yarılsaydı, daha mı iyi idi? Bu gemileri almasaydık, yüze yüze mi gidecektiniz?

Memleketin neresine bakarsanız bakın, bir ilerleme görülüyor. Şu otomobillere bakın, Ford var, Şevrole var, Buik var, Kadillak var, ne yok? Allaha şükür, marka marka, hepsi de var. Peki, ilerleme yok da bunlar nasıl oldu? Elinizi vicdanınıza koyun da söyleyin, bundan yüz sene önce, otomobil var mıydı bu memlekette? Şuna inanın ki, muhterem vatandaşlarım, beşbin sene önce bu memlekette doğru dürüst kağnı bile yoktu. Öküz var ya öküz, hani şu bildiğimiz öküz, yüzbin sene önce, o bile yoktu. E peki, insaf edilsin, bütün bunlar nasıl oldu? Şimdi göklerimizde uçaklarımız, gemilerimizde kaçaklarımız, herşeyimiz var.

Ya radyo? Ya telefon? Ya düdüklü tencere? Bunlar bir memleket için ilerleme değil mi?

Vatandaşlar! Aziz vatandaşlar! Muhterem, pek muhterem vatandaşlar! Gelelim eğitim alanına... Her alanda olduğu gibi, bu alanda da çok şeyler yapmış bulunuyoruz. Bir defa şu gazetelere,

kitaplara bakınız. Beşyüz sene önce matbaası bile olmayan bir memleket için, bu matbaalar az şey midir? Ya okullar?.. Bugün sayısız ilk ve ortaokullarımız, liselerimiz var. Üniversitelerimiz var. Daha da olacak allahın izniyle. Eskiden bu kadar okul var mıydı? Yoktu. Bundan bin sene önce üniversitenin lafını bilen bile yoktu... O zaman buzdolabı, telgraf deseniz, size gülerlerdi. Şimdi buzdolabı deyince, elektrik süpürgesi deyince, size gülen var mı? Bu ne müthiş, ne korkunç bir ilerlemedir.

Gelelim sağlık alanında yaptığımız işlere.

Vatandaşlar! Pek aziz ve pek muhterem vatandaşlar! Bundan üçyüz sene öncesine gelene kadar, bu memlekette, çiçek aşısı yoktu. Çocuklar okula girerken çiçek aşısı olmuyorlardı. Belediye doktorları da boşu boşuna oturuyorlardı. Şimdi allaha şükürler olsun doktorlar aşı yetiştiremiyorlar. Beşyüz sene önce tentürdiyot var mıydı? Varsa söyleyin. Kimse çekinmeden söylesin rica ederim, dörtyüz sene önce aspirin var mıydı? Yoktu. Hem o kadar gerilere gitmeye ne lüzum var? Daha yüz sene evvel biz bile yoktuk, biz... Var mıydık? İçinizde ikiyüz sene önce olan varsa, hiç çekinmeden söylesin. İşte, hepinizin içinde söz veriyorum, içinizde ikiyüz sene önce olan varsa, çıksın ortaya, vallahi bişey yapmayacağım, mahkemeye de vermeyeceğim. Eskiden bu memlekette şey yoktu. Hatta bu memleket bile yoktu. İkibin sene önce memleket var mıydı?

Ben size daha mühim bişey söyleyeyim: İkibin sene önce insan bile yoktu dünyada... Hangi insan? Dünya yoktu be!.. Bir milyon sene önce dünya bile yoktu. Var mıydı?

Aziz vatandaşlar, pek muhterem vatandaşlar! Bir o zamanı düşünün, bir de şimdiki zamanı... Mağaralarda yaşasaydık, naylon çorabımız, karılarımızın lasteks mayosu, bizim plastik kasık torbalarımız olmasa daha mı iyiydi?

Kim ne söylerse söylesin, inanmayın! İşte herşey meydanda. Görüyorsunuz ki, çok ilerledik!..

Karakoldan Kurtulamadık

Nurettin önce bir otomobil aldı. Otomobille Avrupa gezisine çıkacaktı. Ençok görmek istediği yer de İsviçre idi. Çoktanberi böyle bir geziye çıkmak istiyor, ama bitürlü iki ucunu bir araya getiremiyordu. Sonunda istediği oldu. Hem bir spor araba aldı, hem de döviz buldu. Yaz başında çıktı yola. Gezisi ençok bir birbuçuk ay sürecekti. Giderken,

– Belki mektup gönderemem, kusura bakmayın. Ama her gittiğim yerden kart atarım, dedi.

Mektup da göndermedi, kart da... İnsan Avrupa'ya geziye çıkar da her gittiği yerden, eşine dostuna oranın renkli kartpostallarından göndermez mi? İnsan bunu da yapmazsa, Avrupa'ya gitmenin tadı mı olur? Avrupa'ya gideceksin. Giderken Istanbul'un, Ankara'nın, İzmir'in telefon rehberini de beraber götüreceksin. Sonra, her gittiğin yerde oranın bisürü renkli kartpostalını alacaksın. Otele gidince, telefon rehberini açacaksın. İster tanı, ister tanıma, rehberde ne kadar adres varsa hepsine her gittiğin yerden birer ikişer renkli kartpostal yollayacaksın ki, herkes de senin Avrupa'ya gittiğini anlasın. Kartın arkasına da "Venedik'ten selamlar...", "Zürih'ten sevgiler...", "Paris'ten bir hatıra..." diye yazacaksın. İnsanın Avrupa'ya gittiğini bilmeyen kalmamalıdır. Ancak bu kadar zahmete

değsin... Ondan sonra da dönünce, ömrün oldukça Avrupa gezisinin anılarını anlatırsın...

– Neydi o günler... Hey hey...

– Ben Avrupa'da iken...

– Avrupa'dan yeni geldiğim sıra idi...

– Efendim, Avrupa başka...

– Biz adam olmayız kardeşim. Adam olmasına oluruz ama, on fırın ekmek ister. Avrupa'nın...

Nurettin, bunların hiçbirini yapmadı. Salak oğlan... Ben Avrupa'ya gitmeliyim ki görsünler. Görsünler nasıl Avrupa'ya gidilirmiş. Burnumun ucunu kıvırıp da, şöyle bir çevremdekilere bakayım, görenler,

– Ne derseniz deyin, bu adam Avrupa'ya gitmiş! desinler.

Nurettin yirmi gün sonra döndü.

– Hani birbuçuk ay kalacaktın, neye döndün? dedim.

– Sus, sorma, canımı zor kurtardım, dedi.

– Yahu, bir kart bile göndermedin.

– Kart gönderecek zaman mı buldum?

– Demek iyi eğlendin...

– Ne eğlenmesi... Karakoldan karakola sürttüm. Karakollardan kurtulamadım ki kardeşim... Gözümü açamadım.

– Neden? Yoksa seni interpol, milletlerarası bir sabıkalıya mı benzetti?

– Değil kardeşim, kimseye benzetmedi. Bak nasıl oldu... Arabayla yola çıktım. Sınırı geçtik... Balkanları aştık. İşler yolunda, Avusturya'dan İsviçre'ye girince herşey değişti. Neye uğradığımı şaşırdım. Sınırdan girişim çok sıkıntısız oldu. Ama daha bir kilometre gittim gitmedim, trafik polisi yolumu kesti.

– Lütfen karakola, dedi.

Gidiş o gidiş, bir daha karakollardan kurtulamadım. Arabanın far lambalarından biri yanmıyormuş.

– Bitanesi yanıyor ya, daha ne istiyorsunuz, dedim. İkisi de yanmasa daha mı iyi idi?

Komiser,

– Bakın, arabaya iki far lambası koymuşlar. Bitanesi yetse, bitane yaparlardı, dedi.

Suratıma baktı.

– Yabancısınız galiba... dedi.

– Evet, dedim.

– Belli... dedi.

Lambaları tamir ettirdim, çıktım yola. Bir ayak önce Zürih'i tutmaya çalışıyorum. Zürih'e girerken polisler yine durdurdu:

– Buyrun karakola!

Şehre girerken yavaşlamak gerekirmiş.

– Yol geniş. Dümdüz de... Hızlı girsek ne olur? Adam ezmedik ya...

Komiser suratıma baktı,

– Siz yabancısınız, dedi.

– Yabancıyım, dedim.

– Belli, dedi. Hoşgeldiniz.

– Hoşbulduk.

Şehre girdim. Girmemle arabayı durdurmaları bir oldu.

– Buyrun karakola!

– Yahu ne yaptık?

– Virajı alırken sinyal vermediniz!

Şu Zürih'ten canımı atmazsam, karakollardan da kurtulamayacağım. Aman Bern, diye bastım gaza. Bern'e girdim. Şehre şöyle bir bakmaya kalmadı,

– Buyrun karakola...

Bu sefer de soldan gitmişim. Yani önümdeki otobüsü sollamışım.

– Önüm açıktı, ne çıkar...

Komiser suratıma baktı,

– Yabancısınız sanırım, dedi.

– Nereden bildiniz?

– Belli... Hoşgeldiniz.

Baktım, arabada rahat edemeyeceğim. Park yapılmayacak yerde park yaptın, diyorlar. Haydi karakola... Trafik işaretine boş verdin, diyorlar... Haydi karakola. İşaret lambasına aldırış etmedin, karakol. Hızlı sürdün, karakol... Başım dertte. Şu arabayı satıp da kurtulayım, dedim. Araba belasından, Avrupa diye karakoldan başka bir yer göremeyeceğim. Ucuz pahalı demeden arabayı sattım.

– Haydi karakola...

Bizim arabada motor, makine adına hiçbişey yokmuş.

– Bu nasıl çalışıyor, dediler.

– Çalışır evvelallahın izni ile... dedim.

Şoför yerindeki kaplumbağa kabuğunu, maşallah levhasını, karınca duasını, mavi gözboncuğunu gösterdim. Ne desem inanmazlar.

– Yahu, alın şunu bedava... Kurtarın beni...

Arabayı bıraktım bir boş yere yürüdüm gittim. İsviçre'yi göremeden mi döneceğim, bu araba derdinden...

– Buyrun karakola...

Yaya kaldırımından gitmemişim, araba yoluna inmişim... Anladım ki, bana bu Bern şehrinde de rahat yok. Otobüse binip Lozan'a gideceğim.

– Buyrun karakola...

Komiser,

– Siz yabancısınız, belli... dedi.

Otobüse binerken, benden önceki adamın önüne geçmişim.

Komisere yalvardım,

– N'olur, beni şurdan Lozan'a atın, üst yanına karışmayın.

Lozan'a geldim. Şehri dolaşmaya kalmadı,

– Buyrun karakola!

Allah inandırsın, hiçbişey yapmadım. Ne olmuş, boş cıgara paketini sokağa atmışım. Yahu, adam mı öldürdük, göz göre göre şehir ortasında kız mı kaçırdık, ne yaptık...

Lozan'da da tutunamayacağımı anladım. Ver elini Cenevre. Hiç olmazsa, şu Cenevre denilen yeri bir göreyim. Bırakıyorlar mı?..

– Haydi karakola!

Yola tükürmüşüm. Canım, tükürdümse birinin suratına mı geldi. Ortada bir davacı, bir şikâyetçi mi var?..

Komiser,

– Hımmm... anladım, dedi.

– Ne var anladınsa, yabancıyım işte... dedim.

Koca İsviçre'yi döndük dolaştık, karakoldan başka bir yer göremedim. Artık yollarda gezerken, aman bir pot kırmayayım derken... İnsanlık hali kardeşim, şeyim geldi. Şöyle tenha bir köşe başı aradım. Duvara baktım "eşeklere mahsus" diye de yazmıyor. Eh, anlaşılan serbest...

Buyrun karakola!

Birader İsviçreliler insanın suratına baktılar mı, yabancı mı değil mi şıp diye anlıyorlar. Olur şey değil...

– Aman, beni insaniyet namına İsviçre sınırından dışarı atın! diye yalvardım.

İşte böyle birader, sana kart atmaya vakit mi oldu? İsviçre'yi döndüm, dolaştım da karakoldan başka bişey mi gördüm?..

Kısmetli Çocuk

Muhasebeci, sizden iyi olmasın, pek iyi bir insandı.

–. Kardeşim Şadan Bey, derdi, benden söylemesi, sonunda bu işin boku çıkacak. Vallahi enseleneceksin... Başın belaya girecek. Senden çok çoluğuna çocuğuna acıyorum.

Beni sık sık uyarırdı eksik olmasın...

Ben de ona derdim ki,

– Ne yapayım kardeş, evde sekiz başız. Aylığım salt boğazımıza yetmiyor. Hangi insan durup dururken kötü yola sapar? Ama bende beş çocuk var.

Akıllı bir adam olan muhasebeci,

– Ne diye beş çocuk yaptın Şadan Bey, derdi, baksana hükümet, yok doğum kontrolü, yok doğum kısıtlaması, yok doğum sınırlandırması diye doğum artışını önlemeye çalışıyor. Çünkü hükümet baktı ki, karılar bu hızla doğurmaya devam ederlerse, rüşvetin önünü alamayacak başka türlü, ne yapsın, yavaş yavaş doğurun, azar azar doğurun demeye başladı.

– Ben hükümetin doğum kontrolünü, işsizliği önlemek için sanıyordum.

– Canım Şadan Bey, koskoca bir hükümet, "Başka türlü rüşvetin önünü alamıyorum, nüfus azalırsa, hiç olmazsa rüşvet de azalır," diyecek değil ya... Açık açık diyemez bunu, bir kere

hükümetliğine yaraşmaz, sonra da yabancılara karşı ayıp olur. Ondan ötürü, "Yiyecek, giyecek yetmez, iş bulunmaz olduğundan ayağınızı yorganınıza, keyfinizi de ona göre uzatın!" diyor. Sen keyfini çokça uzatmışsın. Hiç böyle zamanda beş çocuk yapılır mı?

– Bizim gençliğimizde böyle miydi ya... O zamanki hükümetler, "Vatana evlat lazım, dayanın yurttaşlar!" diyordu. Biz de, hükümetimize güvendiğimizden, sözüne inanıp, "Vatana evlat!" deyip dayandık işte... O zamanlar hatta, çok çocuklu analara hükümet madalya vermez miydi? Biz bu niyetle evlendik. Ne bilirsin sonradan hükümetin sözünde durmayıp programını değiştireceğini...

– Şadan Bey kardeşim, sen şimdi vatana evlat diyorsun; eğri oturup doğru konuşalım: Sen çocukları yaparken vatanı matanı düşündüğün var mıydı?

– De ki, düşünmedim. Peki sen propagandayı yabana mı atıyorsun? Herifçioğlu sözgelişi bir sakız propagandasına girişiyor. "Sakız çiğneyen güzelleşir," diyor. Haydiii, bütün karıların ağzında çak çak sakız... "Sakızın içindeki numaralardan otomobil kurası çıkacak!" diyor. Haydiii, bakıyorsun, bütün delikanlıların ağzında çak çak sakız... "Sakız çiğneyenin erkekliği artar!" diyor, haydiii bütün yetmişliklerin ağzında çak çak sakız... Herif çiğnemese, karısı zorla ağzına beş sakız birden sokup adamı boğacak... Propaganda bu; ona o türlü söylüyor, buna bu türlü söylüyor. Efendim? Bir de bakıyorsun, ahırda geviş getiren ineklere dönmüşüz. Yediden yetmişe millet sakız çaklatıyor. Peki, sakızcının bunu para kazanmak için yaptığını bilmiyor muyuz? Bak, sen bile şimdi sakız çiğniyorsun. Sakızcının kazanacağını düşünüyor musun? Yooo... Propagandaya kapılmışsın. Biz de doğrusu çocuğu yaparken aklımıza vatanı getirmedik... Ama "Vatana evlat!" propagandasına kandık işte... Karıya bilezik milezik almadık, hiç olmazsa hükümetten

bir madalya koparırız, dedik... Kısmet değilmiş, olmadı. Hem sonra biz yine de ihtiyatlı davrandık da benim karı karnına düşen her çocuğu doğurmadı. Onbeş kere de kürtaj oldu. Hepsini doğursaydı vatana yirmi evlat yetiştirecektik ki, o zaman ben bu daireyi temelinden söküp satsam vatan evlatlarının boğazına kuru ekmek yetiştiremezdim. Kürtaj olmaktan benim karının içinde takım ve alet diye hiçbişey kalmadı. Son kürtaja gittiğinde doktor şaşmış, "Hanım içinde hiçbir alet kalmamışken sen bu çocuğu nasıl yaptın?" demiş. Bir mucize canım... Benim karı çırpı gibi zavallı, içi boş, dışının zarıyla duruyor.

– Valla benden söylemesi. Ben sana rüşvet alma demiyorum. Allah eksikliğini göstermesin, hepimiz azçok bişeyler yapıyoruz, ama haddimizi bilerek... Hiçbir memur, müdüründen ileri gidemez...

– İhtiyacıma göre alıyorum.

– Bak bu söz de ayrıca suç.

– Neden?

– Çünkü gayetle aşırı solcu lafı... İhtiyacına göre olamaz, rütbene, derecene göre olacak. Hiçbir insan, yanında çalışanların kendinden ileri gitmesini istemez... Neden? Çünkü o zaman sosyal adalet kalmaz. Vergi nasılsa bu iş de aynen öyle. Maaşı çok olanın vergisi de çok olur... Sen şimdi bir küçük memur olarak, koca bir müdürle aşık atmaya kalktın mı, bunun sonu iyi olmaz. Benden söylemesi Şadan Bey...

Muhasebeciyle sık sık işte bu türlü konuşurduk. Sonunda onun dediği çıktı. Hayır beni rüşvet alırken yakalamadılar. Çünkü arkadaşlar seviyorlardı. Günün birinde ucu kendilerine de dokunur korkusuyla beni elbirliğiyle ordan başka yere yolladılar. Bir Anadolu kasabasına atandım. Orda ilk aylığımı alırken, bir de baktım bana bir üst dereceden aylık veriyorlar. Parayı aldım, hiç sesimi çıkarmadım. Neme gerek... Belki muhasebeci, belki veznedar bir yanlışlık yaptı. Ama ikinci, üçüncü ay da

bir üst dereceden aylık verdiler. Terfi ettim desem, haberim olmadı. Kendi kendime, "Belki rüşvet almayayım diye bir üst dereceden aylık veriyorlar, çektiğim sıkıntıyı bildiklerinden," dedim. Olmaz böyle şey ya, kendime göre böyle yorumladım. Aradan bikaç ay geçmişti, Samsun mahkemesinden, "Ölen babanız Ali Osman'dan kalan mirası kardeşleriniz ve öbür mirasçılarla bölüşmek için şu günü mahkemede bulunun" diye bir yazı geldi... Gel de şaşma şimdi... Evet, babam Samsunlu ve bizim nüfus kaydımız da Samsun'daydı. Babamın adı da Ali Osman, doğru... Ama babam otuz yıl önce öldü bir, on para miras bırakmadı iki, benim hiç kardeşim yok, üç... Dairedeki arkadaşlardan birinin Samsun'da akrabaları varmış. Onlara mektup yazıp sorduk. Cevap geldi: "Evet, miras işi doğrudur. Mal, mülk ve nakit olarak tutarı yarım milyona yaklaşık miras dört kardeş arasında bölüşülecektir."

Benim hiç mi hiç inanasım yok ya, bir avukat,

– Sen bana bir vekâletname ver, gerisine karışma, peşin para istemem. Davayı kazanırsam avukatlık hakkımı alırım, dedi.

Çok denemişimdir, durup dururken iyilik gördüğüm birinden sonunda nasıl olsa kazık yiyeceğimi bildiğim için, avukata para almadan neden bu işe koşulduğunu sordum.

Avukat,

– Satıcının sayısı alıcının sayısını geçti mi, taksitle satışlar başlar. Bugünlerde avukatların sayısı da davalılarla davacıların sayısını geçtiğinden yazıhanenin kapısını açan olmuyor! Nerdeyse avukatlığı unutacağım. Onun için veresiye üzerine avukatlığa başladım, dedi.

İki hafta sonra Samsun'dan dönüp gelen avukat,

– Gözünaydın, davayı kazanmak ihtimalimiz var... dedi.

– Aman nasıl olur, babam öleli otuz yıl oldu, on para miras bırakmadı, benden başka da çocuğu yok... dedim.

Anlattı avukat: Samsun'daki nüfus kütüğü defterinin bir sayfasında iki tane Ali Osman varmış. Biri benim babam, biri de bir başkası. Bu iki Ali Osman da Hatçe adında bir kadınla evlenmişler. Biri benim anam, öbürü de öteki Ali Osman'ın karısı. Olur a... Ben doğunca nüfus memuru, bakmış ki öteki Ali Osman'la Hatçe'nin dört çocuğu var, bu yeni doğan da onların olacak besbelli deyip beni de öteki Ali Osman'ın üstüne yazmış. Benim babam Ali Osman'la anam Hatçe'nin nüfusta hiç çocukları yok görünüyor. Avukat böyle anlatıyor işte...

– Peki, dedim, ben öteki Ali Osman'ın oğlu olduğumu nasıl ispat edeceğim?..

– Senin ispat edeceğin bişey yok, dedi, bırak öbür çocukları senin baban olmadığını ispat etsinler, edebilirlerse...

Avukatın mirası yüzde yüz alacağımızı söylediği günün akşamı eve sevinçle gidip karıma haberi verdimse de, karım hiç oralı olmadı, başını eğmiş, somurtmuş oturuyor. Besbelli yine hasta...

– Neyin var? dedim.

– Benim başka neyim olur, çocuğum var... dedi.

Gençliğimde çok roman okumuşumdur. Romanlardaki karı milleti, başını herifin göğsüne dayayıp da bir eliyle herifin göğsünü sıvazlayıp cilveli cilveli utanarak, "Sevgilim, bir sürprizim var sana!" dedi mi, herif de karının elini avucunda ovuşturarak, "Müşterek bir mahsulümüz mü yoksa?" diye sorar. Karı o zaman, bir damla yaş akıttığı gözleriyle alttan yukarı herifin dudaklarına bakar ve sonra gözlerini yumar ki herife, "Artık ne duruyorsun, yumulsana!" demektir. Ve yapışırlar birbirlerine...

Benim hayatımda hiç böyle bir manzara olmamıştır. Ne zaman benim karı, sanki bu işi ben tek başıma yapmışım gibi beni suçlayarak, "Yine gebeyim!" dese, o gece kedi köpek gibi kavga ederiz. Biz yine kavgaya başladık. Yahu, bu ne cins karı kardeşim,

öksürsem gebe kalıyor... Bu sefer kürtaj da olamıyor. Doktor, karımın iç bölmelerinde kürtaj edilecek hiçbir alet kalmamış olduğunu, çocuğun içerde nereye, nasıl tutunduğuna şaştığını söylemiş. Bir başka doktor, "Ben kürtaj yaparım ama, beşyüz lira isterim," demiş. Beşyüz lira bu, ne maaştan artırılır, ne rüşvetten biriktirilir... Bunun üzerine karım kocakarı ilaçlarıyla çocuğu düşürmeye çalıştı. Kurban olduğum allahımın bir hikmeti kardeşim, o ilaçları karım gebe değilken içse yada sürünse, çoktan zehirlenir giderdi. Alttan, üstten ilaçların hiçbiri işe yaramadı. Artık alıştı da karım, bir dirhemi yedi kuduz mandayı öldüren cinsten zehirleri bardak bardak içiyor, çocuk düşmediği gibi, karının karnında tepinerek tvist oynamaya başladı.

Bunun üzerine karım,

– Allah rızkını da birlikte verir... diyerek çocuğu düşürmekten vazgeçti. Vazgeçti dersem, çocuk inat etmiş düşmüyor, karı ne halt etsin...

Karım,

– Göreceksin bu çocuk kısmetli olacak, diyordu. Baksana, bir üst derece maaş alıyorsun, sora da havadan bir mirasa konuyoruz...

Evet, çocuk kısmetiyle doğuyordu. Avukatın hesabına göre bize yüzbin liranın üstünde miras düşecekti. Karım, "Bu seferkiler ikiz galiba, çünkü iki yandan tekmeliyorlar karnımı..." dedi. Paralar geliyor ya, isterse üçüz olsun anasını satayım... Çocuklar bir de beşiz olmalı ki, bizim karının resimleri gazetelerde basılıp dünyaya nam salmalıyız...

Biz işte böylece işin tadını çıkarırken, muhasebeden bir yazı geldi. "Yanlışlıkla bir üst dereceden maaş almakta olduğunuz anlaşıldığından, bugüne kadar verilen maaş farkı tutarının her ay maaşın üçte biri nispetinde kesileceği..."

Varsın kessinler... Mirası aldık mı, zaten memurluktan istifayı basacağım diye umutlanırken avukat geldi,

– Olmadı... dedi.

– Ne olmadı?

– Senin başka bir Ali Osman'dan olma ve başka bir Hatçe'den doğma olduğun anlaşıldığından miras davasını kaybettik...

Şimdi ne olacak yahu... Kardeşim, hiçkimse zorda kalmasa rüşvet almaz. Ben yine ister istemez rüşvete başladım. Karıya da etmediğimi bırakmıyorum,

– Ulan karı, hani kısmetliydi bu seferki... Daha dünyaya gelmeden bizim de kısmetimizi kuruttu...

Karım,

– Beşyüzü bul da kürtaj olayım bari... dedi.

Bizim daire, hergün yurttaşların akın akın girip çıktığı dairelerden değil ki... Daireden adımını atanı haraca bağlasam yine beşyüz lira toparlanmaz.

İster bir kayıt numarası alacak olsun, ister "nasılsın?" diye hatır soracak olsun, biri yanlışlıkla benim masaya yaklaşacak oldu mu, ben hemen sağ elimin beş parmağını havaya kaldırıp,

– Olmaz, katiyen olmaz!.. diyorum.

Tarihin insanlara çok büyük yararı vardır. Tarih, hikâye değil arkadaş, bugüne ışık tutar. Onun için tarihi iyi bileceksin... Gençliğin hayat adamı yetişmesi için, okullarda yalnız tarih okutulacak. Bizim eski tarihler ne der: Kadı efendi, "Olmaaaz, kabul etmem!" diye bağırıp kaç parmağını havaya kaldırırsa, o kadar altın istiyor demektir. Biz, tarihimize ve geleneğimize sıkıca bağlıyız.

– Olmaz! diye parmaklarını havaya kaldırdın mı, geleneğine bağlı olduğundan ne demek istediğini halk da anlıyor kardeşim ve cevabını veriyor... Bizim halkımız gibi anlayışlı var mı!..

Bigün yine sakallı bir herif geldi masaya, herif daha ağzını açmadan, ben, sağ elimin beş parmağını havaya kaldırıp,

– Olmaaaz! diye bağırdım.

Usulen önce herifin ne istediğini sorup sonra, "Olmaaaz! Yarın gel!" demek var ya, ben beşyüz lira kürtaj parası toplama derdine düştüğümden, artık iyice şaşırmışım, yalnız önüme gelene değil, önümden geçen gidene bile, "Olmaaaz!" diyerek parmaklarımı kaldırıyorum.

Ben beş parmağımı havaya kaldırıp, "Olmaaaz!" deyince, o sakallı herif de, iki parmağını havaya kaldırıp,

– Neden olmaz? dedi.

Ben bu sefer iki elimin on parmağını havaya kaldırıp,

– Görüyorsun çok meşgulüm, çok konuşursan sonra hiç olmaaaz! dedim.

Sakallı bu sefer, üç parmağını havaya kaldırıp,

– Ama benim işim acele... dedi.

Ben yine beş parmağımı kaldırıp,

– Benim işim de acele, elimi çabuk tutmazsam karı doğuracak... dedim.

Sakallı dört parmağını kaldırıp,

– Ama müdür bey yapıyor, ona gitsem olur... dedi.

Demek ki müdür, kırk liraya razı. Ah o sıra, bizim eski daire muhasebecisinin sözünü hatırlamak vardı. Adam bana, "Kardeşim Şadan sosyal adaleti bozma... Herkes kendi rütbesine ve derecesine göre..." demişti. Ben acele beşyüz lirayı toparlamak yoluna düştüğümden, yine beş parmağımı kaldırıp,

– Ama müdürün bitek çocuğu var, benim beş çocuğum var, altıncısı da yolda. Onun için olmaaaaz! dedim.

Sakallı herif,

– Eh sen bilirsin... dedi, besbelli müdüre gitti.

Ben de dörtyüz lirayı topladım, iş bir yüz liraya kaldı artık.

Ertesi gün yine o kara sakallı herif geldi, sağ elinin beş parmağını açarak masamın üstüne koydu,

– Artık bu işi yapalım... dedi.

Herif elli lirayı vermeye razı demek... Böyle demesiyle cıgara paketini masanın üstüne koydu. Biz biliriz, cıgara paketinde elli var anlaşılan...

Kara sakallı,

– Bir cıgara buyrun! diye paketi açınca, paketin içindeki elliliğin ucunu gördüm.

– Şimdi söndürdüm... diyerek herifin cıgarasını almadım.

Şundan ötürü cıgarasını almadım ki, heriften elli lirayı alınca geriye elli lira daha gerekli... Öbür elli lirayı kimbilir ne zaman kimden alabilirim. Çocuğun doğum günü de geliyor. Ben beşyüzü toparlayayım derken çocuk doğacak... Ayrıca kürtajı yapacak doktor da,

– Daha bir hafta sonra tehlikelidir, yapamam... demiş.

Hazır sakallı herif verimliyken ve herifi elime geçirmişken kaçırmak istemedim. İki elimin parmaklarını açıp masaya dayadım,

– İşte böyle... dedim.

Sakallı,

– Yahu, dün böyle değildi... dedi.

– Yarına kalırsan böyle olacak, karışmam, deyip, sağ elimin açık parmaklarını kaldırıp kaldırıp iki kere masaya vurdum.

Aslında ben haklıyım kardeş... Hükümet bile hükümetken, falanca şeye zam yapılmayacak, dedi mi, ertesi gün ona mutlak zam yapıyor. Ulan ben hükümetten daha mı doğrucuyum?

Sakallı herif paketi aldı masadan, içinden bir cıgara alır gibi yapıp ikinci elli liralığı koyup masaya bıraktı paketi,

– Bir cıgara buyrun! dedi.

Ben cıgarayı alıp kendiminmiş gibi cıgara paketini cebime koydum, koymamla üç kişi enseme binip,

– Çıkar parayı! diye bağırdılar.

– Ne parası yahu?

Üstümü arayıp paraları çıkardılar.

– Kendi paramdır... dedim.

Sakallı herif müdüre gidip rüşvet istediğimi şikâyet etmiş. Müdür de kendi tarifesinin üstünde rüşvet isteyip sosyal adaleti bozduğumu anlayınca,

– Ben dairemde namussuz adam istemem, diye bağırıp bana polisle suçüstü düzenlemişler.

Kara sakallının bana verdiği elli liraların numaralarını daha önce polis almış, biyana yazmış olduğundan kurtuluşum yok... Ben o şaşkınlıkla, iki elimin on parmağını havaya beş kere kaldırdım. Cebindeki beşyüz lirayı vermeye razıydım. Çocuk da doğarsa doğsun varsın...

Ben parmaklarımı kaldırınca kolumdan tutan biri, kulağıma yavaşça,

– Artık çok geç kardeş, dedi, baksana kalabalığız. Olmaaaz!..

İşte böyle kardeşler... Kodesi boyladık. Benim hapse girişimin ayına, karım o kısmetli altıncı çocuğumuzu doğurdu... Oğlan değil, kız... Kısmeti açık olsun, ne diyelim... Bundan sonra o karı bir daha zor doğurur. Beş yıl hapisteyim. Beş yıl sonra ne bende, ne karıda iş kalır...

Lafı Neresinden Duyuyor

Bir Bektaşi Fıkrasından

Sömürkent denilen kent, göz alabildiğine dümdüz bir ovada kurulmuştur. Bu dümdüz ovanın ortasında, bir yumruk gibi göklere fırlamış çok yüksek bir tepe vardır. Bu tepede, Sömürkent'in hâkimi, krallar kralı, padişahlar padişahı Dümdük Hazretleri'nin sarayı vardır. Dümdük Hazretleri bu sarayda, has kullarıyla birlikte yaşar. O yüce tepede, ulular ulusu Dümdük Hazretleri'nin sarayından başka hiçbir konut yoktur. Sömürkent'in evleri, bu ulu tepenin eteklerinde tepeyi çepeçevre kuşatmıştır.

Sömürkent'ten, Dümdük Hazretleri'nin sarayına çok dik bir yokuştan çıkılır. Bu öyle dik bir yokuştur ki, her babayiğit, bu yokuşa tırmanmayı göze alamaz.

Dümdük Hazretleri'nin kulakları çok, ama çok duyarlıdır; öyle ki, Sömürkent'teki bir topal karıncanın iniltisini bile duyar.

Dümdük Hazretleri'nin gözleri de çok duyarlıdır; öyle ki, Sömürkent'in kurak ve verimsiz kırlarında, toprağın beş kulaç derinliğindeki bir köstebeğin olmayan gözlerini bile görür.

Sömürkent hâkimi Dümdük Hazretleri'nin sarayının bulunduğu tepenin eteklerini sarmış olan gecekondularda, kulübelerde, barakalarda, izbelerde yaşayan bütün yoksullar, bütün

işlerinin yapılmasını, bütün dileklerinin olmasını, bütün isteklerinin yerine gelmesini Dümdük Hazretleri'nden bekler, herşeyi ondan umarlar. Bunun için de durmadan Dümdük Hazretleri'ne gece gündüz dua ederler.

Sömürkent'in en dış ucundaki gecekonduların taa uzağında, üstü akar, altı kokar, tek odalı bir gecekonduda Hiçyok adında, çok yaşlı, çok yoksul, çok hastalıklı bir kişi kendi başına yaşamaktaydı.

Amansız bir kıştı. Sömürkent'in bütün gecekonduları kar altına gömülmüştü. Evlerin bacalarından duman bile tütmüyordu. Ama ulu tepedeki Dümdük Hazretleri'nin sarayının bacalarından çıkan dumanlar göklere yükseliyordu.

Geceyarısıydı. Zavallı Bay Hiçyok açtı, hastaydı, kırk yamalı hırkasının içinde, delik deşik, yırtık pırtık ve kirli abasının altında soğuktan tir tir titriyordu. Neredeyse donacaktı soğuktan.

Bay Hiçyok, abasının içinde büzülerek, ulu krallar kralına şöyle seslendi:

– Ey yüce Dümdük Hazretleri! Sen herşeyi görür ve duyarsın... Elbet, benim de dişsiz çene kemiklerimin soğuktan nasıl birbirine vurup zangırdadığını duymaktasın... İstersen neler yapmazsın... Ey büyük, ey ulu Dümdük Hazretleri, beni kurtar soğuktan...

Bay Hiçyok sözünü daha yeni bitirmişti ki, gecekondusunun çürük çarık kapısı güm güm vurulmaya başladı. Büyük umuda kapılan Bay Hiçyok, "Hah, sesimi duydu Dümdük Hazretleri, işte bir iyilikseveri yardımıma gönderdi!" diye sevindi. İnliye inliye kalktı yerinden, gitti, kapıyı açtı. İçeri bir insan azmanı daldı ki, palabıyığının iki sivri ucuna iki adam asılsa taşır.

– Bana örtünecek bişey ver de şurda yatayım... dedi.

Bay Hiçyok,

– Benim de örtüneceğim yok, diye inleyince, arkasından kovalayan candarmadan kaçıp kurtulmuş olan haydut,

– Haaaayt! diye yeri göğü inleten bir nağra savurup korkudan yere yığılmış olan Bay Hiçyok'un üstünden abasını, sırtından hırkasını sıyırıp aldı, bunları örtündü, yan gelip yattı ve horlamaya başladı.

Yarıdan çok çıplak kalmış olan Bay Hiçyok'un kemikleri sabaha dek birbirine çarptı. Gün ağarırken haydut, abayı, hırkayı da alıp savuştu.

Bay Hiçyok, açlıktan ölmek üzereydi. Son kalan bir baş soğanla bir tutam tuzundan başka yiyeceği yoktu. Ama günlerdir hep soğan yemekten bıkmıştı, artık soğanı hasta midesi götürmüyordu. İki elini Yüce Tepe'ye doğru açıp,

– Ey koca Dümdük Hazretleri, sen ki daha yumurtadan çıkmamış sineğin gözünün rengini bile görürsün, sen ki daha yumurtadan çıkmamış bülbüllerin şakımalarını bile duyarsın, elbet beni de görüyor, açlıktan kuruyan barsaklarımın nasıl guruldadığını da duyuyorsun.

Demeye kalmadı, gecekondunun kapısı güm güm dövülmeye başladı. Bay Hiçyok yetişip açmasa kapı kırılacaktı. Bay Hiçyok, büyük umutla, sürüklene sürüklene gidip kapıyı açtı. İçeriye önce bir nağra, sonra da nağrayı atan eşkıya daldı.

– Ulan moruk, çabuk bana yiyecek çıkar! diye gürledi.

Bay Hiçyok,

– Bir lokma yiyeceğim yok... diyecek olduysa da, haydut, kafasına bir yumruk indirip palasını kınından sıyırınca, bir baş soğanla bir tutam tuzunu haydudun önüne koyup,

– Buyur yiğidim, afiyetle ye, şeker bal olsun... dedi.

Haydut, ziftlenip savuştu.

Bay Hiçyok'un cıgarasızlıktan başı dönüyor, gözleri kararıyordu. Tabakasının dibinde kalmış tütün kırıntılarını, tozlarını toplayıp gazete kağıdıyla bir cıgara sardı. İki elini Ulu Tepe'ye doğru açıp,

– Ey büyük Dümdük Hazretleri, artık bana acı da yardım et, cıgarasızlıktan gözlerim kararıyor... derken kapı yıkılırcasına

dövülmeye başladı. İşte en sonunda Dümdük Hazretleri onu görmüş, sesini duymuş ve bir yardımcı göndermişti. Ayaklarını sürüye sürüye büyük bir umutla gidip kapıyı açtı. Bir sarhoş yalpalayarak içeri dalıp,

– Ulan moruk, kafam tuttu, çabuk bir cıgara ver diye bağırdı.

Bay Hiçyok, cıgarasını saklamak isterken sarhoş zorla elinden cıgarayı aldı. Sarhoşun kızgınlığı geçmemişti.

– Cıgaram yok diye bana yalan söylersin haa!..

Bay Hiçyok'u bir şamarda yere yıkıp kibritinin aleviyle, kavlamış, eski kulübenin çürük tahtalarını tutuşturmaya başladı. Birden kulübeyi alevler sarınca, keyifle cıgarasını tüttüren sarhoş da savuştu gitti.

Yerdeki Hiçyok, zorlukla kendini alevlerden dışarı atıp yanmaktan kurtuldu. Karların üstünde inliyordu. İşte burada donarak ölüp kalacaktı. Sesinin gittikçe zayıfladığını, uzaktan Dümdük Hazretleri'ne duyuramadığını düşündü. Son gücünü toplayıp kalktı, yollara düştü. Saraya gidip Dümdük Hazretleri'nin ayaklarına kapanacak, yardım dileyecekti. Ama o dimdik yokuşu çıkması olanaksızdı. Soluk soluğa düşüp kalkıyor, karların içinde debelenip yuvarlanıyordu. Yokuşun ancak üçte birini tırmanabilmişti ki, yere kapaklandı, karların üstüne düşüp kaldı. Artık ölüyorum, diye geçirdi içinden... Zorlukla iki sıska elini saraya doğru kaldırıp,

– Ey kralların kralı Dümdük Hazretleri... Elbet sesimi duyuyorsun, huzuruna gelecek gücüm kalmadı. Sen her istediğini yaparsın, bana bir taşıt gönder de yanına varayım... dedi.

Demesiyle bir de geriye dönüp baktı ki, yokuşun alt başında bir adam, bir atı yedeğine almış kendisine doğru geliyor. Demek, en sonunda Dümdük Hazretleri, ona bu adamla bir at gönderiyordu. Bay Hiçyok'un bumburuşuk yüzü güldü, sönük gözleri parladı. Atla gelen adam yaklaşınca, atın arkasında bir de tay olduğunu gördü.

Yedeğinde at olan adam, yanına gelince, yerde yatan Bay Hiçyok'a bir tekme sallayıp,

– Kalk len, ne yatıp duruyorsun orda yan gelmiş... dedi.

Bay Hiçyok zorlukla kalktı.

– Al şu tayı sırtına dürzü...

– Aman...

– Amanı yok, şimdi bitiririm seni... Tay yeni doğdu, yazıktır hayvana... Al sırtına da yokuşu çıkart...

Tayı Bay Hiçyok'un sırtına yükleyip ver etti kamçıyı... Bay Hiçyok tayın ağırlığıyla tökezledikçe kafasına gözüne kamçı iniyordu. Ihlaya oflaya tayı çıkardı tepeye. Yere yıkıldı. Adam da tayını, atını alıp gitti.

Nah işte, Dümdük Hazretleri'nin sarayı karşıdaydı, güneşten ışıl ışıl parlıyordu altın kapısı, gümüş duvarları... Beş on adım ötedeydi. Ama Bay Hiçyok, kıpırdayamıyordu bile...

Dümdük Hazretleri'nin has kullarından biri saraydan çıktı. Yerde karlar içinde yaşlı birinin inlediğini görünce ona yaklaşıp,

– Belli ki, yorgunsun, açsın, hastasın... Burda donup kalacaksın... Ne diye Dümdük Hazretleri'ne yalvarıp sesini duyurmuyorsun? dedi.

Bay Hiçyok, başını zorlukla adama çevirip acı acı güldü.

Adam,

– Ne yani? dedi, ne demek istiyorsun? Dümdük Hazretleri sesini duymaz demeye mi getiriyorsun?

Bay Hiçyok,

– Yoo, dedi, duyar, duyar... Duymaz olur mu hiç? Duymasına şıp diye duyar da, ama lafı hep tersinden anlıyor...

Eşek Şakası

Gözleri, elmacık kemiklerinin üstünde, püskül püskül kaşları da birbirine karışıp bitişmiş.

İleri fırlak alnının genişliği iki parmak eninde. Koskoca kafa olduğu gibi göğsüne gömülmüş, boyun hiç yok. Yüzü, elbisesinin dışında görünebilen bütün derisi, sert kıllarla örtülü. Ellerini sarkıttığı zaman, parmakları diz kapaklarına ulaşıyor. Boyu kısarak, ama kalın, geniş, küt...

Suçu... Suçu mu?.. Suçları çok. Boğduğu bir kadının kanını emmiş. Bir karıkocayı baltayla kesip parçalamış, etlerini de tuzlamış. Yol bağcılığı yapmış. Üç şoförü, yol üstündeki ağaçlara asmış.

Celo'nun suçlarını öğrenmek, insanın sinirini bozmaktan başka bişeye yaramaz. Bu adam yememiş, içmemiş, durmadan cinayet işlemiş. Bütün bu cinayetlerini işlerken suç işlediğinin farkında bile olmamış O, normal hayatını yaşıyor. Kasap et sattığı, işçi çalıştığı, memur görevini yaptığı için nasıl suçsuzsa, Celo da kendisini onlar gibi suçsuz sayıyor. Buyüzden de kendisini neden yakalayıp cezaevine attıklarını bitürlü anlayamıyor. Hayırlısıyla buradan kurtulur kurtulmaz, yine normal işine devam edecek.

Yargılanması dörtbuçuk yıl sürdü. Durmadan yeni yeni cinayetlerinin ortaya çıkması yüzünden yargılama uzamıştı.

Yargı: İdam... Ama Celo, mahkemede okunan kararın ne olduğunu anlayamamıştı. Okunan uzun karardaki sözler, anlamını bilmediği sözcükler öyle hoşuna gitmişti ki, bu parlak, ağdalı kararı kurtuluş fermanı sandı. İdam cezasını yediği gün, mahkemeden cezaevine gidince, kendisini çeviren meraklı arkadaşlarına,

– Paçayı kurtardık, dedi. Hâkim bir konuştu, bir konuştu arkadaş, olursa böyle olur... Darısı başınıza!

Celo'nun idam kararı temyiz edilmedi. İdam olduğu için kendiliğinden temyize giden kararı Yargıtay onaylamıştı.

Celo buna büsbütün sevindi,

– Tasdik Celo, tasdik!.. diyenlere, sevinçle,

– Tamam, dedi, tamam artık... Tasdik de edildi ya, temelli kurtuldum demek...

Mecliste de idam onaylanmıştı. Celo sevinçten uçuyordu,

– Yahu, mebuslar bile benim işle uğraşıyor. Allah razı olsun. Onlar da tasdik etmişler... Artık bunu kimse bozamaz. Öyle değil mi gardaş?

Arkadaşları,

– Öyle Celo, öyle... Kimse bozamaz, dediler.

Nihayet son onaylama Cumhurbaşkanı'ndan da çıkmıştı. Celo, kendisine böyle önem verilmesine çok övündü,

– Kurtuldum gardaş, temelli kurtuldum. Hâkimi, mebusu, Cumhurbaşkanı hep benden yana!..

Ama Celo, neden artık cezaevinden salmıyorlar diye sızıldanmaya başlamıştı. Daha başka tasdik edecek kimse var mıydı? Yoktu! Öyleyse bıraksınlar yakasını... Celo'nun salıverilmesi, kendince, gün işi idi. Bugün, yarın bırakacaklar diye beklerken, Celo'yu gardiyanlar koğuştan çıkarıp ayrı bir taş odaya koydular. İdama gidecek olanlara böyle yapılırdı. Celo, taş odaya bibaşına kapatılmasına daha çok sevindi. Üstüne taş odanın kapısını kapayacak olan gardiyana,

– Öyle ya gardaş, diyordu, öbür heriflerin yanında benim işim ne? Onlar suçlu, benim yerim burası...

Taş odada düşünüyordu,

– Dışarı salmadan önce, beni burada dinlendiriyorlar. Çok iyi. Dinlenir, beslenir, öyle dışarı çıkarım...

Deliksiz uykular çekiyordu.

Bir sabah güneş doğarken kapısı açıldı. İçeri girenler, imam, savcı, gardiyanlar ve cezaevi müdürüydü. Celo'nun birbirinden ayrık küçük gözlerinin iğne başı iriliğinde bebekleri sevinçle parladı. Demek artık bırakacaklardı. Bu adamlar kendisine, "Haydi Celo, gülegüle..." demeye gelmişlerdi. Bunlar ne iyi insanlardı.

Bırakılacağına iyice inanan Celo, içeri girenlere,

– Buyurun ağalar... dedi.

İmam,

– Allah günahlarını affetsin... dedi.

Sonra, kendi okuduğu duayı, Celo'ya da tekrarlatarak, tövbe ettirdi.

Celo,

– Tamam, duayı da yaptık, tövbe de ettik, artık tertemiz oldum. Şimdi bırakacaklar... diye içinden gülüyordu.

Başgardiyan,

– Hakkını helal et Celo... dedi.

Ne iyi adamlardı bunlar canım... Ayrılırken kendisiyle helalleşiyorlardı. Daha önce bu başgardiyan için kötü şeyler düşündüğünden biraz utandı.

– Hakkını helal et Celo!.. diyen gardiyanların gözleri yaşarmıştı.

Gardiyanlar, Celo, cezaevinden gidiyor diye üzülmüşlerdi.

Celo,

– Helal olsun gardaş, dedi; siz de hakkınızı helal edin!

Savcıya, cezaevi müdürüne, imam efendiye,

– İnşallah yakında görüşürüz... dedi.

Bu dilekten ötürü, müdür, savcı, imam efendi bozuldular, sustular, Celo'nun dileğine katılmadılar.

İki gardiyan Celo'nun kollarına girdiler. Eh uğurlama olursa işte bu kadar olur gayrı! Celo koltukta gidiyordu. Kapı altında Celo'yu jandarmalar aldılar.

Silahları, candarmaları görünce, Celo'nun sevinci büsbütün arttı.

– Allah razı olsun, diye geçirdi içinden Celo, beni düşmanlarımdan koruyorlar...

Başından idam gömleğini sokup sırtına geçirince, Celo büsbütün sevindi: Öyle ya, dosta düşmana karşı, üstündeki yırtık pırtık elbiseyle görünecek değildi ya...

– Tamam, dedi içinden, yeni urbayı da giydirdiler. Şimdi beni salıverecekler...

Sırtında bembeyaz gömlek, yanında kendisini koruyan silahlı jandarmalar... Her iş yolundaydı.

İki candarma Celo'yu, cezaevi kapısında duran arabaya bindirirlerken Celo onlara,

– Zahmet ettiniz vallaha, dedi, araba hiç istemezdi. Boşuna zahmet...

Demek Celo'yu yayan yürütmeyecekler, arabayla götüreceklerdi. Bu ağırlamadan şişinen Celo'nun üstüne, heryanı kapalı cezaevi arabasının kapı kanatları sürgülendi. Araba yürüdü.

Kapıyı açtıkları zaman, Celo, kendisini büyük bir alanda buldu. Alan kalabalıktı.

– Allah allah... dedi, beni karşılamaya bunca kalabalık çıkarmışlar.

Şimdi onu bu kalabalığın arasına bırakacaklardı.

Celo'yu jandarmalar, alanın ortasındaki sehpanın altına götürdüler. Sehpa, tahtadan yapılmış yüksekçe biyere kurul-

muştu. Celo'yu bu yüksek yere çıkardılar. Demek bir de tören yapılacaktı. Kendi kendine,

– Benim için amma masarif etmişler haaaa, diye gülümsedi.

İki basamakla çıkılan tahta kerevetin üstünde bir de iskemle vardı. Celo'yu iskemleye çıkardılar. Buradan kalabalığa nutuk mu söyleteceklerdi yoksa... Öyle olacaktı besbelli... Ama ellerini neye bağlamışlardı? Her halde Celo'nun sinirli olduğunu biliyorlar, elinden kaza çıkmasın diye böyle yapmışlardı. Az sonra,

– Haydi gülegüle Celo... diyeceklerdi.

Celo'ya,

– Son arzun nedir, söyle! dediler.

Nutuk söylemesini istiyorlardı.

– Söylemem, dedi, kalabalıkta konuşamam...

– Bir istediğin yok mu?..

– Vallaha mahcup ediysiniz... Daha ne istiyem artık?..

Celo'nun boynuna yağlı ipin ilmiğini geçirdiler. Celo, işte bunu anlayamadı.

Cellat, Celo'nun ayağı altındaki iskemleye bir tekme savurunca, boğazı ilmikle sıkılan Celo, telaşla debelendi,

– Dur ulan, şakayı sevmem alçak... Zabah zabah bu eşek şakası da ne oluyor? diye bağırmak istedi ama sesi gırtlağında düğümlendi!

Bu Aklıma Gelmemişti

Hasan Usta'nın bugünkü düşkün haline bakmayın... Gençliğinde... Hani gençliğinde, dersek, o kadar da eski değil, daha yirmi yıl önce, eline keseri, testereyi aldı mı, yanında iki üç de yardımcıyla, bir hafta içinde bir evi çıkarıverirdi. Bu kadar eline ayağına çabuk yapı kalfası görülmemişti. Şimdi, eski kalfadır diye hatırını sayar da, birisi iş verirse verir, vermezse, desturun kargalar tuvalete gitmeden, mahalle kahvesine çıkar, tavla başında, çaptan düşmüş şairler, işletmeden alınmış politikacılar gibi, eski günlerinin dalgasını geçerdi.

– Ne şans, zara bak be... Oğlum, sen git de balık tut. Ben bir zaman Horhor'da bir ev yapmıştım... E vallahi...

– Şeş çiharım kandesin... Hane diyordum, şimdikiler de kalfa diye, mühendiz diye çıkmış orta yere. Alimallah ben keseri elime aldım mı...

– Zar tutma...

– Zar tutmadan atılmaz... Kahveci, Hasan Usta'ya bir dörtbeş getir...

– Severler genç ise... Ne idi o günler... Üç katlı bir konak yavrusu yapmıştım... Şeşi beş görmeye başladın, gözlük tak... Gelsin de şimdiki mühendiz beyler görsün. Caharı se, severler genç ise...

– Namussuz kemik... Tuh... Söyletir adamı...

– Boğaziçi'nde bir yalıyı kaç günde bitirsem, beğenirsin... Hem de... Şişşt!. Seyrek sakallı Memet ağa... Aşağı kapıya... Gele yavrum...

– Vay dubaracı vay... Ulan parasını mı verdik be... O zamanlar, malzeme de ucuzdu bilader...

– Çarşaf lazım mı Hasan Usta?

– Senin ayağın çarşafa dolaştı... Bir döşeme yapardım... Allah seni inandırsın... Şaşırdıı...

Üst üste iki partide de, iki mars bir oyunla yenildiği gece, canı çok sıkkın bir halde Hasan Usta evine döndü. Yatağa uzandı. Yıllar var ki, artık kadınlar rüyalarına bile girmiyorlardı. Bütün ömrü başkalarına ev yapmakla geçmiş, kendine başını sokacak bir kulübecik yapamamıştı. Düşündükçe canı sıkılıyordu. İsteseydi neler yapamazdı. Ama daha fırsat vardı. Eli keser tutarken, kira köşelerinde sürünmekten kurtulmalıydı. Yaptığı yüzlerce ev içinde, hep o küçücük, nohut oda, bakla sofa, pancurları kiremit kırmızısı, tahini boyalı, yeşil balkonlu, konak yavrusu gözünün önüne geliyordu. Pek o kadar da değil ama, kuş yuvası gibi bir evcik de kendine yapabilirdi. Düşündü. Böyle bir evi, kaça çıkarabilirdi? Kurdukça kurdu, artık gözünü uyku tutmuyordu. O, bu gece muhakkak bir ev yapmalıydı. Düşündü taşındı, hesap etti, kitap etti, aklından geçirdiği böyle bir evi, ancak onbin liraya çıkarabilirdi.

– Say ki, dörtbin lira cebinde, haydi Hasan Usta, dedi kendi kendine, yap bir ev de, ev sahiplerinin ağzının kokusunu çekme.

Dörtbin lirası cebindeydi. Önce güzel biyerden arsa aldı. Şimdi arsalar da pahalanmıştı. Onun zamanında bu arsa fiyatlarına bir han yapılırdı. Gözünü uyku tutmuyordu. Çekişe çekişe pazarlık etti, kıydı paracıklara, arsayı üzerine tapulattı. Şimdi iş temelin kazılmasına gelmişti. İşçiler tuttu. Kendisi

de onların başında idi. Sıcak soğuk demeden çalıştılar. Ama işçilerden çok dertli idi. Nerde onun zamanındaki işçiler... Onlar bir işe canı gönülden, kendi işleriymiş gibi sarılırlardı. Şimdikiler, işi, açılış nutku gibi angarya sayıyorlardı. Sıra taş, tuğla, çimentoya gelmişti. Bunları ucuz pahalı demeden aldı. Temel duvarları örülmeye başlandı. Hem sağlam, hem de güzel bir ev yapacaktı. Bundan sonra da başka hiçkimseye ev yapacak değildi. Yaptığı son evin içinde, son nefesini vermeliydi. Tek katlı evin duvarları yükseldi. Hatıllar atıldı, döşemeler çakıldı. Kapılar, pencereler takıldı, herşey olup bitti. İş tam çatıya gelince paralar da suyunu çekti. Dörtbin liradan metelik kalmamıştı. Yatağında bir o yana, bir bu yana döndü. Boşa koydu dolmadı, doluya koydu almadı, ne yaptı, ne ettiyse, bitürlü çatıyı kapayamıyordu. Elimi biraz açık tuttum, diye düşündü. Yaptığı evi bozdu, başka bir ev yapmaya başladı. Tam çatıya gelince, yine elinde avucunda para kalmamıştı. İnsan, yorganına göre ayağını uzatmalı, dedi. Bu sefer başka yerden daha ucuza bir arsa aldı. Yine olmadı. Elindeki dörtbin lirayla, evin çatısını kapamak imkânsızdı. Yatağının içinde sağa sola dönmekle de çatıyı örtemezdi.

Hasan Usta evler yapar, yaptıklarını yıkar, yeniden yaparken, güneş de çıkmış, sabah olmuştu. O kadar canı sıkılmıştı ki, doğru soluğu kahvede aldı. Ağzını bıçak açmıyor, durmadan köylü paketinin kâğıdına hesaplar yapıyordu. Tavla arkadaşlarından biri yanına sokuldu.

– Merhaba Hasan Usta. Var mısın?

Hasan Usta karşılık vermedi, parmaklarıyla paranın hesabını yapıyordu.

– Ne o yahu... Bişeye canın mı sıkıldı? Binin yarısı beşyüz, o da bizde yok.

– Sorma bilader, dün gece hiç uyuyamadım.

– Belli, gözlerin şiş şiş... Bir derdin mi var?

– Hem de ne dert!.. Kendime, başımı sokacak bir ev yapayım dedim, çatısını örtmek için, daha ikibin lira lazım.

Arkadaşı, Hasan Usta'yı başındaki yağlı kasketten, yırtık pabuçlarına kadar süzdü. Acaba, ihtiyar oynatmış mıydı?

– Ne söylersin sen Hasan Usta? Kendine ev mi yaptın?

– Daha bitmedi, çatıya kadar çıktım, üstünü örtemiyorum. İkibin lira muhakkak lazım...

– Tevekkeli para ile imanın kimde olduğu bilinmez, derler. Mademki çatıya kadar çıktın, öyle ise kolay. Git pangalardan birine, evi ipotek et, al ikibin, çık çatıyı...

– Yok canım, öyle değil... Dün gece düşündüm, taşındım, cebimde dörtbin liram olsaydı, bir ev yapardım dedim, kendi kendime. Sanki dörtbin lira cebimdeymiş gibi, işe başladım. Şimdi herşey pahalılaşmış bilader. İkibin lira olmazsa, çatıyı örtemeyeceğim.

Hasan Usta'yı sahiden dertli diye, ciddi ciddi dinleyen arkadaşı, fena halde içerlemişti:

– Bre kerhut, diye bağırdı, mademki işin lafı ile geçiniyorsun, cebine dörtbin koyacağına, onbin lira koysaydın da, altıbinle evi yapıp, dörtbini de tıkır tıkır yeseydin olmaz mıydı?

Hasan Usta'nın gözleri sevinçle parladı:

– Sahi yahu, dedi, bak bu hiç aklıma gelmemişti.

Gözünüz Aydın Efendim!

Sıkıyönetimin daha ilk günüydü, evime o türlü telefonlar edilmeye başlanmıştı. Tanımadığım meraklı yurttaşlardan biri, telefonda benim konuştuğumu anlayınca büyük bir şaşkınlık içinde sormuştu:

– Aaa! Gerçek mi? Demek sizi tutuklamadılar?

– Hayır tutuklamadılar.

Konuşmayı kısa kestim, telefonu kapatıp işime dalarken, yine telefon zili çaldı, başka bir okurum soruyordu:

– Affedersiniz, pek şaşırdım da evde olduğunuzu anlayınca...

– Neden şaşırdınız?

– Sıkıyönetimin sizi tutukladığını sanıyordum.

– Tutuklamadılar.

– Oh, oh, çok sevindim.

Sıkıyönetimin beni tutuklayıp tutuklamadığını öğrenmeyi dert edinmiş meraklı yurttaşların telefondaki sorguları gecenin geç saatlerine dek sürdü. Ertesi sabah uzak yakın tanıdıklar evime gelmeye başladı. Bunlardan bir hanım,

– Sizi evde gördüğüme çok sevindim, diyordu, alıp götürdüler diye öyle korkmuştum ki...

– Kim alıp götürecekmiş?

– Sıkıyönetim elbet.

Dostluk ilgisi, sevgi gösterdikleri için de sinirlendiğimi belli edemiyordum. Ama o gün evime gelenlerden bir arkadaş da,

– Aman çok iyi, bu sefer seni tutuklamamışlar! diye sevinç şaşkınlığı gösterince artık dayanamayıp,

– Beni neden tutuklayacaklarmış canım! diye sesimi yükseltim.

O, sinirimi yatıştırmak isteyen bir gülümseyişle,

– Bundan önceki sıkıyönetimlerde sanki ne diye tutukluyorlardı? diye sordu.

Konuklardan biri de,

– Öyle ya, dedi, her sıkıyönetimde seni tutuklarlardı da...

Bu kez tutuklamadıklarına göre herkes meraka kapılmıştı: Acaba neden tutuklamıyorlardı? Bunda bir giz vardı ama neydi?

Sıkıyönetimin üçüncü günü de artarak süren bu merak ve ilgiden artık iyice tedirgin olmaya başladığım, evimde çalışamaz olduğum için, gideceğim yeri bilmeden sokağa çıkmıştım.

Durakta otobüs beklerken tanımadığım biri yanıma sokulup,

– Günaydın efendim, dedi, sizi burada görünce öyle şaşırdım ki...

– Neden şaşırdınız?

– Tutuklandınız diye duymuştum da...

– Neden tutuklanacakmışım! diye bağırdım.

Durakta bekleyenlerden bir yaşlı adam,

– Tutuklayacak olsalardı elbet bir neden bulurlardı... dedi.

Durak kalabalıktı. Hepsi de bizim konuşmamızla ilgilenmişti. Üstelik onlar da konuşmaya katılmışlardı.

Bastonlu yaşlıca bir bey,

– Her sıkıyönetimde gazetelerde, sizi tutuklandı, diye okurduk... dedi.

Bunu söylerken, "Ah efendim, ah... Nerde eski sıkıyönetimler! Şimdikilere de siz sıkıyönetim mi diyorsunuz? Eskiden olacaktı ki, siz sıkıyönetim nasılmış, görecektiniz. Şimdiki zamanda sıkıyönetimin bile tadı yok!" der gibi bir özlem içindeydi.

Otobüs de bitürlü gelmek bilmiyordu ki, binip otobüse, beni çevirenlerin şu gevezeliklerinden kurtulayım.

Esnaf giyimli bir adam,

– Bu seferki sıkıyönetim gevşek, gevşek... dedi.

Beni tutuklamadılar diye üzülmüş görünüyordu.

Bir kadın,

– Sıkıyönetim ilan edileli dün bir, bugün iki, dedi, daha belli olmaz ki, belki de tutuklarlar...

İster sevdiklerinden, ister kızdıklarından konuşsunlar, bu türlü sözlerden sinirlendiğim için otobüse binmekten vazgeçtim. Ordan uzaklaşırken, demin, "Daha belli olmaz..." diyen kadına, bir adamın,

– Ama eskiden sıkıyönetimin ilk gününde onu tutuklarlardı... dediğini duydum.

Sanki sıkıyönetimin geleneği bozulmuş, bir ulusal alışkanlık değişmiş gibi tedirginlik içindeydiler. Nerdeyse sıkıyönetim komutanlığına gidip, "Neden hâlâ tutuklamadınız? Bu ne biçim sıkıyönetim?" diye soracaklardı.

O gün, tanıdığım, tanımadığım, bikaç kişi daha aynı soruyu sordu:

– Sizi tutuklamadılar mı efendim?

– Hayır efendim.

Hele biri de,

– Ne zaman tutuklarlar dersiniz? diye sormaz mı!

Tanışlardan kimi görsem aynı şaşkınlık içinde soruyordu:

– Aaa! Sen dışarda mısın?

Beni ençok sinirlendiren, bütün kitaplarımı okuduğunu söyleyen genç, güzel bir bayanın şu sorusu olmuştu:

– Acaba neden tutuklamadılar efendim?

Elimde olmadan bağırdım:

– Ben ne bileyim a efendim, çok merak ettiyseniz, gidip kendilerine sorun.

Yaptığım kabalıktı. Onlar, bana olan sevgilerinden, ilgilerinden böyle ateşli bir meraka kapılmışlardı. Ama artık sinirlenmemek de elimde değildi.

Beş altı gün hep bu hava içinde geçti. Ne evde, ne dışarda rahat vardı. Hiçkimsenin neden tutuklanmadığımı soramayacağı biyere gidip başımı dinlemek istedim. Deniz kıyısında bir çayevine gittim. Çayımı içerken bir genç kadınla erkek yanıma geldi. Erkek, beni dışarda, yani özgür görmekle çok memnun olduklarını söyledi.

Kadın,

– Demek, daha tutuklamadılar? dedi.

– İlle tutuklanmam mı gerekiyordu? dedim.

– Yoo, hayır... dedi, yani herkesi tutukladılar da...

– Herkesi mi?

– Öyle ya... Hemen hemen bütün yazarları... Aydınların çoğunu... Şairleri, karikatürcüleri, yazarları filan... Bütün tanınmış, ünlü kişileri tutukladılar da...

– Bir ben mi kaldım demek istiyorsunuz?

– Gibi...

Ciddi mi konuştuklarını, şaka mı ettiklerini anlayamadım. Ama bana o gün başkaları da aynı sözleri söylediler: Biçok yazar tutuklanmış da...

Herkes soruyordu:

– Acaba sizi neden tutuklamadılar efendim?

Gitgide ben de kendimden işkillenmeye başlamıştım; neden beni tutuklamıyorlardı? Herkes tutuklanmamda birlik olduğu-

na göre, bende bir eksiklik mi vardı da hâlâ tutuklamıyorlardı. Gün geçtikçe sinirlerim bozuluyordu.

Kimi görsem hep merak içinde soruyordu:

– Hâlâ dışarda mısınız efendim?

– !..

– Acaba neden?

– !

– Var bunda bişey...

– !

– Hemen hemen bir siz kaldınız da efendim... Çok şaşılacak şey!..

Çevremdekilerin bakışlarından, gözden düştüğümü, okurlarımın gözünde değerimi yitirdiğimi anlıyordum. Bana acır gibi bakıyorlardı: Hıh, n'olacak!.. Bir de yazar olacak, daha sıkıyönetim bile tutuklamıyor, anla artık...

En sonunda... Evet, en sonunda... Bir geceyarısından sonra kapımızın zili çalındı. Ama nasıl çalınma? Hani şu polis romanlarında "kapının zili acı acı çalındı" diye yazar ya, işte öyle çalındı kapımızın zili, üst üste... Açtık kapıyı... Altı polis, bir sivil polis, bir de teğmen girdi içeri. "Girdi" mi, dedim, hayır girmediler, daldılar... Aradılar, taradılar... Ne olduğunu bilmedikleri bir bavul dolusu kitabımı da alıp beni de götürdüler.

Kısacası, meraklılara duyurmak istiyorum: Tutuklandım, gözünüz aydın efendim!

Hayvanlar Mahkemesi

Sabaha bir saat kalmış. Neredeyse gün ışıyacak. Elimde kalem, önümde kâğıt, gözlerim kapanıyor, başım göğsüme düşüyor.

Bir duman içinde kalıyorum. Sonra kendimi bir ormanda buluyorum.

Bikaç geyik,

– İnsaan, insaaaan... Koşun kardeşler, burada bir insan var!.. diye bağırıyor.

Ormanın içinden, her ağacın arkasından bir hayvan çıkıyor. Bir çift ayı üstüme yürüyor.

Ana ayı,

– İşte, işte... diye bağırıyor, yavrularımı kurşunla vuran bu alçak!..

Bir koç, boynuzlamak için geriliyor. İri kazlar tıslayarak bana koşuyorlar. Arkama dönüp kaçıyorum. Ormanın içine dalıyorum. Bütün hayvanlar arkamdan bağrışarak koşuyorlar,

– Tutun... Yakalayın... İnsan kaçıyor, yakalayın...

Ama onlar benden hızlı koşuyorlar. Soluk soluğa yaşlı bir meşe ağacının dibine düşüyorum. Meşe, dallarını kamçı gibi bana vurarak, arkamdan koşan hayvanlara bağırıyor,

– Koşun hayvan kardeşler, koşun!.. İnsan denilen alçak işte burada. Koşun da şunun işini bitirin. Bu alçaktan ben de çok

çektim. Baltayı eline alır, benim soyumu sopumu da keser. Gelin burada!..

Başıma üşüşen hayvanlar beni yakalıyorlar. İki kurt beni aralarına alıp sürükleye sürükleye götürüyor. Öteki hayvanlar da arkamızdan bana hınçla bağırarak geliyorlar. Ormanın içinden bir alana çıktık.

– Mahkeme kurulsun!.. diye bir ses yükseldi.

Beni getiren kurtlara,

– Beni yiyecek misiniz? diye sordum.

Kurtlar,

– Kanunda suçunun cezası neyse, o olacak!.. dedi.

– Ormanda kanun olur mu? diye sordum.

– Heryerin kendine göre bir kanunu var, dedi. Şimdi hayvanlar mahkemesi kurulup cezan verilecek.

Alanın ortasına kütüklerden bir kürsü kurdular. Sanık yerini de yaptılar. Alan, bir mahkeme salonu oldu.

Kürsüdeki jüri başkanı kart bir öküzdü. Üyeler de, besili bir katır, gözlüklü bir fil, bir de uzun bıyıklı bir devekuşu. Savcı yerinde bir papağan vardı. Pireden deveye kadar bütün hayvanlar da dinleyici yerlerini doldurmuştu. Zabıt kâtipliklerini şişman bir inekle, bir bıldırcın yapıyordu. Mübaşirlik işini gören horoz ötmeye başladı:

– Âdem Aleyhisselam oğlu insanoğlu insaaaan...

Sesimi çıkarmayınca,

– Âdem Aleyhisselam oğlu konuşan hayvaaan!.. diye bağırdı.

Üstüme alınmadığım için hiç oralı olmadım. Beni getiren kurtlardan biri kolumu dürttü,

– Hadi yürüsene!..

Gösterilen sanık yerini aldım. Dinleyici hayvanlardan kükreme, havlama, hırlama, kişneme, ötme, miyavlama sesleri uğultu uğultu göklere yükseliyordu.

Jüri başkanı, arka ayağının nalını üç kez kürsüye vurarak, gürültü yapan hayvanları susturdu. Daktilo bıldırcına,

– Yaz kızım, dedi, insan olmak ve insanca davranmak suçlarından sanık Âdem Aleyhisselam oğlu konuşan hayvan mahkeme salonuna alındı. Sorgusu başladı.

Sonra adımı, sanımı, işimi, gücümü sordu. Papağan ayağa kalktı. Gagasını, kanadına sümkürdü. İki kere öksürüp boğazını temizledikten sonra iddianamesini okumaya başladı:

– Sanık konuşan hayvanın, yapılan bu kadar ihtar ve verilen gözdağlarını hiçe sayarak, orman kanununun bütün maddelerini çiğnemek suretiyle insan kalmakta direnmesi sonunda, kralımız aslan tarafından kendisinin orman kanunu çerçevesi içinde param parça edilerek yenilmesi emredildiğinden, suçu ötedenberi bilinmekte olan sanığın parçalanma cezasına çarptırılmasını diliyorum.

Öküz, sağındaki katır, solundaki fille fısıldaştıktan sonra bana,

– Savcının iddianamesini dinledin. Bir diyeceğin var mı? diye sordu.

– Yüksek jüri makamını işgal eden sayın öküz, sayın fil, saygıdeğer katır ve pek sayın devekuşu da bilirler ki papağan ancak kendisine öğretilen sözleri ezberler, anlamadan tekrarlar. Bütün bu sözleri, sayın papağanın kralınız aslandan öğrenmiş olduğu muhakkaktır. Bundan ötürü...

Sözümü bitirmeden dinleyici hayvanlar,

– Şu aşşağılık insanı daha söyletiyorsunuz. Bırakın parçalayalım, parçalayalım... diye bağrışmaya başladılar.

Jüri başkanı, ayağının nalını kürsüye vurarak gürültüyü durdurdu.

– Oybirliğiyle yargılanmanın gizli yapılmasına karar verildi, dedi.

– Aman, nasıl olur? diye bağırdım.

Sesime kulak veren olmadı. Beni susturdular. Dinleyici hayvanlar dışarı çıkarıldı.

Jüri başkanı,

– Tanık manda gelsin, dedi.

İçeri alınan tanık manda beni göstererek,

– Bu konuşan hayvan, dedi, katildir. Bütün çoluğumu çocuğumu kesip yediği gibi, soyumu sopumu da kesip yemiştir. Kanıma kan, canıma can istiyorum.

Jüri başkanı,

– Söyleyecek sözün var mı? diye sordu.

– Kendimi savunabilmek için bir avukat tutacağım, dedim.

Avukat tutabilmem için oturuma on dakika ara verildi. İki kurt koluma girip beni mahkeme alanından dışarı çıkardılar. Bütün hayvanlar benimle alay ediyorlardı. Üstümde uçan bir karga tepeme uygunsuz işler yapıyordu. Bu onları daha çok güldürüyordu.

– Hayvan kardeşlerim, bana yardım edin, bir avukata ihtiyacım var, dedim.

Bir boğa yılanı,

– Savunmanı yaparım ama, ücret olarak da seni yutarım, dedi.

Bir ayı geldi,

– Avukatlığını üzerime alırım, ama başını da yerim, dedi.

Sırtlan,

– Kolunu verirsen vekâletini alırım, dedi.

Avukatlık ücreti olarak kimi bacağımı, kimi gövdemi yemek istiyordu.

Bir maymun geldi,

– Ben elbiselerinle yetinirim, dedi. Üstündeki bütün elbiseleri, donuna kadar çamaşırlarını verirsen, ben avukatlığını yaparım, dedi.

Çırılçıplak kalana kadar soyundum. Neyim varsa maymuna verdim. Maymun elbiselerimi giydi, kıravatımı taktı.

– Bir de gözlükle çanta olsaydı, seni daha iyi savunurdum, dedi.

Yeniden yargılanma alanına alındık.

Avukatım maymun,

– Sayın jüri üyeleri, bütün tanıklar dinlendikten sonra biz savunmamızı yapacağız, dedi.

Başkan,

– Tanık eşeği çağırın! dedi.

İçeri giren eşek, şöyle konuştu:

– Bu, Âdem Aleyhisselam oğlu konuşan hayvan, bir avuç saman karşılığında, bütün dünyanın yükünü sırtıma yükler, bana taşıttırır. Onun da, ömrünün sonuna kadar eşekleri sırtında taşıma cezasına çarptırılmasını isterim.

Tanık olarak dinlenen at da şöyle dedi:

– Ben özgür bir hayvanken, beni ahıra kapayıp ağzıma gem vuran, özgürlüğümü isteyince beni dizginleyen, bağımsızlığımı isteyince beni bir kazığa bağlayan, işte bu Âdem Aleyhisselam oğlu konuşan hayvandır. Onun da ahıra kapatılıp, ağzına gem takılıp dizginlenmesini isterim!..

Tanık koyun şöyle konuştu:

– Ben yeryüzünün en sessiz, en suçsuz, en zavallı hayvanı olduğum için, boynuzumdan kemiğime, etimden gübreme, tüyümden sütüme kadar her neyim varsa alan, sırtımdan geçinen bu konuşan hayvanın da, ömrünün sonuna kadar sırtından geçinilmesini dilerim.

Fareler kapana kıstırdığımdan, köpekler kendilerini aşağıladığımdan, develer aç susuz bıraktığımdan şikâyet ettiler. Bütün hayvanlar dinlendikten sonra söz sırası savunmamı yapacak olan maymuna geldi. Avukatım maymun, ayağa kalkıp öksürdü, sonra söze başladı:

– Pek sayın üyeler!.. Müvekkilim o kadar ağır suçlar işlemiş, ve suçluluğu gerek tanıkların anlattıklarından, gerek kendi uğursuz suratından o kadar belli olmuştur ki, savunma için söyleyeceğim her söz gereksiz, yersiz kalmıştır. Ancak şu noktayı göz önünde tutmanızı rica ederim. Sanık, önünde sonunda bir insandır. Bütün bu, tanıkların anlattığı suçları işlemek, başkalarının sırtından geçinmek, öldürmek, işkence etmek, boğmak, kesmek, hatta kendi buluşu silahlarla kendi kendini yok etmeye çalışmak, onun insanlığının kaçınılmaz bir sonucudur. Bir insandan, bunlardan başka daha ne beklenebilirdi? Tanrı onu insan yaratmakla, en büyük cezasını vermiş. Biz ona daha başka ne ceza versek, bunun yanında hiç kalır. Savunmamız bu kadardır. Adaletli yargınızı bekliyoruz.

Jüri üyeleri fısıldaştılar. Sonra başkan, yargıyı bildirdi:

– Sanığın suçları sabit görülmüş ve ömrünün sonuna kadar insan kalarak, insanlığının suçunu ve kendisinden davacı bütün hayvanların ahını çekmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

Kan ter içinde uyandım. Başımı dayadığım masadan kaldırdım. Yanıma bakındım. Sonra aynaya baktım. Evet, hayvanların ahı tutmuştu, ben bir insandım. Tıpkı koyun gibi, benim de sırtımdan geçiniyorlardı. Deve gibi yük taşıyor, eşek gibi her yapılana katlanıyordum. Bütün hayvanların ahı üzerimde toplanmıştı. Evet, ben bir insandım, insan kalmaya da mahkûmdum.

Ve Saire...

Gümrüğe gelen adam,

– Fareler geldi mi? diye sordu...

İlgili gümrük memuru;

– Ne? dedi, fare mi?

– Fareler... Beni baştabip bey gönderdi. Hastane için fareler gelecekmiş de...

Odadaki memurlar gülüştüler. Besbelli adam, kimseye zararı olmayan zararsız delilerdendi. Bu da aklını fareyle bozan bir yarı deliydi. Adamla bir zaman alay ettiler.

Ama bu yarı deli, gümrüğe tebelleş olmuştu. Ertesi gün yine geldi.

– Fareler geldi mi? diye sordu.

– Ne yapacaksın fareleri?

– Burada üretilecek de...

Gümrükçüler kahkahalarla gülüyorlardı.

– Demek fare çiftliği kuracaksınız, öyle mi?

Başka biri de,

– Belki de inek sağar gibi fareden süt sağacaklardır, dedi.

Bir memur da akıl verdi:

– Hemşerim gümrük ambarlarında fare sürüyle. Getir bir kapan da kırk, elli tane tutuverelim.

Adam,

– Fareleri ben ne yapacağım, dedi, doktorlar ısmarlamışlar.

– İlaç diye mi?

Bir gümrükçü, fare yavrularının gerçekten yaralara ilaç diye kullanıldığını söyledi.

Bir memur da,

– Yok yahu, dedi, fareler hasta da, tedavi edecekler.

– Belki de ameliyat ederler, dedi başka biri...

Fareleri soran adam, dört gün üst üste, günde iki kez geldi... Her gelişinde gümrük memurları kahkahadan kırıldılar. Ama beşinci günü, limana demirleyen bir Fransız gemisinden, tel kafes içinde ondört fare gümrüğe gelince işin rengi değişti.

Bu küçük sevimli hayvanlar, fare olmaya fareydi ama, renkleri bizim farelere benzemiyordu. Tüyleri külrengi değil, beyazdı. Tel kafesin içinde koşuşup, oynaşıp duruyorlardı. O güne kadar gümrükten hiç fare geçmediği için, bu pamuk tüylü hayvancıklarla bütün gümrük memurları ilgilenmişti. Müdür bile odasından gelmiş, beyaz farelerin kafesi önünde epiy oyalanmıştı.

Gümrüğe gelen Fransızca yazı Türkçeye çevrilince, bu farelerin Fransa'dan buradaki bir hastaneye hediye olarak gönderildiği anlaşılmıştı.

O sabah gelip fareleri soran adamla gümrükçüler alay etmediler. O daha,

– Fareler... derken,

– Evet, geldi... dediler.

Adam,

– Doktora haber vereyim öyleyse, diye hemen koştu.

Ertesi gün bir genç doktor, yanında iki kişiyle gümrüğe geldi. Gümrük müdürünü gördü. Elindeki yazıyı da gösterdi. Sonra gümrük müdürüne, bu farelerin hastaneye çok lazım olduğunu, bunların üretileceğini, üzerlerinde tıbbi deneyler

yapılacağını anlattı. Genç doktor anlatırken, müdür düşünceliydi, gözleri sanki duvarların arkasında çok uzak biyere dalmıştı. Elindeki kalemi dişleri arasında çiğneyerek,

– Evet... evet... diyordu.

Genç doktor,

– Şimdi alabiliriz, değil mi? dedi.

Gümrük müdürü,

– Ben de onu düşünüyorum, dedi. Hangi muameleye göre fareleri size teslim edeceğiz.

– Ne gibi?

– Gümrük muamelesi. Ne üzerinde vergi alacağız? Hiçbir yerde gümrükten geçen farelerden alınacak vergi için bişey görmedim.

– Ama...

– Evet, biliyorum, bunlar hediye... Ama vergi alacağız.

– Ama...

– Evet, biliyorum. Bunlar tıbbi deneyler için... Vergi alınacak.

– Ama beyfendi...

– Evet, biliyorum... Hastane için. Olsun. Değil mi ki gümrükten geçiyor, bir vergisi olacak. Yalnız, bütün gümrük tarifesine baktım, ne fare var, ne fareden alınacak vergi...

– Ama efendim...

– Hakları da var. Günün birinde Fransa'dan fare ithal edileceği nerden akıllarına gelebilirdi. Gümrük tarifesini yaparken fareleri düşünmemişler.

– Peki, şimdi...

– Bir yolunu bulacağız elbette... Ben de işte onu düşünüyordum. Ama nasıl? Siz de takdir buyurursunuz ki gümrükten geçen her malın resmi bir muamelesi vardır. Ancak elimizdeki mevzuatta fareler hakkında ne gibi resmi muamelenin tatbik edileceği yazılı değil...

– Yalnız efendim...

– Biliyorum, siz de takdir edersiniz ki...

Genç doktor hastaneye döndü. Durumu baştabibe anlattı. Baştabip fareleri gümrükten çıkarabilmek için bikaç büyüğe gitti. Onlar hem baştabibi, hem gümrük müdürünü haklı buluyorlardı. Bu fareler hemen gümrükten çıkarılmalı, hastane emrine verilmeliydi. Ama gümrük müdürü ne yapabilirdi?

Ertesi gün, hafta tatiline geldiğinden hiçbişey yapılamadı.

Hafta başı doktorlar paçaları sıvadılar. Bu işte tıpla hukuk çarpışıyordu. Gerçi hukukçular tıpçıları, tıpçılar da hukukçuları haksız bulmuyorlardı. Farelerin gümrükten çıkarılmasında birliktiler. Ama nasıl? Ortada bir gümrük nizamnamesi, bir de gümrük tarifesi vardı.

Gümrük uzmanları bir karara varmak için toplandılar. Müdür durumu açıkladı:

– Gümrük tarifesinde fare bulunmuyor. Tavuklardan bir mecidiye, kaz ve hindi gibi kümes hayvanlarından üç mecidiye, koyun ve keçilerden bir altın vergi alınır. İnek, öküz, manda gibi büyükbaş hayvanlardan beş altın... Damızlık inek, boğa olursa on altın...

Uzmanlardan biri,

– Fareye benzer hayvan yok mu? dedi.

Müdür,

– Yılan var, dedi. Sirkler, cambazhaneler için gelecek yılanlardan birer altın gümrük resmi...

Eski bir gümrükçü,

– Kuş... dedi. Fare de kuş sayılabilir.

– Kuşlardan iki mecidiye... Balıklardan on kuruş...

– En iyisi fareleri kafesten çıkarıp salmaktır. Fareleri bırakmalı. Sonra, hastanenin doktorları kaçan fareleri yakalarlar.

Bu bir "hile-i şer'iye" idi. Üç gümrük uzmanının buna aklı yattı.

Gümrük müdürü ise buna itiraz etti:

– Ambara girmeden önce olsa bu mümkündü. Ama şimdi olamaz. Bir kere fareler ambara girdi. Ambar defterinde kayıtları var. Nasıl çıkarabiliriz? Fareleri kafesten kaçırmak sorumluluk gerektiren bir iştir.

Bu gerekçe karşısında farelerin kafesten kaçırılması da doğru bulunmadı.

Eski bir gümrükçü,

– Bir yol var, dedi. Koyundan ne kadar gümrük resmi alınıyor? Koyuna göre, fareye de bir para koyarız. Koyundan bir altın. Bir fare koyunun kaçta kaçıdır?

– Neden koyundan da, kuştan değil...

Bayım hayvanlar ağırlıklarına göre değerlenmezler. Bir kuştan bile bir altın vergi alıyoruz. Ağırlığa göre gümrük resmi olur mu?

Bütün gümrük uzmanları, büyük bir iyi niyetle fareleri gümrükten çıkarmaya uğraşıyorlar, ama "mevzuat" karşısında elleri kolları bağlı kalıyordu.

Hiçbir karara varamadan dağıldılar. Bu zorluğu "nezaret"e bir raporla bildirmekten başka yol yoktu. Fareler için, yeni bir gümrük kanunu mu çıkardı, yoksa, bir komisyon toplanıp karar mı verirdi, herneyse, onlar bir sonuca varırlardı.

Nezaretten gelen kararda şöyle deniliyordu:

"... Hastanesine Fransa'dan ilmi tecrübeler yapmak üzere gönderilen ondört farenin ne yoldan gümrükten çıkarılacağı hakkındaki soru üzerine mesele incelendi. Bu hususta toplanan komisyonun aldığı karar aşağıdadır:

Her ne kadar gümrük tarifesinde fareler hakkında bir madde yoksa da, "aslan, kaplan, fil ve sair hayvanlar için beş altın gümrük resmi alınır" diye bir kayıt olup, bu kayıttan, tarifede adı geçmeyen hayvanların "vesaire"ye gireceği açıkça

anlaşıldığından, "vesaire"ye giren farelerin beherinden beşer altın gümrük resmi alınması uygun görülmüştür.

Bu rapora göre, kaplan, aslan ve fil gibi, farelere de beşer altın gümrük vermek gerekiyordu. Buna doktorlar itiraz ettiler. Böyle olduktan sonra, onlar deney yapmak için, fare değil, fil getirirlerdi.

Bu itiraz nazır paşaya kadar duyuruldu. Böylece de iş yoluna girmiş oldu. Nazır paşa, farelerin hem hediye olması, hem de ilmi tecrübede kullanılması nedeniyle gümrük verilmeden doktorlara hemen teslimi için ilgililere emir verdi.

Doktorlar sevinçle ondört fareyi almaya gittilerse de alamadılar.

Fareler iki hafta önce ölmüştü, hiçkimse de kokudan kafesin yanına yaklaşamıyordu.

Kobay denilen beyaz farelerin ülkemize ilk girişi, işte böyle olmuştu.

Kim O?

İki çeşit insan var, ikisine de sinir kesiliyorum.

Bir çeşidi söze,

– Efendim biz... diye başlar, ondan sonra palavrasının sonu gelmez. Dünya yüzüne medeniyeti ilk bizim getirdiğimizden tut, yoğurdu, tahinhelvasını, lokumu bizim icat ettiğimize kadar insanlığa yaptığımız hizmetleri saya saya bitiremez.

İkinci çeşidi büsbütün beter.

– Zaten biz böyleyizdir işte... diye bir başladı mı, türlü eksikliği bizde bulur.

Başımdan geçen olayı size olduğu gibi anlatabilmem için, bu iki çeşitten bir insan olmadığımı söylemek zorunluluğunu duyuyorum. Ne kendimizi beğeniyorum, ne de küçük görüyorum. Ne olmuşsa, olanı anlatıyorum size.

İki arkadaş Mr. Harper adında bir Amerikalı dostumuzun evine çağrılıydık. Mr. Harper evini arkadaşıma tanımlarken, "Çeşmenin karşısındaki ev," demiş. Mr. Harper'in söylediği çeşmeyi bulduk. Çeşmenin karşısında dört ev var. Acaba hangisi? Harper'in evinin numarasını biliyoruz ama karanlıkta gözükmüyor. Evlerden birini çalıp soralım, dedik. En yakınımızdaki bahçe içinde cici bir ev. Bahçe kapısını açtık. Alt katta lamba yanıyor, pencereden evin içi görünüyor. Filmlerdeki gibi

sanki, öyle renkli, öyle hoş. İki kız çocuğu yan yana oturmuş, saçlar kurdeleli. Kitaplar, çiçekler, tablo görünüyor. Işığın çarptığı heryerden temizlik gözünüze doluyor. Kapıyı çaldık. Bir dakika geçmeden, önce kapı üstündeki dış lamba yandı, sonra kapı açıldı. Karşımızda bir kadın vardı. Güzel değildi. Genç de değildi. Ama bir güldü, masallarda sihirli değnek değmiş peri kızı gibi güzelleşti, gençleşti. Gece vakti kapısını çalan iki yabancı erkeğe gülüyordu kadın, ama ne dostça.

İngilizce, kimi istediğimizi sordu.

– Mr. Harper'in evi? dedik.

– Şu yukarıdaki ev... 18 numara... dedi.

Hani nerdeyse çıkıp gösterecek. Doğrusu Amerikalı kadın çok da bişey yapmamıştı ama, alışmamışız da ondan olacak, kadının gülüşünden, tatlı dilinden içimiz ışıklanmıştı. Çıkarken bahçe kapısının üstündeki lambayı da yaktı, yolumuzu aydınlattı.

Kadının söylediği eve gittik. Ama orada iki ev vardı, hangisi? Numarayı görebilsek kolay... Soralım, dedik. Bahçe kapısından, yani kapı yok ya, kopmuş bahçe kapısı deliğinden geçtik. Bir gürültü oldu. Arkadaşım bir tenekeyle beraber paldır küldür yuvarlandı.

– Ne oluyor?

– Aman sorma, bacağım bir tenekeye girdi.

Ben ona;

– Yahu dikkat etsene! demeye kalmadan bir suyun içine daldım. Ha toparlanayım, derken ayağım kaydı vıcık vıcık bir çamurun içine oturdum.

– Bre aman, kapana mı düştük, batağa mı girdik?

Bir yekindim, ayağa fırladım. Arkadaşım, ayağı tenekenin içinde, yerde. Onun yardımına koştum. Sol bacağını çöp tenekesinin içinden çıkarasıya öldük.

O bana,

– Önüne bak! diyor.

Ben ona,

– Önüne bak! diyorum.

– Ben kötü bişeyin içine düştüm galiba, dedim.

Evin kapısını bulduk, çaldık. Ses yok. Bir daha çaldık, yine ses yok.

– Acaba evde değiller mi?

– Baksana, içerde ışık var.

– Yoksa Mr. Harper'in evi değil mi?

– Çal bir daha.

– Ayıp olur.

– Canım, hem evine çağırıp, hem kapıyı açmamak olur mu?

Bir daha çaldık. Yine ses yok.

– Her halde öbür ev olacak.

Tam dönerken içerden bir ses:

– Kim oooo?..

Ama nasıl bir ses, biliyor musunuz, sanki bir kuyunun dibinden geliyor.

– Kim oooo?..

Bir kadın ya mutfaktan, ya bodrumdan, yada kömürlükten sesleniyor.

Arkadaşım bana baktı, ben ona baktım.

– Ne diyelim?

– Bilmem.

– Anlaşıldı, burası değil, dönüp gidelim.

– Bir kere kapıyı çalmış bulunduk. Merak etmezler mi, ayıp olur.

– Peki, ne yapalım?

– Bir daha çalalım.

Zile bastım. Yine o kuyu dibinden gibi kadın sesi,

– Kim ooooo?.. diye sordu.

"O"yu öyle bir de ahenkli uzatıyor, sanki şarkı söylüyor sanırsınız.

– Biraz bakar mısınız lütfen?

Biz onun kadar bağıramadığımız için kadın bizi duymuyor, boyuna soruyor:

– Kim ooooo?..

Artık ona duyurmak için ben de bağırıyorum:

– Biz.

– Siz mi?

– Evet, biz.

Birbirimizin suratını görmeden bağıra bağıra konuşuyoruz,

– Siz kimsiniz?

Hay allah!.. Ne dersin?

– Ben Hasan.

– Hasan mı?

– Evet.

– Hangi Hasan?

– Yaprak Ofis bakım memuru, Hasan.

– Ne istiyorsun?

– Mister Harper'in evi burası mı?

– Kimin, kimin?

– Harper'in...

– Kim, kim? Kim dedin be?

– Haaarpeeer... Mister Harper...

– Halter malter oturmuyor burda. Burası Müslüman evi.

Tersyüzü dönüyoruz.

Arkadaşıma,

– Aman çöp tenekesine dikkat! diyorum.

O da bana,

– Asıl sen dikkat et, çirkefe girme diyor.

Sokağa çıkıyoruz. Üstümden sular sızıyor. Arkadaşımın pantolonu dizkapağından yırtılmış, bacağı kanıyor.

Sorduğumuz evin üstündeki eve gidiyoruz. Bahçedeki yola kum dökmüşler. Yürürken ayağımızın altındaki kumlar çatırdıyor. Kapıyı çalıyoruz. Kapıyı onbeş, onaltı yaşında bir gülümseyiş açıyor. Kış ortasındayız. Yüzümüze evin içinden ılık bahar yeli esiyor. Önce Türkçe soruyoruz. Anlamıyor. Sonra İngilizce Mr. Harper'in evini soruyoruz.

Genç kız anlatıyor,

– Solda. Kırmızı boyalı ev. 18 numara.

Teşekkür ediyoruz. Yine bahçe kapısının lambası yanıyor. Arkadaşıma,

– Ya bu ev, yada bu... diyorum.

Karanlıkta ne evin kırmızı boyası, ne numarası görünüyor.

– Ne yapalım?

– Kapıyı çalıp soralım.

Bahçeden geçiyoruz. Evin kapısını bulduk, ama zili bulamıyoruz. Kapının zilini bulmak için çakmağı yakmaya çalıştım, rüzgârda sönüyor. Karanlıkta el yordamıyla ikimiz de zil arıyoruz, yok... Ne zil, ne tokmak, ne de onlara benzer bişey...

– Kapıyı vuralım mı?

Başka da yol yok. Kapıya önce hafiften, sonra daha kuvvetli vurdum.

– Kim ooooo?

Dünyada karşılığı en zor soru, işte bu. Ahret sorusundan da zor.

– Kim ooooo?..

– Hasan. Biraz açar mısınız?

– Haaa?..

– Biraz bakar mısınız lütfen?

– Kimsin sen?

– Hasan.

– Aç da gir!

Nasıl açalım, nerden açalım? Uğraşıyoruz, kurcalıyoruz, açılmıyor.

İkinci kattan bir pencere açılıyor. Derinlerden, "Kim ooo?" diye soran kadın değil. Bu erkek. Başımı kaldırdım;

– Açılmıyor beyefendi.

Penceredeki erkek,

– Sen hayatında kapı açmadın mı hiç? diyor. Omuzla, kapının kanadını yukarı kaldır, otomatiktir, açılır.

– Biz... bişey soracaktık.

– Burası Denizyolları'nın danışma borusu(*) değil.

Çat, pencereyi kapıyor.

Arkadaşıma çıkışıyorum:

– Yahu, şu adresi bir iyice öğrenseydin ya... Gecenin bir vakti rezil olduğumuz yetmiyor gibi, bir de yollarda kaldık.

– Çeşmenin karşısı dedi.

– Her halde şu ev olacak.

Kapıyı bir Amerikalı kadın açınca umuda düştük.

– Hele şükür, dedik.

Orası da değilmiş. Kadın aradığımız evi eliyle gösterdi. Bahçesinden çıkarken,

– Gülegüle, dedi.

Yanan bahçe lambasında arkadaşıma bakıyorum, yol kesenlerle boğuşmuş gibi üst baş bitik. Hele beni hiç sorma. Yukardan aşağı sıvanmışım. Kırklanmadan, şartlanmadan temizlenecek gibi değilim. Mister Harper'in evini bulduk ya, sen ona bak. Bahçe kapısından girdik, sevinmeye kalmadı, ben ayağımı bir tümseğe çarpıp tökezlendim, iki metre uzağa uzandım. Arkadaşımın sesi derinden geliyor. O bir çukura yuvarlanmış. Yaralı bereli toparlandık, kapıyı bulduk. Şükür

(*) boru: Büro.

bunun zili var, çaldık. Ses yok. Bir daha çaldık, yine ses yok. Üçüncü çalışımızda yukarı pencereden bir ses geldi:

– Piçlerdir. Gene mahallenin piçleridir. Çalar çalar, kaçarlar. Ver şu sopayı hanım.

Bir kaçıyoruz ki ordan... Kendimizi kurtuluş diye başka bir evin kapısına dar atıyoruz.

– Kim oooo?..

– Aç!

Kapının yanındaki pencere aralanıyor. Lamba yanıyor. Perde bir burun sığacak kadar açılıyor. Bu perde deliğinden dişi mi erkek mi olduğu belirsiz bir burun görünüyor.

– Ne var?

– Hiç.

– Kapıyı ne çaldınız?

– Mister Harper'in evi burası mı?

Önce perde kapanıyor, sonra pencere. İçerden gelen sesi duyuyoruz.

– Delilerin zoruna bak!

Artık başka ev kalmadı. Çeşmenin karşısındaki son eve gidiyoruz. Burası üç katlı bir ev. Zile basmadan,

– Aman zildeki ismi okuyalım. Başımıza yine bir iş gelmesin, diyorum.

Ama rüzgârdan ne kibrit yanıyor, ne çakmak. Zilin birini çalıyoruz. Kapının dış lambası yanıyor.

Arkadaşım,

– Bu kılıkta imkânı yok içeri giremeyiz, diyor. Lafını tamamlarken üst katın penceresi açılıyor, çap, başımızdan aşağı bir su geçiyor.

– Aman!..

Amanımıza yukardan bir kadın cevap veriyor,

– Aaa... Orda adam mı vardı?

– Affedersiniz. İyi ki pis su değildi. Vallahi bulaşıkları yıkadım da çalkalama suyuydu, temizdir. Kimi istediniz?

– Mister Harper'in evini arıyoruz...

– Alttaki zili çalın.

Alttaki zili çalıyoruz. Beyaz önlüklü bir kadın kapıyı açıyor.

– Mister Harper'in evi?

– Yeees...

– Lütfen söyleyin, bu akşam gelemeyeceğimizi kendisine söylemeye geldik. Gud bay...

– Gud bay...

Ben, üç ay Paris kaldırımı çiğneyip de Istanbul'a dönünce, "Burada da yaşanır mı?" diyen züppelere kızarım. Ama üçyüz yıl önceki atalarıyla övünenlere de kızıyorum. İşte başımızdan geçenleri size olduğu gibi yazdım.

Bana,

– Kim o? diye sormayın.

Kim olduğunu siz de çok iyi bilirsiniz.

Nüfus Kâğıtları Eskiyenler

Çocuklar bile bana "Ağabey" derler, öyle hoşuma gider ki... Oysa yaşıtlarıma "Amca", "Babalık", "Beybaba" diye sesleniyorlar.

Dört yıl önce albaylıktan emekliye ayrılmış bir sınıf arkadaşım sabahleyin bize gelmişti. Oturduğumuz daire kapısında, merdiveni çıkan arkadaşımı bekliyordum. Basamakları dinlene dinlene çıkan arkadaşım aşağıdan seslendi:

– Siz eskiden ikinci katta oturuyordunuz, ne diye üçüncü kata çıktınız?

– Yoo, biz eskidenberi hep üçüncü katta oturuyoruz.

– Çocuk mu kandırıyorsun? Ben gelip gittiğim evi bilmez miyim hiç? Eskiden ikinci katta oturuyordunuz işte!..

Ne uygunsuz adam, bana hangi katta oturduğumu öğretecek...

Eve girer girmez,

– Bu belediye de ne yaptığını bilmiyor... dedi.

– Ne olmuş? dedim.

– Daha ne olsun yahu, sizin eve gelen yolu ne diye yükseltmişler sanki... Başka işleri yok mu? Yokuşu çıkana kadar ter içinde kaldım...

– Ne yokuşu canım... Evet, eskiden birazcık yokuştu ama, sonra belediye yolumuzu yaptı, şimdi dümdüz yol...

– Alay mı ediyorsun benimle? Katır bile çıkamaz o yokuşu...

Boşuna tartışmamak için sustum.

Çaylarımızı içerken karısından yakındı. Karısı çok sinirli, çok geçimsiz, kavgacı, geveze olmuş. Az sonra, bize yakın oturan bir arkadaşımıza gitmemizi önerdi. Gittik. Arkadaşımızın evinde, bir başka eski arkadaşımızı daha bulduk. Dört arkadaş eski günlerden konuşmaya başladık.

Evine gittiğimiz arkadaş bikaç gün önce çocukluğunun geçtiği mahalleye gittiğini söyledi.

– Eskiden, dedi, bizim evin önünde kocaman bir çayırlık vardı, o kadar büyüktü ki...

Ben orasını çok iyi bilirim.

– Ne olmuş o çayırlığa? dedim...

– Küçültmüşler, avuç içi kadar kalmış, yazık...

– Yanılıyorsunuz, dedim, orda hiçbir değişiklik olmadı, hep eskisi gibi...

– Küçülmüş efendim, ben bilmez miyim...

Öbür arkadaş da, geçenlerde Süleymaniye camiine gittiğini, caminin avlusunu küçülttüklerini söyledi.

– Camiyi de küçültmüşler mi? diye alay ettim.

O, bu sorumu da ciddiye alıp,

– Evet, dedi, camide de bir değişiklik var, Süleymaniye camii eskiden daha büyüktü...

Ev sahibi arkadaşımız,

– Bilmem, dikkat ettiniz mi, dedi, Beyazıt Kulesi'nin boyunu da kısaltmışlar galiba... Eskiden daha yüksekti Beyazıt Kulesi, değil mi?

– Yüksekti ya... Herhalde tamir ederken indirmiş olacaklar...

– Farkında mısınız, Boğaz'ın iki yakası da gittikçe daralıyor. Eskiden ne kadar genişti...

– Evet... Neydi bizim çocukluğumuzda Boğaziçi'nin genişliği, vapurla karşıdan karşıya git git bitmez... Peki, nasıl oldu da daraldı böyle?

– Herhalde doluyor beyim, kıyılara toprak doldukça Boğaz da daralıyor...

– Siz ne diyorsunuz kuzum, herşey küçüldü, ufaldı... Nerde bizim zamanımızdaki atlar... Neydi o atlar beyim, deve kadardı, öyle değil mi?

– Şimdikilere at demeye bin tanık gerekir, at değil eşek bunlar...

– Bizim zamanımızdaki eşekler de maşallah at kadardı, şimdiki eşekler it kadar...

– Köpekler de kedi kadar küçüldü... Şimdikiler köpek mi?

Kahvelerimizi içiyorduk. Arkadaşlardan biri,

– Kahvelerin de eski tadı kalmadı... dedi.

– Nerde bizim zamanımızdaki kahveler... Örneğin bu evde kahve içilse eskiden, dört mahalle öteden kahvenin kokusu duyulurdu...

– O kahveler başkaydı canım...

Konuşma dönüp dolaşıp gençlere geldi. Gençlerde ahlak, terbiye, nezaket, büyüklere saygı, hiç, hiçbişey kalmamıştı... Gençlerden ençok yakınan arkadaşımız, küçük oğlunun lisenin onuncu sınıfında çaktığını, yine de derslerine çalışmadığını, hiçbir sorum duygusu taşımadığını anlatıp,

– Yazık, yazık!.. dedi, aklı fikri hep kızlarda, karılarda...

Dayanamadım,

– Yahu, dedim, sen kendi yaptıklarını unuttun mu?

– Ne yapmışım ben?

– Sen bütün sınıfları çaka çaka ikişer yıl okumadın mı?

– Evet ama, o zamanki dersler şimdiki gibi miydi birader? Bizim zamanımızda dersler çok zordu, sonra da öyle hocalar vardı ki...

– Ahlak bozuldu, ahlak...

– Hani sen, sizin mahallede evli bir kadının evinde yakalanmıştın da, kadının kocası seni...

– Evet, biz de yaptık ama... Usulü dairesinde yaptık kardeşim...

Eski arkadaşlarımın konuşmalarından öyle sıkıldım ki, bir işim olduğunu bahane edip ayrıldım onlardan...

Bana çocukların bile hâlâ neden "Ağabey" dediklerini çok iyi anlıyorum. Nüfus kâğıdıma göre genç sayılmam, ama içim genç, içimin gençliği de dışıma vurmuş. Benim yaşıtlarımın hepsinin nüfus kâğıtları eskimiş...

Amcamın evinin önünden geçiyordum. Çoktanberi onları gördüğüm yok. Ziyaretlerine gitmiyorum diye de darılıyorlar. Nasıl olsa evlerinin önünden geçiyorum, bir uğrayayım da hatırlarını sorayım dedim.

İki kızlarıyla oğullarını evlendirdikten sonra amcamla yengem koca evde yalnız kaldılar.

Çok iyi ansıyorum, ben daha çocukken, amcam, "Of aman, çok yoruldum," diyecek olsa, yengem hemen, "Amaaaan Bey, sanki kırk yaşında bir ihtiyarmışsın gibi konuşuyorsun," derdi. Amcam kırkına gelince, azıcık öksürecek olsa yengem hemen, "Amaaan Bey," derdi, "sanki ellisinde bir ihtiyar gibisin."

Amcam ellisini aştı. Ne zaman ağrısından sızısından konuşacak olsa yengem, yine o herzamanki edasıyla, "Amaaan Bey, nedir o, sanki altmışında bir ihtiyar gibi..." demeye başladı.

Amcam altmışını buldu. Birazcık hastalansa da inleyecek olsa, hemen yengem atılır: "İlahi Bey, yetmişinde ihtiyar değilsin ya..."

Amcam yetmişini geçti, ama yengem ona bitürlü ihtiyarlığı konduramadı. Amcam, "Of dizlerim, aman..." diye bacaklarını ovsa, yengem, "Aman Bey, sekseninde ihtiyarlar gibi inleme allaşkına..." der.

Şimdi amcam seksenüç yaşında...

Yengem, "Nerelerdesin ayol..." diye beni karşıladı. Amcamın elini öptüm. Hatırını sordum. Öksürerek, "Hiç dermanım yok, yol yürüyemiyorum, çabucak yoruluyorum," dedi. Yengem hemen atıldı: "Aman Bey, sanki doksanında bir ihtiyarmışsın gibi konuşuyorsun..."

Bıktım nüfus kâğıdı eskimiş insanlardan. Amcamın yanında pekaz oturup çıktım evden. Oooh, dünya varmış dışarda...

Yolda giderken şöyle düşünüyordum; bir insan ikidebir, "Bizim zamanımızda..." diye söze başlayıp da örneğin, eskiden hamsilerin şimdiki palamut iriliğinde olduğunu söylerse, kendi gençliklerinde yaptıklarını unutup gençlerde terbiye, ahlak, sorum duygusu kalmadığından yakınırsa, eski boyutların küçüldüğünü, artık eski alanların ufaldığını, yolların yokuşlaştığını, merdivenlerin dikleştiğini anlatırsa, bütün bunlardan sonra da yaşlılığı üstüne kondurmazsa, anlamalı ki o insanın nüfus kâğıdı iyice eskimiştir.

Çok şükür, ben böylelerinden değilim... Çocuklar bile bana hâlâ "ağabey" derler.

İşte bunları düşünürken, dik yokuşu da uçar gibi çıkıyordum, evet sert adımlarla, dik göğüsle, uçar gibi... Yokuşlar vız gelir vız... Bana çocuklar bile hâlâ "ağabey" diyorlarsa boşuna mı? Gözüm gönlüm taze benim...

Durağa gelmiştim. Önümde duran otobüsün kapısı açıldı. Basamağa bile basmadan, otobüsün içine sıçradım. Otobüse girince de şöyle bir silkindim, omuzlarımı geriye alıp göğsümü çıkardım.

Otobüs de tıklım tıklım dolu, itiş kakış... Arkamdan itile itile, otobüsün ta önüne, şoförün yanına kadar sürüklendim. Yüzüm otobüsün içine çevrikti. Az ötemdeki koltukta bir kız oturuyor, ama ne kız, ne kız... Ne yalan söyleyeyim, ben genç ve güzel kızları seyretmeye doyamam. Çünkü içim genç, gönlüm taze...

Kızın kumral saçları öyle gür ki... İri, parlak gözlerinden lacivert kıvılcımlar saçılıyor. Bahse girerim ki bu kız bir üniversitelidir. Gözüm kızın üstünde... Ama kız da bana ilgisiz değil, o da bana bakıyor. Bakar tabii... Ben yaşımı hiç göstermem. Elli yaşımda olduğuma kimse inanmaz. Beni tanımayanlar, "Otuzbeşinde var mısınız?" diye sorarlar. Kumral kız da olsun olsun, ancak yirmiüçünde...

Amanın... Kız gülümsüyor da... Kime gülümsüyor bu kız? Elbette bana. Benim arkamda başka kimse yok ki... Dönüp baktım, başka kimse yok, bana gülümsüyor kız... Cevapsız bırakmak ayıp, ben de kıza gülümsemeye başladım. Karşılıklı gülümsüyoruz. Ay... İşaret mi ediyor ne? Evet, işaret ediyor. Ama ne demek istediğini anlayamıyorum. Başını sallayıp göz kırpıyor. Galiba beni çağırıyor. Evet, çağırıyor... Sıyın sıyın kalabalığı yararak güzel kızın yanına sokuldum. Tam yanına gelince, yine güzel yüzünde o güzel gülümseyişiyle kız oturduğu koltuktan ayağa kalktı,

– Buyrun beyamca, oturun... dedi.

Ne söylüyor bu kız? Yanlış mı duyuyorum? Gerçekten anlamamıştım ne dediğini.

– Efendim? diye sordum.

– Buyrun, oturun beyamca! diye tekrarladı.

O böyle söylerken, ben daha önceden gülümsemekte olduğumdan, birden suratımı da asamadım; o gülümseyiş suratımda bir sırıtış olarak donup kaldı.

Ağır işittiğimi sanarak kız ağzını kulağıma yanaştırıp daha yüksek sesle,

– Beyamca, buyrun oturun! dedi.

Otobüstekiler, kızın sesini duyunca dönüp bize baktılar.

Birden sünepeleştim,

– Teşekkür ederim, siz oturunuz... dedim.

Kız,

– Rica ederim beyamca, dedi, siz bu yaşınızda ayakta dururken ben nasıl oturabilirim...

Biletçiye,

– Ben burda ineceğim! diye bağırdım.

Kalabalığın arasından arka kapıya doğru yürüdüm. İlk durakta da indim otobüsten... Tersyüzü döndüm eve... Bizim evin yolu da dimdik yokuş... Bir oğlan, bir kızın koluna girmiş, yolda herkesin gözü önünde fıkırdaşıp duruyorlar... Bu gençlerde de hiç ahlak, terbiye, utanma kalmamış yani, ayıp be!.. Bizim zamanımızda hiç böyle şeyler yoktu.

Yol üstündeki atkestanesi ağaçlarına baktım, baktım da şaştım. Bunlar ne biçim ağaç!.. Eskiden, bizim zamanımızda bir atkestaneleri vardı, her bir ağaç minare boyu yüksekliğindeydi.

Bizim evin merdivenleri de öyle dik ki... Yok, yok, üçüncü katta oturulmaz. Hemen düzayak bir ev bulup taşınmalıyız.

Eve girince uzandım koltuğa... Amaaan... Off!.. Öyle yoruldum ki...

Karım,

– Aman Bey, dedi, sanki altmışında bir ihtiyarmışsın gibi inleyip durma öyle...

Hey gidi hey, nerde bizim zamanımızın altmışı, nerde şimdiki altmışlar... Şimdiki altmışlarda bile terbiye, nezaket diye bişey kalmamış!..

Naylon Milyoner

Dünyada aptallık yarışması yapılsa yüzde yüz birinci gelir. Tarihlerin yazmadığı bir budaladır. Efendim? Bu aptallıkla nasıl mı milyoner oldu dediniz? Hahhahhah... Anlatayım.

Onun fabrikaya girişi bugünkü gibi hatırımda:

Istanbul'un saygıdeğer Yahudi işadamlarından Müsü Levi'yle Hacı Mümtaz Bey, ortaklaşa bir dokuma fabrikası kurdular. Bu fabrikanın kuruluşu da akıl almaz bir iştir ya... Ben o zamanlar Hacı Mümtaz Bey'in muhasebecisiydim. Hacı Mümtaz Bey, Asmaaltı'ndaki hanlardan birinde toptan kumaşçılık yapıyordu.

Müsü Levi gibi kurnaz bir Yahudi'nin Hacı Mümtaz Bey'le ortak oluşuna piyasada herkes şaşmıştı. Ben, işin içyüzünü bildiğim için hiç şaşmadım. Çok zengin olan Hacı Mümtaz Bey, öğleleri lokantada yemek yer ama, tatlı yada meyve yemez. Lokantadan dönüşünde, mağazada yer meyvesini. Çünkü, sokaktan geçen satıcılardan meyve alırsa, lokantadakinden daha ucuza gelir. Alacağı da, ya bir mandalina ya bir portakaldır. Bitek portakal almak için çekişe çekişe pazarlık eder.

Eskidenberi tanıdığı olan Müsü Levi'nin de mağazada olduğu bigün, yoldan geçen bir portakalcıyı çağırdı:

– Kaça portakal?

Köylü satıcı,

– Kırkar kuruş... dedi.

Hacı Mümtaz Bey, epiyce bir zamanı portakalları karıştırıp içlerinden, en irisini, sulusunu seçtikten sonra,

– Buna otuz kuruş vereyim... dedi.

Satıcı,

– Kırk kuruştan aşağı olmaz! dedi.

– Otuz kuruştan fazla vermem...

– Ben otuzdan aldım beyim... Hadi otuzbeş ver...

– Otuz...

– Otuzbeş...

– Otuz...

– Otuzikibuçuğa bıraktım...

– Otuz...

Belki on dakika sıkı bir pazarlıktan sonra otuz kuruşa portakalı aldı.

Müsü Levi, bakışlarından anladığıma göre, dikkatle, merakla Hacı Mümtaz Bey'i incelemekteydi. Mümtaz Bey, portakalı soydu, ortadan ikiye böldü. Daha küçükçe olan bölümü Müsü Levi'ye uzattı:

– Buyrun Müsü Levi...

Müsü Levi, soyulmuş yarım portakalı aldı, dilim dilim yerken,

– Hacı Bey, dedi, maşallah siz bu kadar çok zenginsiniz, ama bir portakal için nasıl pazarlık ettiğinize şaştım kaldım.

Hacı Mümtaz Bey gevrek gevrek güldükten sonra,

– Pazarlık etmeden bişey alırsam bana çok tatsız geliyor da ondan... dedi. Şimdi bu portakala adamın istediği parayı verseydim, tadını alamazdım. Ne sulu portakal değil mi Müsü Levi?

Çok cimri olan Müsü Levi bile şaştı da,

– Ama çok fakir adamdı, dedi, on kuruş fazla alsa ne çıkardı?

– Öyle deme Müsü Levi, benim için on kuruşun, on liranın önemi yok. Ama ben bikez pazarlıksız bişey almaya alışırsam, huyum bozulur, sonra büyük alışverişlerde de pazarlık etmem; benim korkum bu, yoksa on kuruşta değilim... Ben bu on kuruşu nasıl olsa bir dilenciye veririm, hem de sevap işlemiş olurum... İdmanım bozulmasın diye, kırk paralık bişey alsam yine pazarlık ederim; şimdi anladın mı?

Bana kalırsa Müsü Levi'nin Hacı Mümtaz Bey'le ortak olmak isteyişi, işte bu konuşmadan sonra oldu.

Sonradan öğrendiğime göre Hacı Mümtaz Bey, Müsü Levi'ye demiş ki:

"Benim muhasebecinin ağzı çok sıkıdır, gayetle sır saklar bir adamdır; onun için fabrikamızda da çalıştırırsak iyi olur."

Müsü Levi de, "Fabrikamızda bütün hesaplarımız çok açık olacak, hiç hile yapmayacağız, onun için sır saklar bir muhasebeciye ihtiyacımız olmayacak," demiş. Bunun üzerine Hacı Mümtaz Bey, eksik olmasın, "Muhasebecim çok namuslu adamdır; çünkü onbeş yıldır yanımda çalıştığı halde, bigünden bigüne de aylığımı artır, demedi. Çok sıkıntı çekiyor. Onun için fabrikada da çalışırsa aylığını bikaç kuruş artırırım da zavallı sıkıntıdan kurtulur," demiş.

Daha fabrika kurulmadan işin içindeydim. Hem Hacı Mümtaz Bey'in ticarethanesinde, hem de fabrikada çalışıyordum. Sağolsun Hacı Mümtaz Bey aylığımı yüzseksen lira artırmıştı.

Hacı Mümtaz Bey de, Müsü Levi de dokuma fabrikası için on para sermaye yatırmadılar. Nasıl mı oldu? İkisi de iş bilir kişilerdi çünkü.

Biyandan Hacı Mümtaz Bey, biyandan Müsü Levi kiralık bir dokuma fabrikası arıyorlardı. Kendilerinin zamanı az olduğundan, Hacı Mümtaz Bey, benim de kiralık bir fabrika aramamı söylemişti. Muhasebeci olduğumdan fabrika işlerinden anlamadığımı söyleyince Müsü Levi, "Anlamadığın daha

iyi, biz dört duvarla çevrili, üstü çatıyla örtülü, kirası çok ucuz bir fabrika arıyoruz, her ne fabrikası olsa işimizi görür," dedi. Hacı Mümtaz Bey, iş saatleri dışında, hem gezip hem de kiralık bir fabrika arayabileceğimi söyledi.

Eyüp'te dört tezgâhlı, kirası çok ucuz biyer buldum, birlikte gidip baktık. Beğendiler ama, pazarlıkta uyuşamadılar. Müsü Levi Tophane'de bir şarap fabrikası bulmuş. Orasını gidip gördük. Ben yolda Hacı Mümtaz Bey'in kulağına yavaşça,

– Şarap fabrikasından nasıl kumaş çıkarılacak? dedim.

– Müsü Levi müthiş bir adamdır, o herşeyi yapar... dedi.

Benim korkum, Müsü Levi'nin Hacı Mümtaz Bey'e kazık atma ihtimali, yoksa bana ne...

Şarap fabrikasını beğendiler ama kirasını çok buldular.

Sonra Hacı Mümtaz Bey Ayvansaray'da bir çivi fabrikası bulmuş. Gidip gördük. Ben yine dayanamadım, Hacı Mümtaz Bey'i uyarmak için,

– Bu çivi makineleri sökülecek, yerine dokuma makineleri konulacak, çok pahalıya çıkar... Yeniden bir fabrika kurulsa daha iyi olmaz mı? dedim.

– Çivi makineleri sökülmeyecek, yerinde kalacak... dedi.

İnsanın aklı durur yani; çivi makinelerinden kumaş çıkaracaklar...

Ayvansaray'daki fabrika da uygun değildi. Sonra ben Rami'de bir lastik fabrikası buldum. Bunu beğendiler ama, adam kirayı para olarak istiyordu. Oysa bizimkiler para vermeyecekler, bono vereceklerdi.

En sonunda Müsü Levi'nin bulduğu Yedikule'deki kösele fabrikasını kiraladılar. Para vermediler tabii, kira yerine üç aylık bono verdiler çünkü, Müsü Levi'yle Hacı Mümtaz Bey'in imzaladıkları bonolar, devletin darphanesinde basılan paradan daha sağlam sayılıyordu.

Kösele fabrikası dersem, adı fabrika... Fabrikadan başka herşeye benziyor, yıkıntı biyer... Bu eski püskü yıkıntıda nasıl dokuma fabrikası kurulacağını, nerden kumaş çıkarılacağını çok merak ediyordum.

Fabrikanın ön duvarına, üzerinde "Hacı Mümtaz Türksoylu ve Ortağı Mensucat Fabrikası" yazılı kocaman bir levha astırdılar. Bana da bir çalışma odası gösterdiler.

Müsü Levi,

– Hayırlı olsun, artık işe başladık... dedi.

– Nerde? diye sordum.

Hacı Mümtaz,

– İşte burda, dedi. Fabrikayı açtık ya...

Yahu, fabrika nerde? Ben içimden, makineler sonra gelecek herhalde diye bekliyordum. Geldi de... Geldi ama, bunlar demirden dişli, çark, mil, volan filan gibi bitakım hurda demir parçalarıydı. Bunları üst üste koydular, karmakarışık bişey ortaya çıktı. Bu, hiçbir zaman işlemedi. Çünkü işleyemezdi. Yalnız aradabir üst üste konulan demir parçalardan biri kendiliğinden kayar, devrilir, hemen bunu kaldırıp üste atarlardı.

Müsü Levi, çok memnun, ellerini birbirine sürterek,

– İşler tamam, dedi, yalnız bize ayak işleri için biri ister.

– Nasıl bir adam Müsü Levi? dedim.

– Çok aptal olacak bir, dedi, ama çok aptal olacak... Hiçbişeye aklı ermeyecek. Sonra okuryazar da olmayacak...

Fabrikada adam arandığı duyulunca çok kişi başvurdu. Bunlar işe alınsınlar diye bütün hünerlerini ortaya döküyorlar, çok çalışacaklarını söylüyorlardı. Müsü Levi hiçbirini beğenmedi. Galiba fabrikanın açıldığının beşinci günüydü, bir adam geldi. Biz onu da iş istemeye geldi sanmıştık.

Müsü Levi,

– Adın ne? diye sordu adama.

Adam,

– Hıı? diye sordu Müsü Levi'ye.

– Adını soruyorum.
– Ne?
– Adını...
– Kimin adını?
– Senin... Senin adın ne?
– Benim mi?
Öyle bir budala ki, karşısındakini çat diye çatlatır.
O soğukkanlı Müsü Levi bile patladı da,
– Senin be, senden başka kim var karşımda? Adın ne? diye bağırdı.
Adam bisüre düşündükten sonra,
– Hıdır... dedi.
– Hıdır!
– Ne var?
– İş mi istiyorsun?
– İş mi?
Müsü Levi ona soruyor, o Müsü Levi'ye soruyor.
– Kim?
– Sen...
– Ben mi?
– Sen... İş istemeye mi?
– Ne işi?
Hacı Mümtaz Bey dayanamadı,
– Defol git! diye bağırdı.
Hıdır döndü, dönerken kolu, masa üstündeki sürahiye çarpıp devirdi, sonra sehpaya çarpıp sehpayla birlikte kendisi de yere devrildi. Bir zaman yerde sehpayla boğuştu; çünkü kendisini sehpadan bitürlü kurtarıp ayağa kalkamıyordu. Sanki sehpa üç ayaklı canlı bir yaratıktı da yapışmıştı vücuduna. Epiy bir zaman sehpayla alt alta, üst üste güreştikten sonra ayağa kalkmasıyla duvara yönelmesi bir oldu, cam bölmeye çarpınca,
– Kapı nerde? diye sordu.

Kahkahalarla gülmekten kapıyı gösteremiyorduk.

– Solda! diye bağırdım.

Sağını solunu bilmediği için o yana bu yana dönendikten sonra merdivenden aşağı ver etti kendini. Sonra büyük bir tıngırtı duyuldu. Koşup baktık ki, merdivenin altına boylu boyunca uzanmış. Basamaklardan yuvarlanırken de saksı, kova gibi oralarda her ne varsa, hepsini çarpa çarpa devirmiş.

Müsü Levi,

– Tamam! dedi, işte aradığımız adamı bulduk.

Yahudi şaşırmış mıdır nedir...

– Aman Müsü Levi... Bu dangalak yemek yerken ağzını zor bulur...

– İyi ya işte, biz de böylesini arıyorduk...

Hıdır'ı işe aldılar. Hangi işe? Hıdır'ın hiçbir iş gördüğü yok ki... Pardon, hergün bikaç şeyi devirip kırmak gibi bir işi var. Verdiği bu kadar zarara karşılık da çokaz bir haftalık alıyor.

Müsü Levi,

– Fabrika tamam, hemen çalışmaya başlamalıyız! dedi.

Mensucat Fabrikası üç yıl çalıştı. Ne bir santim iplik girdi, ne bir milim kumaş çıktı. Ama yine de fabrikaydı, hem de kazanan bir fabrika... Bütün işler kâğıt üstünde görülüyordu. Defterleri ben tutuyordum. Fabrikaya şu kadar bin kilo iplik girdi. Ama hep kâğıt üstünde, fabrikaya giren çıkan yok... Defterde girdi gösterilen iplikler, yine defterde çıktı gösteriliyor: Şu kadar bin kilo iplik satıldı. Alıp satıyoruz, alıp satıyoruz, ama hep defterde.

Bigün Hacı Mümtaz Bey'e,

– Fabrika ne zaman işleyecek? diye sordum.

– İşliyor ya... dedi. Biz burda Karagöz mü oynatıyoruz yoksa?

İşin içine girdikçe öğreniyordum; bizimki gibi olanlara "Naylon Fabrika" deniliyordu. Gerçekten bir dokuma fabrikası kurup kumaş çıkarılsa, kazanç ancak yüzde beş on olabilecekti.

Oysa hiç kumaş dokumadan fabrika yüzde otuz kazanıyordu. Hem de yüzde otuz kazanç defterde gösterilendi; gerçek kazanç çok daha yüksekti.

Müsü Levi'nin neden Hacı Mümtaz Bey'i ortak aldığını sonraları öğrenebildim. Çünkü Mümtaz Bey'in, bakanlıkta çok önemli yerlerde akrabaları, dostları vardı. Böylece bakanlıktan istedikleri kadar "tahsis" iplik alma müsaadesi koparabiliyorlardı.

Müsü Levi de, Hacı Mümtaz Bey gibi çok namuslu bir adamdı. Bana sık sık,

– Ben işlerimde katiyen hile istemem, ticarette namussuzluk olmaz... Hesabımız çok düzgün olmalı... derdi.

Çalışmayan ama kazanan fabrikamızın işçileri de vardı ve biz bunlara bordrolara göre düzenli olarak gündeliklerini ödüyorduk. Haftadan haftaya paralarını almaya gelen sözde dokuma işçileri, hiç çalışmadıkları yada fabrikanın bahçesinde filan çalıştıkları için ucuza tutulmuşlardı. Bunların gündelikleri, sigorta primleri, fabrikanın kazanç vergisi de tamam olarak ödenirdi. Gerçekten hiçbir hile yapılmıyordu. Aptal Hıdır'ın bordrodaki görevi de fabrikanın müdürlüğüydü ve yapmadığı bu görev için ayda bin lira alıyordu. Oysa ben iki ayrı yerdeki muhasebeciliğim için dokuzyüz lira almaktaydım.

Fabrikanın üç yıllık kazancı, iki ortaktan herbiri için dörder milyon liraydı. Ama bu defterdeki kazançtı. Defter dışı kazancın ne olduğunu bilmiyorum.

Müsü Levi bigün Hacı Mümtaz Bey'e,

– Artık yeter Hacı Bey, dedi, başımız boka girmeden fabrikayı kapatıp hesaplarımızı tasfiye edeceğiz.

Kazancı tatlı bulan Hacı Mümtaz Bey,

– Böyle bir fabrikayı kapatmak günah... dedi.

Müsü Levi,

– Kodese girersek bize de günah... dedi.

Fabrikayı kapatmaya karar verdiler. Buna ençok benim canım sıkıldı. Çünkü fabrika kapanınca, benim fabrika muhasebeciliği ek görevimden aldığım yüzseksen lira aylık indirilecekti.

Fabrikadaki son günümüzdü. Bir tangırtı tungurtu duyuldu. Müsü Levi gülerek,

– Aptal Hıdır geliyor... dedi.

Gerçekten de Hıdır gelmişti. Hıdır odaya girdi, girmesiyle de odanın kapısını kilitledi, anahtarı cebine koydu, geçip koltuğa oturdu,

– Yüzbin... dedi.

Hacı Mümtaz hâlâ gülüp duruyordu.

Müsü Levi,

– Ne yüzbini? dedi.

Hıdır bir cıgara yakıp yine,

– Yüzbin... diye tekrarladı.

– Ne demek yüzbin?

– Yüzbin...

– Çık dışarı!.. Defol!..

Hıdır çok soğukkanlı, sürekli "Yüzbin" deyip duruyordu,

– Yüzbin...

Ben şaşırmıştım. Hacı Mümtaz'la Müsü Levi'nin gülüşleri yüzlerinde donup kalmıştı.

– Yüzbin...

– Ama Hıdır...

– Yüzbin...

– Hıdır oğlum...

– Yüzbin...

– Kardeşim Hıdır...

Hıdır "yüzbin" diyor, başka bişey demiyordu. Önce korkutmak istediler, olmadı. Rica ettiler, olmadı. Yalvardılar, sökmedi.

– Ama Bay Hıdır, senin bizden alacağın yok ki... Biz senin hakkını fazlasıyla verdik...

Hıdır bacak bacak üstüne atmıştı:

– Yüzbin...

– Vallahi olsa... Yok ki...

Hıdır burnuyla kasayı gösterip yine,

– Yüzbin... dedi.

Baktılar ki olmayacak, Müsü Levi,

– Peki Bay Hıdır, dedi, yarın gel al...

Hıdır yine insanın beynini oyan o tekdüze sesiyle.

– Yüzbin... dedi.

En sonunda Müsü Levi cebinden bir çek çıkartıp üstüne yüzbin yazdı Hıdır'a uzattı. Çeki almayan Hıdır yine,

– Yüzbin... dedi.

Müsü Levi kasayı açtı, çıkardı paraları Hıdır'ın avucuna saydı. Hesaplarında hiç hile yapmayan Müsü Levi o gün hile yaptı. Hıdır'a yüzbin diye, doksanbin lira verdi. Hıdır'ın avucuna paraları sayarak koyuyordu ama, Hıdır o kadar çok sayı bilmediğinden, onbin lira kazık yemişti.

Hıdır paraları aldı, anahtarla kapıyı açıp allasmarladık bile demeden çekip gitti.

Müsü Levi,

– Tüh... dedi, herifin eline yüzer lira koyup biner biner sayabilirdim ama sonradan aklım başıma geldi.

Fabrika kapandı. Ben yine Hacı Mümtaz Bey'in ticarethanesinde çalışıyordum.

Hıdır sonradan milyoner oldu. Şimdi çok zengindir... O kadar aptal adam nasıl mı milyoner oldu? Hahahhah... Zengin olmak için akıl istemez ki, para ister; bikere yüzbin oldu mu gerisi kolay... Marifet, ilk yüzbini bulmakta. Yok canım, akıllandığı filan yok, yine eskisi gibi aptal... Ama emrinde biçok akıllı adam çalışıp, herifin milyonlarını artırmak için kafa patlatıyorlar. Adını da değiştirdi. Nüfus kâğıdında göbek adı olarak Rıza yazılıymış. Şimdi Rıza Bey oldu. Ama onu piyasada Naylon Rıza diye tanırlar...

Punç Nasıl Yapılır?

Sarıçizmeli Memet Efendi'yi tanır mısınız? Adını çok duymuşsunuzdur ama, kendisini tanıdığınızı sanmam. Hele yurdumuzun ileri gelenlerinin, önemli kişilerin, ülkemizi yönetenlerin, Sarıçizmeli Memet Efendi'yi tanımadıkları kesindir. Tanımış olsalardı, her başları sıkıştıkça gider ona danışır, akıl sorar, işleri de böyle karman çorman etmezlerdi.

Sarıçizmeliler, ülkemizin en eski, en köklü ailesidir. Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleriyle birlikte Sarıçizmeli ailesi de kurulmuştur. Eskiden Sarıçizmelilere ağa denilirdi, şimdilerdeyse efendi sanını aldılar. Biçokları ağa denilmesinden dolayı, Sarıçizmeli'yi köylü sanır. Oysa Sarıçizmeli, ne köylüdür, ne kentlidir; köylüyle kentli arası kırma bir yaşamı vardır. Bir ayağı köyde, bir ayağı kentte olan bir kasabalıdır. Kurnazlığı, laf bilirliği, lafı yerine oturtması, daha leb demeden leblebiyi anlaması da bundandır. Ne kentli gibi bozulmuş, ne köylü gibi sızılmıştır. Kasaba aydınının bütün özelliğini taşır kendinde. Ne sorsanız bilir. Ama bildiğini doğrudan, açık açık söylemez; dolaylı yoldan, kızım sana söylüyorum gelinim sen anla, anlayana sivrisinek saz, gibilerden anlatır. Anlattıkları oldukça açık saçıktır. Ama yararlı bir sonuç çıkarmak için anlattığından, bunlar müstehcen sayılmaz.

Bu denli ünlü bir kişiyken, hiçbir ansiklopedide, Sarıçizmeli adını göremezsiniz. Bu bizim değerbilmezliğimizi gösterir.

Ne zaman anlayamadığım bir sorun olsa, başım sıkışsa, içinden çıkamadığım bir durum olsa, Sarıçizmeli'ye gider, sorar, danışır, öğrenirim. Bundan yıllarca önce de öyle olmuştu. Gidip sormuştum Sarıçizmeli'ye,

– Sen bu işe ne diyorsun Sarıçizmeli?

Sarıçizmeli,

– Ben böyle işlerden hiç anlamam, dedi.

Hep böyle söyler ama, sonra, yine de bişeyler anlatır.

– Ben böyle şeylerden anlamam. Sen onu bırak da, ben sana bir hikâye anlatayım da dinle!

– Buyur Sarıçizmeli.

– Bizim oralardan köylünün biri kasaba pazarına gitmek için traktörüne binmiş. Giderken bir de bakmış, bir köylüsü de pazara yayan gidiyor. Almış onu da traktöre, güle söyleşe gidiyorlar. Eh, uzun yol boyu eğlence gerekir ya, traktörün sahibi olan öbürüne, "Bak," demiş, "yol üstündeki fışkıyı gördün mü... İşte o fışkıyı yersen, sana bu traktörü veririm."

Traktöre sahip olmak için yoksul köylü hemen inmiş, yerdeki fışkıyı avuçlaya avuçlaya yemiş. "Eh", traktörün sahibi bikez söz verdi, sözünden dönmek olmaz. Vermiş traktörü... Kasaba pazarına gitmişler. Akşam olmuş, köye dönecekler. Yeni sahibi traktörün direksiyonuna kurulmuş. Traktörün eski sahibi de yaya giderken, "Gel, seni de köye götüreyim," demiş. Almış yanına... Güle söyleşe gidiyorlar. Yol uzun, eğlence gerekir ya... Traktörün yeni sahibi, "Bak," demiş, "yolun üstünde fışkı var, gördün mü... İşte o fışkıyı yersen, bu traktörü sana veririm." Aklınca, kendi yediği fışkının acısını çıkaracak... Öbürü inmiş traktörden, fışkıyı avuç avuç yemiş. Traktördeki, "Ulan," demiş, "insan olan insan, hiç fışkı yer mi?" Öbürü de, "Hadi ben elimden çıkardığım traktöre yeniden sahip olmak için yedim, ya sen nasıl yedin o fışkıyı?"

İkisi traktörde, yedikleri fışkının tadı ağızlarında, pis pis düşünüp köye dönerlerken, yoksul köylü traktörün sahibine,

"Yahu," demiş, "köyden çıkarken bu traktör senindi, benim traktörüm de yoktu. Şimdi köye giriyoruz. Traktör yine senin, benim yine traktörüm yok. Peki öyleyse, biz o fışkıyı neden yedik?"

Anlayacağımı anlamıştım. Sarıçizmeli'ye teşekkür edip yanından ayrıldım.

Bundan bikaç yıl kadar önce yine anlam veremediğim bitakım işlerle karşılaştım. Koştum Sarıçizmeli'ye, danıştım:

– Aman Sarıçizmeli, bu olup bitenler neyin nesidir, anlat hele...

O herzamanki gibi,

– Ben bu işlerden hiç anlamam, sana bir hikâye anlatayım da dinle... dedi.

– Buyur Sarıçizmeli.

Anlattı:

– Bizim oralarda bir köyde, koca bir delikanlı bir kaya başına çıkmış, bağıra çağıra ağlıyormuş. Bunu gören biri, neden ağladığını sorunca, delikanlı da, "Aaah, ah..." diye içini çekip, "Anam iyice kocadı, hiçbir işe yaradığı yok. Anam ölse de babam yeniden taze gelin alsa... Taze gelindir, her işe yarasa... İşte buna ağlarım..." demiş. Aradan epiy zaman geçmiş. O adam yine delikanlıyı o kaya başında ağlar görünce, nedir, diye sormuş. Delikanlı da, "Ben ağlamayayım da kimler ağlasın," demiş. "Anam ölsün de babam taze gelin alsın, babam da ben de taze gelini her işte kullanırız diye dua ettim. Anam öleceğine babam öldü. Babam taze gelinle evleneceğine, kocakarı anam bir delikanlıyla evlendi. Biz babamla taze gelini her işe koşacağımıza, şimdi anamın yeni kocası, hem anamı, hem beni her işe koşmakta, ona ağlarım..."

Sarıçizmeli'ye, sağol deyip yanından ayrıldım.

Gel zaman git zaman, şu reform söylentileri çıktı. Kimi reform şöyledir, kimi böyledir, dedi. Kimi iyidir, kimi kötüdür,

dedi. İyice aklım karıştığından varıp Sarıçizmeli'nin yanına, ona danıştım:

– Sarıçizmeli, sence reform dedikleri nedir, yapılacak mı?

Sarıçizmeli yine herzamanki gibi,

– Benim böyle işlere aklım ermez, sana bir hikâye anlatayım da dinle! dedi.

– Buyur, dedim.

Anlattı:

– Bizim ora köylülerinden biri, bir kış günü kentteki bir tanıdığının evine konuk gelmiş. Kentli ona bir güzel içki sunmuş. İçki köylünün öyle hoşuna gitmiş ki, "Aman bu içki içimi kızıştırdı, pek güzelmiş, adı ne bunun?" diye sormuş. Kentli de içkinin adının punç olduğunu söylemiş. Köylü bu kez, punçun nasıl yapıldığını sormuş. Kentli de anlatmış: "Üç bardak kadar çaya bir kadeh konyak karıştırır, üstüne de yarım limon sıkarsın, punç olur," demiş. Köylü evine gidince hemen punç yapmış. Bir zaman sonra yine kentlinin evine gelişinde, "Yahu o senin dediğin punçu yaptım, ama berbat, kötü bişey oldu, içilecek gibi değil," demiş. Kentli, "Nasıl yaptın, anlat!" diye sorunca köylü de anlatmış: Eve vardım. Karıya, çabuk çay getir, dedim. Karı, evde çay yok, kahve var, dedi. Çay da bir kahve de bir, varsın kahve olsun, dedim. Sonra çabuk konyak getir, dedim. Karı, evde konyak yok, şarap var, dedi. Olsun, ha konyak olmuş, ha şarap olmuş, getir şarabı dedim. Şarabı kahveye boca ettim. Sonra karıya, limon getir, dedim. Karı, limon yok sirke var, dedi. Varsın olsun, sirke de ekşi limon da... Getir sirkeyi, dedim. Sirkeyi, şarabı, kahveyi birbirine kattım. Dediğin gibi çalkaladım. Bir de içtim ki zehir..."

Sarıçizmeli'ye, sağlıcakla kal, deyip yanından ayrıldım.

Yine içinden çıkamadığım karışık işler olunca, danışmak için Sarıçizmeli'ye gideceğim.

Yazık, Sarıçizmeli gibi değerli bir kişiyi, önde gelenlerden, ileri gelenlerden kimse tanımıyor.

Çember

Aslında bu bir polis öyküsüdür; bir hırsızın yakalanışını anlatmak için yazılmıştır. Ama başlangıcı oldukça acıklıdır. Havaların nerdeyse kışlayacağı, soğukların bastıracağı günlerde bir emekçi işsiz kalmıştır. Bir söylentiye göre piyasada alışveriş olmadığı için, bir söylentiye göre hammadde ithal edilemediği için çalıştığı sac fabrikasından geçen hafta çıkarılan otuz işçi arasında o da vardır. Onbir yaşındaki kızı da hastalanmıştır. Paraya ihtiyacı vardır. Karısı, üç gün önce satın aldıkları yorganı satmasını söyler. Komşularından bir işçi yorganı kırk liraya almak ister. Oysa bu yorganı üç gün önce altmış liraya yorgancıdan almıştır. Eskimesin diye kullanmış da değillerdir. Kullanmak için havaların daha soğumasını bekliyorlardır.

60 liraya aldıkları yorganı 45 liraya satarlar. Satan adam, aradaki 15 liranın nereye gittiğini bitürlü anlayamaz, "Buna düpedüz hırsızlık derler..." diye söylenir. Çalıştığı zamanlar, 15 lira gündelik alıyordu. Dört günlük emeği karşılığında aldığı yorganı, üç günlük emeği karşılığında satmıştır. Yeniden yorgancıdan öyle bir yorgan alacak olsa, dört gün çalışması gerekmektedir. Pekiy, aradaki bir günlük emeği ne olmuştur?

Yorganı satın alan işçi, bu alışverişten 15 lira kazançlı çıktığı için sevinmektedir. Karısı, yağışlar başlamadan bir soba alması

için bu işçiyi zorlamaktadır. İşçi, mahallelerindeki sobacıya gider. Bir sac soba almak istediğini söyler. Beğendiği sac soba, borularıyla birlikte 70 liradır. Ama işçinin 70 lirası yoktur. Fabrikadan onbeş günde bir para almaktadırlar. Acaba soba parasının 40 lirasını 15 gün, geri kalan 30 lirasını da bir dahaki 15 gün sonra verse olmaz mı? Sobacı, "Olur, neden olmasın!.. Siz, komşumuzsunuz," der. Olmasına olur ama 70 liraya olmaz. Peşin 70 liraya olan soba, veresiye 90 liraya olur. Her onbeş günde bir otuzar lira verirse, şimdiden sobayı alabilir.

İşçi, 70 liralık sobanın durup dururken neden 20 lira arttığını bitürlü anlamaz. Sobacı ona anlatmaya çalışır. O da soba saclarını krediyle aldığı zaman, peşin fiyatından çok para vermektedir. İşçi düşünür: Fabrikada 15 gün çalıştıktan sonra parasını alıyor. Yani patron, ilk günkü çalışmasının gündeliğini 15 gün, ikinci günkünü 14 gün bekletiyor. Yani, patrona kredi açmış oluyor. Ama buyüzden patron ona gündeliğinden fazla para ödemiyor. Pekiy, bu sobacı, onbeş gün geç ödeyecek diye neden sobanın değerinden çok para istiyor?

Razı oluyor. Sobayı satın alıyor. Ama 70 liralık sobayı 90 liraya aldığı için, o gün durmadan, "Buna düpedüz hırsızlık derler, hırsızlık derler..." diye söyleniyor.

Yalnız bir tesellisi vardır. Yorganı, arkadaşından 15 lira ucuza aldığına göre, sobaya verdiği fazladan 20 liranın 15 lirası çıkmış demektir.

Sobacı, soba sacı almak, için saccıya gider. Yıllardanberi hep bu saccıdan alışveriş eder. Saccı dükkânında hemen hiç bulunmaz. Tezgâhtarı vardır, onu çalıştırır. Kendisi aradabir dükkâna uğrar, işleri denetler, kasadaki paraları alır.

Sobacının geçen seferki aldığı fiyatlara göre sac fiyatları yükselmiştir. On sobalık sac almak için eskiye göre 30 lira fazla vermesi gerekmektedir. Sobacı tezgâhtara, neden fiyatların arttığını sorar. Tezgâhtar da anlatır. Eskiden doğrudan doğruya

sacları fabrikadan alıyorlardı. Onun için daha ucuza geliyordu. Şimdi fabrika, şu kadar tondan aşağı satış yapmadığından, araya toptancılar girmiştir. Bu toptancılar da yüzde 15 kazanç aldıklarından, sac fiyatları fabrikada artmamışsa da pazarda artmıştır. Şimdi, eskisine göre 30 lira fazla verecektir.

Sobacı düşünmeye başlar. Bu toptancılar olmasa sacı 30 lira ucuza alacaktır. Hatta bu saccı da olmasa kendisi doğrudan fabrikadan alsa daha bile ucuza alacaktır.

İster istemez 30 lira fazla ödeyerek sacları alır. O gün durmadan, "Buna düpedüz hırsızlık derler, hırsızlık derler..." diye söylenir... Yalnız bir tesellisi vardır. O gün krediyle sattığı sobadan açıktan 20 lira kazandığından, fazladan verdiği 30 liranın 20 lirası çıkmış demektir.

Saccı, toptancıya gider. Sac fiyatları yüzde 8 artmıştır. Satış memuruna bu artışın nedenini sorar. Satış memuru, "Neden olacak," der, "eskiden yapılmış sacları depoda bekletirler. Herşeyin fiyatı artınca bu eski sacların fiyatını da artırdılar."

Saccı eskiye göre, 50 lira fazla verdi. Sacları aldı. Boyuna, "Buna düpedüz hırsızlık derler," diye söyleniyordu. Yalnız bir tesellisi vardı; fazladan verdiği 50 liranın 30 lirasını sobacıdan çıkarmıştı.

Toptancı fabrikaya sipariş verir. Fabrika sahibi, eski fiyatlara göre ton başında 80 lira daha fazla ister. Çünkü hammadde fiyatları artmıştır. Bundan başka: Amortisman, plasman, envestisman... daha bisürü şey vardır.

Toptancı ton başına 80 lira fazla ödemek zorunda kalır. Ama bir tesellisi vardır. Bu 80 liranın 50 lirasını saccıdan çıkarmıştır. Her ne olursa olsun, amortisman, plasman, envestisman, hammadde, vergi, günlük faiz diye kendisinden ton başına 80 lira alınmasına çok kızmıştır. "Buna düpedüz hırsızlık denir," diye söylenip durur.

Fabrikatör, işini genişletmek, fabrikasını büyütmek için bonoyla borç almıştı. Bu borcun bir kısmını zamanında ödeyecek parası yoktu. Yeniden kredi almak için bankaya gitti. Banka sahibiyle görüştü. Normal faizle para veremeyeceklerdi. Ayrı ayrı bikaç faiz üst üste biniyor, böylece faiz yüzde otuza çıkıyordu. Fabrikatör razı oldu. Yüzde 30 faizle bankadan kredi aldı. Kızmıştı. "Buna düpedüz hırsızlık denir," diye söyleniyordu.

Ama bir tesellisi vardı, saclara ton başına yaptığı 80 liralık zamla, fazladan verdiği paranın bir kısmını çıkarmıştı.

Bu bankada yüzde 53 hissesi olan banka ortaklarından biri, vapura binmek için iskeleye gelmişti. İskele çok kalabalıktı. İğne atılsa yere düşmezdi. İnsanlar sıkışmışlar, vapura binmek için iskele kapısının açılmasını bekliyorlardı.

Yorganını satan işsiz emekçi de iskelede, bankacının yanındaydı. O, vapura binecek değildi. Hırsızlık edecekti. Bir aydır işsizdi. Çocuğu hastaydı. Karısı da evden kaçmıştı. En sonunda hırsızlık etmeye karar verdi. Bir haftadır buna karar vermişti ama bitürlü cesaret edemiyordu. Burası çok kalabalık diye iskeleye sokulmuş, bankacının yanına düşmüştü. Az önce bankacının, gazeteciden elli lira bozdurup bir Amerikan dergisi aldığını, elli liranın üstünü de ceketinin dış cebine koyduğunu görmüştü. Elini uzatsa, şu cepten bir on liralık çekebilirdi. Şimdi... Kapı açılırsa, bu fırsat kaçacaktı. Elini uzattı, yavaşça...

Bankacı ele yapıştı,

– Hırsız!..

Hırsızın iki parmağı arasında bir on liralık duruyordu.

Hırsızı yakaladılar... Bankacı, "Buna düpedüz hırsızlık derler," dedi. Ama bir tesellisi vardı. Hırsızları yakalayacak polisler eksik değildi.

İki Altın Arayıcısı

"On yıl önce 180 ton olan devlet hazinesindeki altın, bugün 16 tona inmiştir. Siyasi hırsızların tamtakır bıraktıkları devlet hazinemizi doldurmak bize düşüyor."

Aşağı yukarı o günkü yazımın özeti böyleydi. Köşe yazısıyla söylev arası bir yazı...

Yazımın sonunu şöyle bağlamıştım:

"Yurttaşlar, parmaklarımızdaki yüzükleri hazineye verelim... Otuz milyon Türkün, sekiz milyonu evli olsa, bu sekiz milyondan beş milyonun parmağında altın alyans olsa, hepsi de yüzüklerini hazineye bağışlasalar, her yüzük de enaz 3 gram altın olduğuna göre, devlet hazinesine 15 ton altın girmiş olur..."

Nasıl söylev? Oldukça parlak...

Ama içimde böyle bir anlatılmaz tedirginlik vardı. Yazılarımdan ötürü bu durumlarda kaldım mı, çevremdekilere sorarım:

– Nasıl buldunuz yazımı?..

Bu soru, düşünceme destek aramaktır.

Yazının gazetede çıktığı gün karıma da sormuştum:

– Nasıl yazı?..

– İyi...

"İyi" dedi ama, bir başka türlü "iyi" dedi.

Karşı koydum,

– Yalnız iyi mi, çok iyi bir yazı...

Karım,

– İyi dedik ya işte... dedi.

Yazımın yayımlanışının ertesi günü tedirginliğim daha da arttı. Karıma bir daha sordum:

– Dünkü yazım iyiydi değil mi?..

– İyiydi...

– Hayır, bitürlü iyi olduğuna inanamıyordum. Belki iyiydi ama, doğru değildi. Yazıdaki eğriliğin nerede olduğunu da anlayamıyordum.

Daha ertesi gün bir daha sordum:

– Geçen gün yazdığım yazı iyiydi, değil mi?..

– İyi, iyi, iyi...

Bu yanıtta bir baştan savılmak var, anlıyorum.

Bikaç gün sonra gazeteye şöyle yazdım:

"Siyasi çetenin tamtakır bıraktığı devlet hazinesine bağışta bulunmak bir yurttaşlık görevidir. En yoksul yurttaşlarımız, geçim sıkıntısı çeken işçilerimiz, dar gelirli memurlarımız yüzüklerini hazineye veriyorlar da, her nedense, zenginler, milyonerler bu yardıma katılmıyorlar..."

İşte böyle bir yazı...

– Nasıl? diye sordum.

Karım, yüzünü buruşturarak,

– İyi... dedi.

Canım sıkılıyordu. Ama neden sıkıldığını anlamıyordum. Evde de bir tedirgin hava esmeye başladı. Ben günde bikaç kez soruyorum:

– Dört gün önce yazdığım yazı nasıldı?

– Geçen haftaki yazım, iyiydi değil mi?..

Hergün bikaç yazısı yayımlanan bir yazar, sık sık böyle sorarsa, o yazıda bir bozukluk var, demektir. O bozukluğun nerede olduğunu anlasam, rahatlayacaktım.

Karım, bigün bunu buldu. Yine ona,

– Nasıldı geçen haftaki yazım? diye sormuştum.

– İyiydi ama, dedi, herkese, "Yüzüklerinizi verin, bağışa katılın!" diye yazıp duruyorsun... Birisi çıkıp da, "Efendi, sen ne bağış verdin hazineye?" diye sorsa, ne dersin?..

Başımı önüme eğdim. İşte o yazımın aksak yönü ortaya çıkmıştı. Ben devlet hazinesine bağış olarak hiçbişey vermemiştim. "Ele verir talkımı, kendi yutar salkımı," diyeceksiniz ama, bizim yuttuğumuz salkım da yoktu.

Evcek tedirginliğimizin nedeni anlaşıldı. Bizim bağışlayacak yüzüklerimiz yoktu. Ne yapacağımızı şaşırmıştık. Hem suçlu, hem güçlü duruma düşmüştük. Kuyumcuya gidip yüzük alsak da onları hazineye bağışlasak, olmaz. Herkes kuyumcudan yüzük almaya kalkarsa, altın fiyatları yükselir, bunun da hazineye yararı değil, zararı olur.

Arıyoruz, tarıyoruz, evimizde altın diye hiçbişey yok. Biliyorum, şimdi bana,

– Para ver öyleyse... diyeceksiniz.

Şu beylik hikâyeyi bilirsiniz: Koca, elbise dolabında çırılçıplak zamparayı yakalamış da,

– Ne duruyorsun burada? diye sormuş.

Çıplak adam,

– Söylesem inanmazsın ki... demiş. Şimdi sana, tramvay bekliyorum, desem, inanır mısın?..

Şimdi ben de size,

– Param yok... desem, inanmazsınız.

Ben de olsam sizin yerinizde, inanmam. Gazete satıcıları, benim adımı bağırarak gazeteleri, dergileri sattıkça, hergün gazetelerdeki dergi reklamlarında benim adımı gördükçe, cebim doluyor sanıyorsunuzdur.

– Param yok!..

Karıkoca evimizin içinde bir altın parçası aradık, yok...

Karım, kızgınlıkla,

– Böyle ev olmaz! dedi.

Ben de,

– Evet, olmaz!.. diye onun düşüncesine katıldım.

Bu sırada karım dik dik suratıma baktı. Suratıma değil de, ağzımın içine bakıyordu. Hemen ağzımı kapadım. Çünkü benim iki ön dişim altındır. Suçüstü yakalanmış gibi oldum. Ağzımdaki iki sarı suçu gizlemek için dudaklarımı sıkı sıkıya kapadım. Karım, düşman bakışlarla, gözlerini dudaklarıma dikmişti. Acı acı güldü,

– Hah hah hah...

Parmağımı, onun ağzına uzattım,

– Senin üç altın dişin var...

Onun altın dişleri gülerken görünüyordu. İkimiz de somurttuk. O günden sonra karım, altın dişlerini görecekler diye gülemez oldu. Bana gelince, ben konuşamıyordum. Çünkü dudağımı açar açmaz, önde altın dişler parlıyordu. İki altın kaplama, sağ ön dişlerimdedir. İlle de konuşmam gerekirse, dudaklarımın sol yanını aralayarak konuşuyordum. Böyle yarım ağızla konuşmanın ne zor olduğunu anlamak için, bir de siz deneyiniz. Ne dediğinizi kimse anlamıyor.

Bigün gazeteye geldim. Dudaklarımın sağ yanını kaldırmadan, ağzımın solu ile konuşuyorum.

– Ne oldu ağzına? diye sordular.

– Şey oldu... dedim.

Kimi, çarpıldım, kimi de inme indi sanıyor.

Yurdumuz özgürlüğe kavuştu, herkes alabildiğine ağzını açıp konuşurken, biz, ağız açamıyoruz.

Evimizin tadı tuzu kaçtı. Evde birbirimize düşman düşman bakıyoruz.

Bir gece çok sıkıntılı bir düş gördüm. Ağzımdaki iki altın dişi, kanırta kanırta çıkarıyorlar. Bağırarak uyandım.

– Ne var?

– Hiç...

Uyudum. Yine o korkunç rüya...

Gazeteleri okuyorum, hergün binlerce yurttaş, altınlarını, yüzüklerini, küpelerini, bileziklerini hazineye bağışlıyorlar. Bizim evimizde de bunların hiçbiri yok.

Birisi çıkıp,

– Sen ne verdin? diye soracak sanıyorum.

Düşlerimde dişlerim sökülüyor.

Karım bir sabah,

– Artık dayanamayacağım, dedi.

– Ne var?

– Sen o yazıyı yazdığındanberi rahat uyuyamaz oldum. Rüyamda, ağzımdaki dişler dökülüyor. Biz bu altın dişleri söktürüp hazineye verelim de rahat uyuyalım.

Düşündüm: Olmaz... Gösteriş olur, ayıp olur, ağzımızda altın dişimizden başka altınımız olmadığına kimse inanmaz. Daha da kötüsü, dişsiz kalırız, yeniden yaptırması zor, kimbilir ne zaman...

Biz böyle düşünüp dururken, karım bir sabah sevinçle,

– Buldum, buldum!.. diye bağırdı.

– Ne buldun?

– Bizim evde altın var...

Yüzüne dikkatle, biraz da ürkerek baktım. Gecelerdenberi gördüğü korkunç düşlerin etkisinde kalarak sinirleri mi bozulmuştu yoksa...

– Bizde altın ne arar?.. dedim.

– Var, dedi, senin "Altın Palmiye"n var ya...

– Hay allah aklınla yaşa...

"Altın Palmiye" bizim hiç aklımıza gelmemiş. 1956 yılı uluslararası mizah yazarları yarışmasında kazandığım Altın Palmiye'yi hemen dolaptan çıkardık. 1957 yılı yarışmasında

da bir Altın Palmiye daha kazanmıştım ama, bunu her nedense göndermemişlerdi. Olsun, bunu götürür, veririm.

Bilseniz, karıkoca nasıl rahata kavuştuk, anlatamam...

Karşımıza yeni bir sorun çıktı. Altın Palmiye'yi hazineye verdiğimizi gazetelere duyuralım mı, duyurmayalım mı?.. Duyurmamak iyi, ama duyurmak da iyi... Pinti milyonerlerin suratına bir şamar olur.

Altın Palmiye'mi defterdarlığa götürdüm. Milli Emlak Müdürlüğü'ndeki kurmay binbaşıya verdim. O gündenberi evcek rahata kavuştuk. Karım rahat rahat gülüyor, ben ağzımı açа açа konuşuyorum.

O "Altın Palmiye" benim kırk beş yıllık yorgunluğumun, çalışmamın, biricik armağanı idi. Çocuklarıma, torunlarıma kalacak, babalarıyla, dedeleriyle övüneceklerdi. Şimdi, milletimin hazinesine kaldı. Benim için bundan büyük mutluluk olmaz. "Altın Palmiye"yi kazandığım zaman, onu hazinemize bağışladığım zamanki kadar sevinmemiştim. Beni bundan da çok sevindiren başka şey oldu. Yurttaşlarımız, altınlarını hazineye bağışlamak için, Milli Emlak Müdürlüğü'nde kuyruğa girmişlerdi. Kuyrukta iki saat bekleyenler vardı.

Evimizde "Altın Palmiye"yi koyduğumuz yer boş durmuyor. Şimdi orada palmiye yok, ama resmi var. Çocuklarım, torunlarım, bu resme bakıp bakıp, bigün artık aralarında bulunmayan sevinçli bir babayı, bir dedeyi anacaklar.

Dolmuşta Yer Yok

Altıda idarehaneden çıktım. Tramvay sinirlerimi bozuyor. Otobüste de insanın başı mutlaka belaya giriyor. Dolmuşa binmekten başka çare yok. Türbe'nin köşesinde durdum.

– Harbiye!..

Dolmuş şoförleri başlarını çevirmeye bile tenezzül etmiyorlar. Hem yürüyorum, hem başım arkada dolmuşlara bakıyorum.

– Harbiye!..

Şoförler, "O kadar uzak yerde ne işin var?" gibilerden bakıp bakıp geçiyorlar. Cağaloğlu'na geldim, saat altıyı on geçiyor. Arabalar vızır vızır ama, tıklım tıklım dolu,

– Harbiye!..

Yüz veren şoför yok. Çeyrek saat bekledim. Daha yirmi otuz kişi bekliyor. Beklemekle olmayacak. Bari ters dönüp Beyazıt'a gitmeli. Orada arabalar boşken binerim. Yolda dalga geçmeğe başladım. Belediye başkanı olmuşum. Yeni yollar açıyorum, yolları genişletiyorum. En dar yol kırk metre genişliğinde, tramvayları kaldırıyorum. Yeni otobüsler, troleybüsler işletiyorum.

Beyazıt'a gelmişim. Dolmuş durağında şoförler,

– Sirkeci!.. Bir iki... diye bağırıyorlar.

– Harbiye?..

Şoför, hakarete uğramışçasına suratıma ters ters baktı. Saat yediye çeyrek var. Dolan araba gidiyor. Düşündüm, bütün bu adamlar Sirkeci otellerinde oturmuyorlar ya... Demek Sirkeci'den aktarma edip yukarı çıkıyorlar.

Şoförün biri,

– Sirkeci! der demez, daldık. Arkaya altı kişi birden girmişiz.

Şoför,

– İdare edin! dedi.

Zaten, memleketimizde herkes idareci... Tek gidelim de, dört değil, altı kişi oturmaya razıyız.

Babıâli yokuşunun dönemecinde bir kadın,

– Sirkeci! diye seslendi.

İyi kalpli şoför;

– Yazıktır, şu kadını da sıkıştıralım! dedi.

Bazı şoförler de çok merhametli oluyorlar. Kadını kucağımıza aldık. İki adımlık yer için insan dolmuşa biner mi? Biniyor işte... Şoför bizi tramvay yoluna boşalttı. Yolculardan biri itiraz edecek olunca, onu da,

– İki adım yürürsen ölür müsün? Zaten kabahat bizde, sizin gibisini arabaya alıyoruz! diye tersledi.

Sirkeci durağı mahşer. Gar saati, yedibuçuk... Kimi Maçka kimi Kurtuluş, diye yalvarıyor. Ümitsizlik içinde,

– Harbiye!.. diye bağırıyorum.

Nihayet bir şoför, lütfen cevap verdi:

– Kör müsün? Arkada polis var!..

Anlaşıldı burada binemeyeceğim. Paket postanesinin önünde belki binerim.

– Harbiye!..

Şoförün biri, "Gel!" diye eliyle işaret etti. Biraz yavaşladı. Ben koşuyorum, araba gidiyor. Tam durur gibi oluyor, yetişe-

cekken fırlıyor. Nefes nefese Eminönü'nde yetiştim arabaya. Elimi kapıya attım, şoför bir kahkaha koyverdi:

– Görmüyor musun? Dolu be.

Yolcular da gülüştüler. Meğer, beni koşturup alay ediyormuş. Araba vız diye gitti.

Buraya kadar gelmişken eve öteberi alayım dedim. Hem ucuz, hem de iyisi oluyor. Mısır Çarşısı önünden kestaneyle üzüm aldım. Tekrar Eminönü durağına geldim. Bir kadın, trafik memuruna yalvarıyor:

– Bir saattir bekliyorum. Hiç Kurtuluş'a araba yok!..

Bir araba geliyor. Karaköy, der demez, bir boş yere kırk kişi birden atlıyor. Dolmuş koltuğu değil, sanki mebus koltuğu... Eminönü saati sekizbuçuk... Otobüse bineyim dedim, imkânsız. Kiminin eli otobüsün otomatik kapısına sıkışmış. Anlaşıldı, Karaköy'e dolmuşla gidip, oradan başka bir dolmuşla çıkmaktan başka yol yok.

Bir şoför,

– Karaköy! der demez, ben de hücum ettim.

Biri sağdan iteledi, biri soldan dürteledi, elimde kesekâğıdı yırtıldı, haydi kestaneler Eminönü meydanına. Araba tekerlekleri çarptıkça, kestaneler havaya fırlıyor. Herkes dolmuşu unuttu, bana bakıyor. Şişman bir adam halime katıla katıla gülerken, arkasından bir araba çamurluğu toslayınca, adamın kucağındaki domates kâğıdı yere fırladı. Herifin suratı bir anda, tiyatrolardaki komedi maskından dram maskına döndü. Arkamdan biri itti. Kendimi dolmuşun içinde buldum. Oooh!.. Çok şükür.

Ne o? Köprüye sapmadı ama. Yeni Cami önünden gidiyoruz.

– Nereye bay şoför?

– Beyazıt...

– Aman ben Harbiye'ye gidecektim yahu.

Şoför söylenmeye başladı. Dünyada ne eşek herifler varmış. Beyazıt diye bar bar bağırmış. Yok artık tellal mı çıkaracakmış.

– Ben binmedim ki... dedim, beni arkamdan zorla ittiler. Kendimi arabada buldum. Bari şurda dur da ineyim.

– Duramam, ceza yazarlar.

İş Bankası'nın ilerisinde durdu, indim.

– Bayım para!..

– Ay bir de para mı vereceğim?

– Yok seni bedava mı gezdireceğiz? Sen olmasan Beyazıt'a başka müşteri alırdım.

Elliyi verdim. Tekrar durağa geldim. Karaköy'e kadar yürümekten başka çare yok, oradan binerim. Köprüde yine dalgaya tutuldum. Belediye başkanı olmuşum, yolları genişletmişim. Metrolar açmış, köprüler yapmışım.

Karaköy'de saat dokuz... Geçen arabalar hep dolu. Anlaşıldı. Yolcu salonuna kadar gitmek lazım. Bir Taksim dolmuşuna çok şükür atladım. Araba Tophane'den döndü. Cihangir'e çıkan yokuşa saptı. Motor da, yüksek perdeden seçim nutkuna başladı, Bir yukarı, bir aşağı. A-ah... gitmiyor. Zira ki bu terazi bu kadar sıkleti çekmez. Şoför, motorun şurasını burasını yokladı. Motora mı, bize mi ettiği anlaşılmayan okkalı bir küfürden sonra,

– Bozuldu!.. dedi.

Burada dolmuş da bulunmaz. Yokuşu tırmanmaya başladım. Zaten Taksim neresi?.. İki adımlık yer. Dalgamı geçe geçe tırmanıyorum. Bu seferki belediye başkanlığımda, havai hatlar da yapmaya başladım. Saat onbuçukta Taksim'e geldim. Dolmuşların hiçbirinde yer yok.

– Harbiye!.

– Evet...

Tam ayağımı atarken, "Düüüt, düt!" trafik memurunun düdüğü. Şoför gaza bastı. Bir adam tutmasa, ertesi sabah

gazetelere, bedava ölüm ilanım girmiş olacaktı. Taksim'le Harbiye arası ne kadarcık, yürürüm, Taksim bahçesinin önüne gelmiştim, yanımda bir araba yavaşladı.

– Harbiye...

– Buyrun.

Müşterileri olmayınca, şoförlerimiz ne kadar da naziktirler. Atladım arabaya, Harbiye'de indim. Saate baktım onikiye yirmi var.

Evin kapısını çaldım. Ses yok. Lambalar da sönmüş. Uyumuşlar herhalde... Bir daha çaldım, bir daha... Nihayet kapı açıldı. Karımın suratı bir karış... Gözlerini ovuştura ovuştura,

– Bu saatlere kadar, nerelerde gönül eğlendiriyorsan, yine oraya git! Hadi bakalım!..

Çat kapı, yüzüme kapandı. Anlaşılan, bana yine yer yok.

– Beni almadın, hiç olmazsa şu üzümü al! diyecektim, baktım, sıkışmaktan ezilmekten üzüm yerine posayla saplar kalmış...

Süper Ukala

Tanıyalı bir hafta olmuştu. Bir arkadaşla konuşa konuşa giderken geldi.

– Bişey mi konuşuyorsunuz? diye sordu.

Arkadaşım,

– Evet!.. diye kısa kesti.

O beni gösterdi,

– Bey, arkadaşınız mı?

– Arkadaşım tabii...

Onunla işte böyle tanıştık. O gün, kendisinden pek zor yakamızı kurtarabildik. Arkadaşıma sordum:

– Herşeyi soruşturan bu adam da kim?

– Bişey sorsa iyi, insan cevap verir. Cigara içerken görse, "Ne o cigara mı içiyorsun?" otururken görse, "Ne oturuyor musun?"... İnsan deli olur. Sinir bir herif...

– Ne iş yapar?

– Bilmem... Herkesi tanır. İşi gücü adam tanıyıp çıldırtmak...

– Adı ne?

– Buna "süper ukala" derler.

İşte "süper ukala" için bildiğim, bu kadarcıktı. Bigün köprüde, tam iskele üstündeyim, kalabalık arasında vapura girerken, kulağımın dibinde bir ses,

– Ne o, vapura mı giriyorsunuz?

Baktım süper ukala... İçimden,

– Kör müsün be herif... İşte görüyorsun ki vapura giriyorum! demek geçti.

O beni kızdıracağına, ben onu kızdırayım dedim,

– Hayır vapura değil, tabuta giriyorum!..

O, bunu şaka söylüyorum sanıp sırıttı. Salona girerken yine sordu:

– Ne o, salonda mı oturacaksınız?

Kızmamaya karar verdiğim için,

– Bakalım, dedim, yanıma oturdu.

Bişey sormasın diye hemen gazetemi çıkardım. Gazeteyi açar açmaz,

– Ne o, gazete mi okuyorsun? demez mi?

– Yok, dedim, ukala bir herife çattım da ona okuyorum.

O da benimle beraber gazeteye başını uzattı. Gazete de şöyle bir başlık vardı: "Palamut akını başladı."

– Palamut akını mı başlamış?

– Müsaade buyrun da, şu gazetemi okuyayım...

– Gazete okurken birisi konuşursa sinirlenir misiniz?

Hiddetle yerimden kalktım. Hemen güverteye fırladım. Hava da zehir gibi soğuk ama, şu sinir hülasasından kurtulmak için, zatürree olmaya bile razıyım.

– Ne o güverteye mi çıktınız?

Ay deli olacağım. Süper ukala yanımda bitmiş.

– Güverteye değil, cehennemin finnarisine çıktım.

Aşağı indim, o da arkamdan. Vapurun helasına girmekten başka kurtuluş yok.

– Ne o, helaya mı gidiyorsunuz?

Vapur Haydarpaşa'ya yanaşıyordu. Kadıköy'e, Haydarpaşa'dan bir dolmuşla gitmeye karar verdim. Vapurdan çıkarken o arkamdan sesleniyordu:

– Ne o Haydarpaşa'ya mı çıkıyorsun?

Başımı çevirdim, cevap yerine dilimi çıkardım. Heriften çok şükür kurtulmuştum.

Dün sabah evden çıktım, işime gidiyorum. Süper ukalayla hapahap karşılaşmayayım mı?

– Ne o, evden mi çıktın?

– Hıı...

– İşe mi gidiyorsun?

– Hıı...

Saatime baktım. O da eğilip baktı.

– Saat sekizbuçuk mu?

Saati burnuna uzattım.

– Yahu, görüyorsun işte... Bu da sorulur mu?

Adımlarımı hızlandırdım. Arkamı bırakmıyor. Koşmaya başladım.

– Ne o, geç mi kaldın? Koşuyor musun?

Bir dolmuşta tek kişilik yer vardı. Kendimi içine zor attım. O dışarda soruyordu:

– Ne o, dolmuşa mı biniyorsun?

Yazıhaneye geldim. Tam iki satır yazarken kapı açıldı. Karşımda o...

– Ne o, yazı mı yazıyorsun?

– Evet... Vasiyetimi yazıyorum. Bazı ukalaların münasebetsiz sorularından kurtulmak için, canıma kıymaya karar verdim de...

– Hakikaten öyle, bazı öyle münasebetsizler var ki... diye başladı. Artık dayanamadım, bir anda terbiye, edep, nezaket, hepsini unuttum:

– Ulan!.. diye açtım ağzımı, elime ne geçtiyse kafasına indirmeye başladım. Ondan sonrasını hatırlamıyorum.

Üç ay sonra cezaevinden çıkıyordum. Tam kapıda, yüzü gözü sargılar içinde, bir adam yanıma sokuldu,

– Ne o, hapisaneden mi çıkıyorsun? dedi.

Orta Anadolu Üniversitesi'nde Hukuk Dersi

Domates buhranının bir faydası oldu. Herkes, domates, patlıcan, dolmalık biber derdine düştü de, şu "Doğu Üniversitesi", "Batı Üniversitesi", "Karadeniz Üniversitesi" hülyaları unutuldu. Geçenlerde, Akbaba'da Karadeniz Üniversitesi'nde verilen sosyoloji dersini okumuştunuz. Şimdi de hayali Orta Anadolu Üniversitesi'nin Hukuk Fakültesi'nde bir ders dinleyeceksiniz, Istanbul ve Ankara üniversitelerine bile yetmeyen profesörlerden hiçbiri Orta Anadolu Üniversitesi'ne gönderilememişti. Hukuk Fakültesi için arandı, tarandı, sonunda Hakkı Haklar adında biri bu fakülteye profesör tayin edildi. Hakkı Haklar uzun yıllar Istanbul'da avukat kâtipliği, istidacılık, evrak takipçiliği yaptıktan sonra bir Orta Anadolu kasabasında davavekilliği yapmakta idi. Tecrübe ve bilgisine güvenilerek kendisine, Orta Anadolu Hukuk Fakültesi profesörlüğü verildi.

– Ağalar!..

Huguk deyip boş virmeng... Bir acu gayfenin gırh yıl hugugu vardır. Hugugun çişitlerini... Beri bah! Nöriyon orda lan? Prüfösür ders virikene cuvara içili mi? Çıh dışarı!.. Evet... ne ağnatıyoduh?.. Haa, hugugun çişitleri didik. En başda ana buba hugugu gelür. Anağı sırtlasan, Kabe'ye dek gotüsen, ana gısmısının huguğu ödenmez. Gelelim gonşu huguguna...

Hişşt!.. Uyuhlama be!.. Aç gözünü!.. Çıh dışarı, yüzüne su çal da gel!.. Gonşu hugugu didik... Atalarumuz "gonşuda bişer, bize de düşer," dimiş... Bedava dimemiş... Gonşu hugugu çoh büyüktür. Her bi yirde huguga reayet itmelü. Bi de, efendüme diyeyim hoca hugugu... Peygamber Efendümüz, sağa bi kelüme öyretenün gapusunda bin yıl hizmetker dursan hakgunu ödeyemeğ buyurmuş... Söz gelişi, benim size prüfösürlük hakgum geçdü, hepünüzü eşşek gibi gullanırım. Hey!.. depişme lan!.. Vallaha imtuhanda dönderirim. Arhadaşlık hugugu, garıgoca hugugu... En möhimmi garıgoca hugugu... Garı milletine heç yüz virmiyeceğn... Bikerem sahallı gaptırdığı, gârik başuna çıhar. Garu gısmısının dinü imanu yohtur. Vuracağn depmüğü, bineceğn depesine...

Burıya gadar ağnadığız ya... Şincik hugugun tarihini ağnatacağım... Yunan-ı gadimde, Sogırat(*) nâm keferenin zamanındaki huguga gadım hugug dinir. Gatolik gâvurları zamanındaki huguga teogıratik(**) hugug dinir, yâni Cenâballahın didiğinden dışarı çıhmıyacağu dimek... Lan!.. Edirafına fıldır fıldır ni bahıyon? Sus!.. Ses itme!.. Bundan sora Frenklerün böyük gargaşuluğu oluyo... O sıra hugug-u beşer biyannamesi çıhıyo... Ondan kelli Can Cak Rusa dinen kefere "mugavile nezeriyesi"ni guruyo... Lan!.. Ni horluyon be!.. Gah ayağa!.. Şincik ni didim ben... Vallaha gözünün yaşına bahmam, dönderirim. Anan gele geçürmem!.. Aç gulağını!.. Menşur Gant(***) hugugu şöyle ağnatıyo: "Heç bi kimse, başga birünün davuğuna gış demiyecek..." Herkesin ineği gendü çayurunda höriyyet dayiresinde otlıyacah!..

Gelelüm bizim melmekete... Bizde hugug, demogrâsiya içünde gelüştü. Bizde hugug dimek, herkesin gendü hakguna

---

(*) Sogırat: Sokrat.
(**) teogıratik: Teokratik.
(***) Gant: Kant.

ırazı olması dimekdür. Buna medeni hugug dinir. Hugugun en medenisi bizde bulunur. Her medeni insanın medeniyet dayiresinde... çıh dışarı lan!.. Pişmiş kelli gibi ni sırıtıyosun? Medeniyet dayiresinde "Şinci şaplağı indirincek gözünden ataş çıhar!" medeniyet dayiresinde mesela, efendime diyiyim, su tökeceği geldi. Garşu duvara bahdın, bura eşşehlere mahzus hela diyo, oruya su tökmen, iki adım ileriye git, ayağın gopmaz ya... İşte medeniyet dayiresi budur. Bahdın, belediye polisi diğeliyo, orıya tükürme, ceza yazar. Dolan arkanı, o gormeden işini yap!.. Medeniyet dayiresi budur işte... Lan, ni gülüyon? Açıhda bi şiy mi gördün?.. Yıhıl garşımdan!..

Şincik size mola viriyom. Cuvara içecekler, su tökecekler hür ve selbestliğnen gulegule çıhsınlar. Sağlıcağlan galun ağalar.

Orta Anadolu Üniversitesi'nde Sanat Tarihi Dersi

Veren: Purefüsür Hıdır

Her ne kadar şimdilik "Doğu Üniversitesi", "Batı Üniversitesi", "Kuzey, Güney Üniversiteleri" gibi yüksek politikadan bahsetmeye yer yoksa da; domates, patlıcan, çay, şeker politikasına dokunmak da tehlikeli olduğundan biz yine hükümetimizin bu tatlı hayal âlemine kapılmayı, çarşı pazar politikasına saplanmaktan daha ucuz bulduk.

Aşağıdaki yazıda Orta Anadolu Üniversitesi'nde sanat tarihi kürsüsüne, araya taraya bulunan ve profesörlük payesi verilen bir zatın dersini dinleyeceksiniz:

– Efendüler! Dersümüz zenehet tarihi... Şimcik size İkinesensi ağnatacağım. İkinesens dimek, yaniya ince zenahet dimekdir, gurûn-u füstâdan gurûn-u antigaya geçerkene Cineviz dinen melmekatta, bu irimesens icet oldu. Gozel zenehetlerden iresüm, heykal aldı yörüdü. O zamanın ni gader iressami varısa, hepüsü cıbıl gari iresmüynen, bi de efendüme deyyim Hazreti İsa Eleyhisselam'ın çarmıha gerülüşünü ganadlı aşg meleglerünü, bi de Meryem anamızın hâşâ huzurdan cıbıl iresmünü yaptılar. Bu iresümlerin en menşuru ve en devşetlüsü Landru Vinci dinen herüfün yaptığı Jögond iresmüdür. Bu iresümde bi garip garı güler, emme, güler mi, ağlar mı gayrı belli değel. Dudağının bi koşesinden sırıtur.

Laflafu açar ya, mahsadımız vakit geçirmek, bi de o zaman menşur bi heykaltireş türedi, Mikel Enç... Bu herüf Musa Aleyhisselam'ın bi heykelünü yaptu, gendüsünden taha gozel oldu. Öyle bi canlu yaptu, öyle bi canlı yaptı, garşusuna geçti te,

– Gonuşsan ya garik lan!.. diye bağırdı.

Heykal kelama geldi,

– Gonuşmam!.. didi.

– Niye gonuşmuyon? deyi suval itdi. O zaman,

– Ben heykalım... Heykal gısmısı gonuşmaz, didi. İnsan gısmısı gonuşur, başı beleye girer didi. Domates dirsin, patates dirsin, şeker dirsin, sürüm sürüm adamı süründürürler, didi. Eyisi mi daş gibi durrum, gonuşmam daha iyi, didi,

Bizüm melmekata gelüncek... Bizde irenisens Sultan Deli İpraam zamanında başlar, gidiş o gidiş... Emme cumuriyet devründe o irenisensi saymadular, baştan yaptular. Heryani heykallan donattılar. Sonra demirgırasi devrü geldü. Onlar, esgüsünü saymadular, yenüden irenüsens yapdılar. Şimcik melmekatta irenisens zenehatinden geçilmiyor... Fare delüğünde bilem açulan pangalar miymari zeneheti. Bahar Bayramı dinen irezillik irenisens zeneheti. Taksim'de bayramları akan irenklü sular hep bu zenehetten...

İlmi Balık Avcılığı

Et ve Balık Kurumu İlmi Araştırmalar Kısmı balıkçılara ilmi şekilde balık avcılığı hakkında konferanslar vermekte ve av haritaları dağıtmaktadır.

Istanbul Üniversitesi Hidrobiyoloji Enstitüsü profesörünün, salonu dolduran balıkçılara ilmi şekilde balık avcılığı hakkında verdiği konferansı yayımlıyoruz:

– Muhterem arkadaşlar! Balık, memleketimiz ekonomisinde çok mühim yer işgal eden bir hayvandır. İşte bu sebepledir ki bu hayvanları gayri ilmi bir şekilde avlamak gayri insani ve gayri medeni bir hareket olduğundan buradaki konferanslarımızla...

– Bey abi, ayıp olmasın ama, desturun aklıma bişey geldi de, bu balık hayvanatını ilmi şekilde avlamanın ne gibi bir faydaları vardır yani?.. Dii mi ya?..

– Baylar! Arkadaşınız çok mühim bir noktaya parmak bastı. İlmin faydalarını içinizde inkâr edecek birinin çıkabileceğini zannetmem...

– Orası öyle efendi abi, amenna... İlim ilimdir, ilime söz yok. Ama balığı ilminle avlarsak yani... Çakıyorsun değil mi dalgayı? N'ooolacak yani?.

– Baylar! İlmi şekilde balık avcılığı ile (öksürük) gayri ilmi şekilde balık avlamanın (yutkunma) çok mühim farklar

olduğunu (gıcık) elbette inkâr etmezsiniz (hıçkırık). İlim herşeyin essasıdır. Binaenaleyh balık tutarken de.

– Bay abi, lafını balnan kestim, affedersin yani, bu ilmin faydasını anlamaya anladık. Ama bunda bizim çıkarımız ne gözünü seveyim...

– Baylar! Arkadaşınız çok esaslı bir noktaya temas etti.

– Hay ağzını öpeyim bey abi, şu ilmin balıknan alakadarlığı nedir yani?..

– Baylar, bir kere, avcılık ilmi olunca, ortada... Nasıl anlatayım?

– Kusurumuza bakma pirefösör bey, eğer rahatsızlık verdikse yani...

– Bey abi, arkadaşımız Kör Recep demeye getiriyor ki, ilmi olursa daha mı çok balık tutarız... Şu mesele...

– Baylar, hem daha çok...

– Aman bey abi, balık çok çıktı mı, iş yok. Fiyatlar düşmesin diye denize döküyoruz.

– Baylar, müsaade ederseniz...

– Müsaade senin bey abi... Arkadaş bu ilmin ucunda ne var demesine getiriyor.

– Baylar! İlim, itiraz... Kuş olsun, balık olsun, hiçbir insan ilmi inkâr edemez. Gelelim mevzuumuza. Baylar!..

– Bir dakkanızı suiistimal edebilir miyim bey âbi?.. Şu balıkları biz babadan görme usulle tutsak yani, ilme karşı ayıp bişey mi olur?

– Baylar!.. İlim...

– Yooo... İlme söz yok. İlim ilimdir. İlme eyvallah... Şu ilmi bir kere, bir kenara koy... Ona karşı sonsuz derecede hürmeti mahsusamız vardır.

– Bay pirefösör, arkadaş demeye getiriyor ki, sözüm meclisten dışarı, hadi biz ilmi anladık, bu balık hayvanatı ilimden anlar mı?

– Yaşa be İbraam... Öyle ya, oltayı atan, ağı salan adamın âlim mi, cahil mi olduğunu balık çakar mı? İğnenin ucuna kartvizitanı koyacak değilsin ya...

– Baylar, müsaade ederseniz...

– Ulan İbraam, bırak herifi anlatsın be!..

– Balık avına çıkmadan önce, balıkların cinslerini, yerlerini, miktarlarını gösteren haritalardan alınacak. Çünkü...

– İşte bu kıyak...

– Harita, insanın bulunduğu yeri öğrenmesine yarar.

– Bey abi, yani insan bulunduğu yeri bilmez olur mu? Biz zati ecnebiye denizlerine çıkmayız. Büyükada, Yenikapı, Kavaklar... İnsan bilmese bile birine sorar.

– Baylar! Bilmeden bilmeye fark var. Evet, Kandilli ile Bebek arasındasınız, bunu herkes bilir. Ama acaba ilmen neredesiniz? Yani kaçıncı paralel ile kaçıncı meridyen üzerindesiniz? Bunu bilmek lazım. Bunun için de harita, teodolit denen alet, pusula, radar, telsizle motorunuzu teçhiz etmelisiniz. Teodolitle yatay ve dikey açıları ölçerek...

– Bey abi, lafını balnan kestim, bu dediğin alete balık çok mu gelir?

– Teodolit, ufuk düzlemi ile Kutupyıldızı doğrultusu arasındaki açının...

– Anlatamadım bey abi, harita marita, ilim milim, o senin dediğin makineler, zırıltılar hep tamam, bize uskumrudan ne pay düşecek abi?

– Baylar!.. Nitrojen ve oksijen ve bir miktar karbondioksit karışımı olan havanın meteorolojik basıncının kaç milibar olduğunu tayin için...

– Bay pireföser, anlatamadık sana be!.. İyi diyorsun, hoş diyorsun... Yahu mangırdan ne haber? Mangır...

– Baylar! Arkadaşınız çok mühim, pek esaslı bir noktaya temas etti. Gelecek konferansımda da bu noktayı izah edeceğim.

Bahar Bayramı'nda Gezinti

Heptenoğlu'yla Pekiner ailesi komşudurlar. Yeni tanıştıkları için kavga edip darılmaya daha vakit bulamamışlardır. Pekinerler dört kişidir. Baba Murat Pekiner, karısı Leman, kaynanası Zehranım, kızı Nurgün... Murat Bey küçük bir memurdur.

Heptenoğlulara gelince, Hüsiin Efendi yapı kalfasıdır. Karısı Meryem, onbir yaşında oğlu Metin...

Pekinerlerle Heptenoğlular bir akşam Bahar Bayramı'nda eğlenmek için Gülhane Parkına gittiler.

Hüsiin Ef. – Yahu heç gıravet takmamak varmış. Hava ıscah.

Murat Bey – Sıcak da var ya, en çoğu kalabalıktan Hüsiin Efendi, şuraya baksanıza, iğne atsan yere düşmez.

Hüsiin Ef. – Yahu Mırat Bey, heç ağnamıyom, şu garı milleti bi cepone gol icat etmiş, eteği der isen, tomofil acantasının fıtrini gibi her bi dâyim açık... Alttan ürüzger üfürür, üstten yel götürür. Garı milleti ırahat canım.

Metin – Anneeeee...

Meryem – Hay anneler götürsün inşallah... Nedir ulan, ne istiyorsun?

Metin – Ayran isteriiim...

(Hep beraber bir barakaya gider, ayran içerler. Metin, yandaki pavyonda meşhuuuur bilmem ne fırının pavyonunu görür. Zırlamaya başlayınca, yapı kalfası Hüsiin Efendi, herkese birer poğaça ısmarlar. Metin üstüne bir de kurabiye yer. Kalabalıkta kendilerine yol açmaya çalışarak ilerlerler. Sıcak biyandan, kalabalık biyandan, yedikleri poğaçanın da etkisiyle susarlar. Murat Bey, ısmarlama sırasının kendisinde olduğunu düşünerek, herkese birer gazoz ısmarlar.)

Zehranım – Ayol bu gazoz diyil hintyağı... Hiç böyle hamam suyu gibi gazoz görmedim.

Hüsiin Ef. – Valide, bi de şerbet içen mi? (satıcıya) Soğuk şerbetin var mı?

Nurgün – Ben Koka Kola isterim...

Hüsiin Ef. – Gukagula mı?

Nurgün – Amerikan içkisi...

Hüsiin Ef. – Ossun, Emerigan içkisi ossun... Sert mi ola?

Nurgün – Gazozun başka bi türlüsü...

Hüsiin Ef. – Vir oğlum, Emerigan içkisinden de vir...

Zehranım – Aaa... Çok masarif oluyo...

Hüsiin Ef. – Ayıp ittin valide... Böyle biyire gelende masarifin adı mı olur? Güççük hanıma Emerigan içkisi doldur. Bağa bi şerbet vir, emme soğuk ossun... Siz Murat Bey?

Murat Bey – Ben madensuyu içeyim...

Hüsiin Ef. – Amanıng... Bu nasıl bi şerbet canım, tarhana çorbası gibi ıscah... Aman üfürmeden içmeng, ağzınız yanar vallaha... Heç buralarda belediye ney yok mu?

Şerbetçi – Şu sıcağa baksanıza bayım, buz mu dayanıyor?

(Hepsi de şerbet, limonata, gazoz içerler. Kaynana Zehranım, şişman olduğundan demirci körüğü gibi puf puf puflamaya başlar. Murat Bey, şapkası elinde, mendiliyle çıplak başını durmadan siliyor. Yürürken köftecinin önüne gelirler.)

Metin – Anneeeee...

Meryem – Anasız kal işallah.

Metin – Annneeeeee! Anne be...

Meryem – Eteğimi çekiştirip durma! Şimdi patlatırım vallahi...

Hüsiin Ef. – Yahu, ne istiyo? Metin oğlum, ne istiyosun?

Metin – Karnım acıktıı...

Meryem – Aaaa... üstüme iyilik sağlık. Ulan evden çıkarken tıka basa karnını doyurmadım mı ben senin...

Hüsiin Ef. – Sabahberi çocuk durur mu canım? Büyükler, biz acıktık. Buyurun köfte yiyelim.

Zehranım – (Nazlanır) Kimbilir ne etidir!

Murat Bey – Burası belediyenin daimi kontrolü altında, fena bi et verilmez.

(Bahçe içindeki köftecinin masalarından birine otururlar.)

Hüsiin Ef. – Nilerin var garson efendi? Beri bah garsoo-on...

Garson – Şiş köfte, ızgara köfte, döner, yoğurtlu kebap, çoban kebabı...

Leman Hanım – Dur ayol, birer birer söyle... Sizde çerkeztavuğu bulunur mu?

Garson – Bağyaan, bizimkisi hep kebap üzerine...

(Kimi döner, kimi kebap, kimi köfte ısmarlar. Kibarlık etmek için enaz yiyeni Nurgün, iki porsiyonla şöyle böyle doyar. Oradan çıkınca yol boyunda durmadan su, limonata, gazoz içerler, dondurma yerler. Aradabir çörek, poğaça yenir. Ter bastıkça frigo, buzlu çikolata yenir. Metin develeri görünce, deveye bineceğim diye tutturur.)

Metin – Annee... Deve. Baba deve beee...

Zehranım – Oğlum deveye binmek günahtır. Deveye eğlence için binilmez, mübarek hayvan... Deveye bindin mi Kâbe'ye gideceksin!

Metin – Ben deve isterim... Deveee.

Hüsiin Ef. – İnsan böyle yere geldi mi herbişeye binecek. Burada küççük büyük olmaz... Mırat Bey, bi deve seferine biz gidelim...

Murat Bey – Aman Hüsiin Efendi, binemem mümkünü yok. Ben müddeti hayatımda hayvanattan hiçbirine binemedim.

Leman Hanım – Aman bey, binelim işte... Bak herkesler biniyor. Burda da deveye binmezsek, nerde bineriz...

(Kaynana Zehranım, çok şişman olduğundan, devenin üstüne çıkamayacağını düşünerek, günahtır, diye deveye binmez, "Ben burada sizi beklerim," der. Öbürleri güle eğlene develere binerler. Develerin üstünde sallana sallana tur yaparlarken, sabahtanberi durmadan yedikleri de, çalkalanmaktan, hazmolmaya başlar.)

Hüsiin Ef. – Bu deve süvariliği yayık döğer gibi bi şiy... Daş yisen hazmolur Hazma bi gayet golaylığı var... Midesinden zoru olan deveye binmeli...

(Dönüşte Zehranım'ın yanına geldikleri zaman, Metin bağırmağa başlar.)

Metin – Anneeee... Şeyim geldiii...

Zehranım (Yerden bağırır) – Olmaz, devenin üstünde günahtır...

Metin – Anneee, şeyim geldi diyorum be... (Ağlamaya başlar.)

Meryem – Büyüğü mü?

Metin – Hıı, büyüğüm geldi.

Meryem – Tut kendini hınzır, o kadar abur cuburu tıkınırsan gelir elbet.

Hüsiin Ef. – Canım bu barka da yinecek ne zıkkım varısa doldurmuşlar... İnsanın nefsi çekiyo yiyo... Çocuk netsin gardaşım, vallaha devenin üstünde çalkalanmaktan benim de şeyim geldi... İnelim gayrı...

Meryem – Aaaa... Dur ayol bey, patlamadın ya... Para yansın mı, devenin istasyonuna gelince ineriz.

(İkiye ayrılırlar, bir kısmı inmek ister, öbür kısmı istemez. Ama Metin dayanamaz, hem deveyi kirletir, hem kendini... Hep beraber develerden inerler. Birden sıkışan Murat Bey, parkın çayırlarına doğru koşar.)

Hüsiin Ef. – Nireye yahu Mirat Bey?

Murat Bey (Hem koşar, hem bağırır) – Bendenize bir dakika misade...

(Murat Bey ağaçlar altına giderse de her nereye gitse, bir park bekçisi ensesinde biter. Kimi düdük öttürür, kimi bağırır. Murat Bey, canını bir uygun yere atmak için sağa sola koşar, çıpınır durur. Önüne gelene, "Affedersiniz şey nerde biliyor musunuz?" diye sorarsa da, onlar da, "Biz de orasını arıyoruz," derler. Böylece Murat Bey'i parkta kaybederler. Bir de bakarlar kaynana Zehranım da bıraktıkları yerde yok. Hem kocasını, hem annesini kaybeden Leman Hanım, parkta dört dönüp bağırır dururken, Meryem de Metin'i pataklar.)

Hüsiin Ef. – Canım hemşiranım. Mırat Bey goca herüf, bayram yirinde yitip gidecek değil a... Helbet bi delükten çıhar gelir...

Leman Hanım – Ben asıl annemi merak ediyorum. Yanında parası da yok zavallının.

Nurgün – Aman anne, bağırıp durma herkes bize bakıyor canım.

Metin – Anneeee...

Meryem – Patla yezit... Gene ne istiyosun...

Metin – Karnım acıktııı...

Hüsiin Ef. – Bu devede bi hikmet var... Deveye binincek benim de garnım acıktı...

(Yine hep beraber tıka basa yer içerler. Metin, uçan salıncaklara binmek için tutturur. Nurgün de buna pek heveslidir. Hep

birden uçan salıncağa binerler. Korku çığlıkları, kahkahalar arasında Leman hanım uzakta kocasını görünce bağırmaya başlar.)

Leman – Beeeey. Beeeeey... Ayol, baksana bu yana... Hişt... Salıncakçı, durdur... Durdursana ayol, ben ineceğim... Durdur diyorum sana.

(Salıncak döner, kadın çırpınır. Sonunda zamanı gelip salıncaktan inerler ama Murat Bey'i bulamazlar.)

Leman – Tuuuu, gözü kör olsun, yanında da bir şâtifilli vardı... Ayol bu erkek milletine hiç inan olmaz. Ne de çabuk... Herifin gözü çöplükte... Bırakın beni... Bırakın...

Hüsiin Ef. – Dur be hemşiranım, bi de seni yitirirsek heyvah...

Leman – Ben o karıya...

Hüsiin Ef. – Canım ne garısı be hemşiranım? Garısı gızı galmış mı? Herkes sıkışmış gidiyo... Kim kimin yanına düşmüş belli mi allasen?

(Kadını tutamazlar, fırlar gider.)

Hüsiin Ef. – Amanıng, birbiriğize muhkem dutunun Metin oğlum, ananın eteğine yapış... Nurgün gızım, sen de bağa yapış... Şordan bi zayiatsız canımızı gurtarabileydik...

(Arada Murat Bey'i görürler, yine gözden kaybederler. Leman Hanımla karşı karşıya gelirler Leman Hanım: "Ayol buldum herifi de, gene kaybetmedim mi?" der, kendi kaybolur.)

Metin – Anneeee...

(Çocuk, elektrikle işleyen otomobillere binmek ister. Otomobillere ayrı ayrı binerler. Otomobiller birbirine çarptıkça çığlıklar yükselir. Arabadan indikleri zaman Metin ortalarda yoktur. Annesi feryada başlar.)

Meryem – Ah evladımı çaldılar... Ciğerparem yavrum... Metiiiin, Metiiiiin.

(Metinin cıyak cıyak ağlaması duyulur ama, kendisi görünmez. Meryem Hanım oğlunun sesine doğru koşar, kaybolur. Hüsiin Efendi o yana bu yana seğirtir, ne karısını, ne Metin'i bulabilir. Kala kala Murat Bey'in altı yıldanberi yaşı büyümeyen 29 yaşındaki kızı Nurgün'le yapı kalfası Hüsiin Efendi kalırlar.)

Hüsiin Ef. – Eeeee... Nurgün Hanım, nehayet biz bize galdık gözüm... Amanıng, eyice sohul, can yoldaşı olak. Muhkem dut... Elini vir canım, burası bildiğin bi yir değil... İnsanlar yitip gidiyo...

(Hüsiin Efendi'nin yanındaki Nurgün diye anlattığı başka bir kadındır. Nurgün, kalabalıkta iki adım atınca, tek başına kalmış, karısını kaybeden bir adam da onu karısı sanarak, yanında yürümeye başlamıştır. Hüsiin Efendi, Nurgün diye yanındaki kadının koluna girer. Kadın da farkında değil, kocası sanır.)

Hüsiin Ef. – Beri bah Nurgün Hanım, sana bir çif lafım var... Ben bu hayatta heç bi mesut olmamış bi...

(Hüsiin Efendi'nin koluna girdiği kadın, yanındaki erkeğin yabancı olduğunu anlar anlamaz çığlığı basar.)

– Puliiiiis... İmdaaaat... güpegündüz saldırıyorlar... Puliiiiis...

Hüsiin Ef. – Yahu, dur bi yol... Bakalım sana mı söyledik... Burada herkes birbirine girmiş gardaşım.

(Polisler Hüsiin Efendi'yi yakalar. Kadına laf atmak, sataşmak suçundan karakola götürmek için sürüklerler.)

Hüsiin Ef. – Yahu bırakın... Bırakın beni... Canım bu Bahar Bayramı dinen yirde bi insan kendi nikâhlı eyaline bi laf da mı itmez... Ben familyama söylerkene, bu garı arıya girdi gardaşım. Tilefon gonuşması gibi bişey yahu... Bırakın! Hemi de hacetim var. Yidik yidik o oyuncak tomofillerde içim dışıma çıktı. Bi dakka misade yahu...

Hüsiin Efendi'nin yanındaki adam,

– Ne söylüyorsun arkadaş, çıldırdın mı? der.

Kalabalıkta polisler bir karambolla ellerinden Hüsiin Efendi'nin yakasını bırakınca, polisler biyana, Hüsiin Efendi biyana gider. Polisler başka birini yakalar sürüklerler.

Hüsiin Efendi Gülhane Parkı'nın kapısından çıkarken, parkın hoparlöründen spikerin sesi duyulur:

– Allo, Allo... Metin adında onbir yaşında bir çocuğun babası kaybolmuştur... Allo, babası kaybolmuştur. Metin danışma bürosunda babasını bekliyor... Metin'in babası, çocuğunuz sizi bekliyor!

Papelasyon

Sabah gazetelerini okuyordum. Gazeteler tanınmış bir yazarın basılan bir kumarhanede yakalandığını yazıyordu. Tanınmış yazar polislere, kumar oynamadığını, yazacağı bir eser için inceleme yapmak üzere kumarhaneye geldiğini söylemiş. Bu haberi yeni okumuştum, Yusuf geldi.

– Hadi abi, gidiyoruz, dedi.

– Nereye?

– Bir enayi bulduk. Papelasyonla herifi nasıl kazıklayacağımızı gel de gör.

Merak da ediyordum. Yusuf'la beraber çıktık. Beni Beyoğlu'nun ara sokaklarında bir apartmana götürdü. Odada iki arkadaşı daha vardı.

– Sen burda otur, ben sonra geleceğim, dedi.

Yusuf'un arkadaşlarına,

– Bu numarayı gazeteler hergün yazıyor. Bunu kimse yutmaz sanırım, dedim.

İçlerinden biri,

– Bu numarayı yutmayacak enayi yoktur, dedi.

Biraz sonra kapı çalındı. Açıkgöz ama gerçekten açıkgöz, giyinişinden, konuşmasından taşralı bir zengin olduğu belli.

– Merhaba arkadaşlar... dedi.

Kurnaz kurnaz gülüyor.

– İnanmadım ya, dedi, bir görmeye geldim.

Yusuf'un bir arkadaşı,

– Ben de inanmadım, dedi, amma bikez görmekten bir zarar çıkmaz.

Açıkgöz,

– Hee, dedi, görmeynen bi zarar çıkmaz. Benim ağzım yandığından bütün bu nümereleri iyi bilirim. Bir vakitler, bizim kasabaya iki kişi geldi. Buranın eşrafı kimdir deyi gizliden sorup beni öğrenmişler. Bunlar bana geldi. Ellerinde ta Cenevizliler zamanından kalma bir harita var. Bana, "Efendi Ağa, biz bu kasabada bi hazine biliyoruz. Lakin yabancı olduğumuzdan açamıyoruz. Sen bize yardım et, seni hazineye ortak edelim," dediler. Bir gece Cenevizlilerden kalma hazineyi hakikat çıkardık. Dört Meryem Ana heykeli, üç de İsa heykeli. Hepsi altın. Oturduk paylaşmaya. Velakin biz üç kişiyiz, altın heykel yedi. Paylaşamadık. İçinden biri sarrafa gidelim de, altın mı, bir öğrenelim, dedi. Sarrafa heykeli götürmek olmaz. Ucundan bir parça kopartıp götürdük. Sarraf baktı, hakikat altın... O iki kişiden biri, "Efendi Ağa, bunlar antika. Altından pahalı. Hele antikalığını bırak, sırf altın olsa yüzbin lira eder. Sen bize ellibin lira ver. Al, hepsi senin olsun, helalleşelim," dedi. Heykelleri tarttım, dokuzbuçuk kilo geliyor. Verdim heriflere ellibini, gittiler. Ben de heykelleri aldım. Satmak için Istanbul'a geldim. Yahu, hepsi demir değil miymiş. Herifler ucuna biraz altın yapıştırmışlar. Beni kazıklamışlar. Bizim ellibin gitti. Emme benim de gözüm açıldı o sebepten ben böyle dalgalara gelmem.

Yusuf'un arkadaşlarından biri,

– Ben de inanamıyorum, dedi, inanamıyorum ama, bikez göreyim dedim.

Açıkgöz,

– Ben makineyi de biliyorum, dedi, bunu da gördüm. Bir vakit Istanbul'a gelmiştim gene. Otelde biri, "Efendi, ecnebiyyeden biri gelmiş, herifin elinde bir makine var, para doğuruyor, dedi. Gidip makineyi gördük. Herif, makineye yukardan bir binlik koyuyor, alttan yeni bir binlik daha çıkıyor. Her binlik, bir binlik daha doğuruyor. İki, üç doğursa iyi, doğurmuyor. Ben otuz dene binliği ortaya koydum. Bir bastık, üçüncüde makinenin ilacı bitti. Makineyi işleten yarın ilaçlayalım da yapalım, dedi. Odayı kilitledik, anahtarı belkim kalbine bir şüphe gelir emice, diye bana verdiler. Ertesi gün geldim, odayı açtım. Makine orda, paralar yok. Herif, bize yutturmuş gardaş. O sebepten ben bu nümereleri yutmam gayrı...

Yusuf'un arkadaşlarından biri,

– Ben de yutmam ya, bikez göreyim diye geldim, dedi.

Açıkgöz, başından geçen başka olayları anlattı. Hepsinde de dolandırılmıştı. Her anlattığı olayın sonunda,

– O sebepten ben yutmam, diyordu, yutmam ya, meraktan geldim.

Yusuf'un arkadaşları,

– Biz de meraktan geldik. Bu zamanda kim yutar böyle şeyleri? Hergün gazetelerde okuyoruz, diyorlardı.

Kapı çalındı. Bu gelen Yusuf'tu. Onu, Açıkgöz'e, öbürlerine tanıttılar:

– Papelatör...

Papelatör Yusuf, muavinine,

– Papelasyon makinesini getir, dedi.

Muavin ambalaj içinde bir kutu getirip masanın üstüne koydu. Papelatör Yusuf ambalajı açtı. Papelasyon makinesi ortaya çıktı. Sağda bir bisiklet pedalı, üstünde duvar saati çarkları, önde soba borusu gibi bir boru, orasında burasında otomobil dişlileri, cıvatalar...

– Beyler, dedi, bazı dolandırıcılar çıktı, bizim mesleğimizin şerefini de batırdı. Gazetelerde para doğuran makinelerle nasıl dolandırıcılık yapıldığını çok okumuşsunuzdur. Artık bu zamanda bu yollarla dolandırılacak enayi kaldığını sanmıyorum. Ben sizden para istemiyorum. Benimki hakiki papelasyon makinesi. Yirmi sene ecnebi memlekette bir papelatörün yanında çalışıp bu işi öğrendim. Şimdi gözünüzün önünde yapacağım. Sizden para mara istediğim yok.

Papelatör Yusuf ceketini çıkardı. Gömleğinin kollarını sıvadı.

– Gelin, papelasyon makinesine iyice bakın, dedi.

Açıkgöz gülerek,

– Hemşehrim, yuttu belleme, dedi, emme bir bakalım. Bakmaktan bişey çıkmaz.

Hepimiz papelasyon makinesine iyice baktık.

Yusuf,

– Gördünüz, dedi, makinenin içinde para yok.

Cebinden cüzdanını, cüzdanından bir bin lira çıkardı. Hepimizin gözü önünde bu bin lirayı, papelasyon makinesinin arkasında bir maden levha üzerine koydu. Sonra bin liralığın boyunda yeni bir kâğıdın üstüne küçük şişelerden ilaçlar sürdü. Kâğıdı, binliğin üstüne koydu, papelasyon makinesinin, kahve değirmeni koluna benzer kolunu üç kere çevirdi. Makinenin küçük ampulleri yandı, çarklar döndü.

Açıkgöz,

– Arkadaş, bana yutturamazsın, ben yutmam, dedi, emme seyri eğlenceli oluyor.

Papelatör Yusuf, koyduğu yerden bin lirayı kaldırdı, altta bir binlik daha vardı. Demin koyduğu boş kâğıt yepyeni bin lira olmuştu. Öbürleri benim kadar şaştılar mı bilmem. Açıkgöz hiç şaşmamıştı.

– Bana yutturamazsın arkadaş, diyordu, benden para koparacağım belleme.

Yusuf'un arkadaşlarından biri,

– Aman arkadaş nasıl oldu, al şu yüz lirayı da bir daha yap... dedi.

Yusuf, bu sefer de yüz lirayı koydu. Yine aynı şeyleri yaptı, bir yüz liralık daha oldu. Bu sefer ben, bir ikibuçuk liralık verdim.

Üç dakika sürmedi. Yusuf bana iki tane ikibuçuk verdi, cebime attım. Kimin parasını doğurtursa, o, doğan parayı da cebine indiriyordu.

Açıkgöz,

– Beni yuttu belleme arkadaş, yutmadım ya, al şu yüzlüğü de bi doğurt, görelim, dedi.

Papelatör Yusuf, Açıkgöz'ün yüz lirasını hemen iki tane yüz lira yaptı. Açıkgöz'e verdi. O da alıp cebine attı.

– Arkadaş, yuttu belleme, dedi, sen şu göyneği de çıkarsana. Bir el çabukluğuna getiriyorsun.

Yusuf soyundu. Atlet fanilasıyla kaldı. Açıkgöz ona bu sefer bütün bir bin lira verdi. Papelatör Yusuf, binliği papelasyon makinesine koydu. Kolu bir çevirdi. Üst üste iki tane bin lira... Açıkgöz binliklerden birini cebine koydu.

– Arkadaş yutturmaya yutturamadın, velakin şunu da iki yap görelim, dedi.

Tam bu sırada küt diye kapı açıldı. Altı kişi birden içeri doldu.

– Kimse kıpırdamasın!..

Tabancaları çekmişler. En öndeki,

– Eller yukarı, diye bağırdı.

Hepimiz ellerimizi havaya kaldırdık.

En öndeki, Yusuf'a,

– Ne yapıyorsunuz? diye sordu.

Yusuf,

– Para basıyorduk, dedi.

– Vay kalpazanlar vaay... Ulan altı aydır sizi arıyoruz.

Açıkgöz,

– Vallahi polis bey... diyecek oldu, öndeki,

– Suss!.. diye onu payladı.

Hemen aklıma o sabah okuduğum gazetedeki haber geldi; kumarhanede basılan yazar. Yarın da gazeteler beni yazacak, resimlerim basılacak, rezalet... "Kumarbazların hayatını incelemeye geldim," desem kim yutar...

Polislerden biri,

– Ulan alçaklar, devletin parasını... Ha... Cezası on seneden başlar... dedi.

Açıkgöz'ün eli ayağı titriyor. Ben ondan beter. O sırada polislerden biriyle, Yusuf'un arkadaşlarından biri fısıldaşmaya başladılar. Hah şöylee... Yusuf ceketini alıp cebindeki cüzdanını olduğu gibi polislerden birine verdi. Polis cüzdandaki parayı saydı, dörtbin lira...

– Bu kadar mı?

– Vallahi başka yok.

Herkes cebindeki parasını sökülmeye başladı. Açıkgöz'ün cebinden kırkbin lira çıktı. Onbin lirasını vermek istedi. Polisler razı olmadılar. İçimizden birimiz oyun bozanlık etsek hepimiz yanacaktık. Onun için Açıkgöz'e,

– Ver ulan. Senin yüzünden on sene hapislerde mi çürüyelim? diye bağırdık.

Açıkgöz ağlayacak oldu ama paraları da verdi. Benim ikiyüz küsur liram vardı. En ucuz ben atlattım.

Polislerden biri,

– Çek arabanı!.. dedi.

Parayı vereni kıçına vurup sepetliyorlardı. Dışarı çıkınca yeniden hayata kavuşmuş gibi sevindim. Azkalsın, adım hiç yoktan kalpazana çıkacaktı.

Bütün bunlardan sonra akşamüzeri Papelatör Yusuf gelmesin mi?

– Yusuf, ne suratla geldin yine?.. Bir daha buralara uğrama!..

– Neden abi? Ne yaptım sana? Al şu paranı...

Polislere verdiğim parayı masanın üzerine koydu.

– Para mara istemiyorum, çabuk git buradan!

– Ayağını öpeyim abi, senin kendi paran al şunu... Neye kızdın anlamadım. Ben sana papelasyon işini gösterdim. Bu numaraya gelmeyecek hiçkimse yoktur. Onlar polis değil yahu, bizim arkadaşlar...

Hapı Yutunca

İnsanoğlunun türlü tutkusu var; benimki de tiyatro... Tiyatro seyretmesini bilmek de bir hüner, hatta bir sanattır. Hatta bence tiyatro seyirciliği, piyes yazmaktan, tiyatroda oynamaktan çok daha zordur. Öyle piyesler vardır, bu öyle piyesleri öyle bir sahneye korlar, öyle bir oynarlar ki, bunları seyretmek, yazmaktan, oynamaktan çok daha zor gelir insana...

Övünmek gibi olmasın ama, doğrusu, iyi bir tiyatro seyircisiyimdir. Öldüğüm zaman, arkamdan biriki arkadaş "Merhum, memleketimizin çok iyi tiyatro seyircilerindendi" diye yazarsa, ruhum şad olacaktır.

"Tiyatro bir tapınaktır" ama, gel de bunu tiyatro salonunda öksürük konseri veren, piyesi seyrederken fıstık yemeden duramayan, çıtır çıtır kavrulmuş kestanenin kabuğunu soyan, yüksek sesle oyunu, oyuncuları eleştiren seyircilere anlat.

Ünlü bir yazar arkadaşımın Ankara Devlet Tiyatrosu'nda bir oyunu oynuyordu. İyi bir tiyatro seyircisi için, tiyatronun uzaklığının hiç önemi yoktur. Kalktım, bu oyunu görmek için, Istanbul'dan Ankara'ya gittim. Zamandan kazanmak için de tirenle gece yolculuğu yaptım. Tiren sarsıntısından uyuyamam. Üstelik yataklı kompartımandaki öbür yolcudan, ekşimik denilen bozuk süt çökeltisinden yapılma tuzlu peynir kokusuyla,

elma çürüğü kokusu karışımı pis bir koku yayılıyordu. Hava karlı, soğuktu. Pencereyi açmak istedim, kokulu yolcu bırakmadı. Bu bilinmedik zehirli kokularla kompartımanda kapanıp boğulmaktansa, kendimi dışarı attım. Yemek salonu da saat 24'ten sonra yolculara kapatılınca, koridorda sallana sallana sabahladım. Sabahın erken saatlerinde Ankara'daydım.

Yazar arkadaşım, oyununu görmek için ta Istanbul'dan gelişime çok sevindi. O gece piyesi seyredip ertesi gün erkenden yine tirenle dönecektim.

Ankara'ya ayağımı bastım, boğazımı da bir gıcık sardı. Ha öksür, ha öksür, öksürükten boğulacağım... Tiren koridorunda üşütmüş olacağım. Nasıl öksürüyorum anlatamam, sanki her öksürüşte parça parça ciğerlerim sökülüp ağzımdan fırlayacak... Öksürmeyeyim diyorum, bitürlü kendimi tutamıyorum.

Size baştan söyledim: Tiyatro bir tapınaktır. Orada değil öksürmek, sesli solunum bile doğru değil. Şimdi, hem de arkadaşımın piyesine gider, öksürürsem rezalet... Öyle bir, iki öksürme değil ki, arka arkaya ve hiç durmamasıya... Boğazım yanıyor, göğsüm sızlıyor. Hay allah, ne yapsam... Akşama kadar bu öksürüğü geçirmenin kolayı...

Bütün gece uyumadığım için biyandan da uyku bastırıyor. Otele gidip yattım, fakat öksürmekten uyuyamıyorum ki... Har har öksürüyorum. Ben bu öksürükle tiyatroya gidersem, oyunculardan hiçbirinin konuşması anlaşılmaz. Çünkü öksürürken gırtlağımdan kalın bir boru sesi çıkıyor, sis düdüğü, canavar düdüğü sesine benzer boğuk, çatallı bir ses...

Ankara'da bir geceden fazla da kalamam, ertesi gün mutlaka dönmeliyim.

– Aman bana bir öksürük doktoru!.. Arkadaşlar, çabuk beni öksürük uzmanına götürün!..

Sağolsunlar, götürdüler. Doktor reçete yazdı:

– Bu şuruptan için, şıp diye keser! dedi.

İki saat arayla birer tatlı kaşığı içilecek. İçinde uyuşturucu madde olduğundan daha fazlası olmazmış.

Bir kaşık, iki kaşık, üç kaşık... Bana mısın demediği gibi, ilacı içtikçe öksürük artıyor. Şişeyi şarap içer gibi kafama diktim, bitirdim. Öksürük de büsbütün azıttı. Nasıl böyle, öksürdükçe, gözlerim yuvalarından fırlayacak ve balon gibi şişen fıtıklarım patlayacak.

Aman yoksa bana arkadaşlar muziplik yaptılar da, öksürük kesecek yerde, öksürük artıran bir ilaç mı aldırttılar?

Aklıma birden bir doktor arkadaşım geldi. Taksiye atlayıp ona koştum.

– Aman arkadaş, ben öksürükten ölüyorum. Bu gece de tiyatroya gideceğim. Saat yirmibire kadar öksürüğü kesecek bir ilaç...

O da reçeteyi yazdı. Onun verdiği ilaç, öksürük hapı...

– Afyonlu bir ilaçtır, aman fazla alma, dedi, iki tane yut, çok tesirlidir, geçer.

Ne ikisi, tüpteki bütün hapları yuttum, öksürük durmaz. İkinci tüpü de aldım. Saat yirmiye doğru öksürük seyrekledi çok şükür. Yarım saat sonra da büsbütün kesildi. Aradabir öksürüyorum ama, ona çoktan razıyım.

Tiyatroya gittim. Yazar arkadaş, en ön sırada bir koltuk ayırtmış, oturdum. Kalbimde bir çarpıntı başladı. Herhalde ilaçlardan olacak... Koltuğa oturunca, üstüme bir ağırlık çöktü. Artık salon sıcak ondan mı, yoksa gece uykusuz kalışımdan, yorgunluktan mı bilmem... Perde açıldı, benim de gözkapaklarım kapanmaya başladı, her bir kirpiğime birer çeki taşı bağlanmış... Gözlerimi açmaya çalışıyorum, açamıyorum. Tuu... Ta Istanbul'dan Ankara'ya tiyatro seyretmeye gel, sonra da uyu... Rezalet!.. Ceketimin yakasındaki topluiğneyi çıkarıp uyanayım diye baldırıma batırıyorum, yine olmuyor. Değil iğne batırmak, beni hançerle delik deşik etseler vız gelecek...

Öksürük kesilsin diye afyonlu hapları yuttum yuttum, böyle oldum.

Bütün dikkatimi toplamaya çalışırken dalıp dalıp gidiyorum. Ne sahnedekileri görebiliyorum, ne görsem seçebiliyorum, ne de konuştuklarını anlıyorum.

Ben uyumamak için kendimle böyle amansız bir mücadele içindeyken, arkamdaki koltukta oturan biri çıtır çıtır fıstık yemeye başlamaz mı!.. Cinlerim başıma toplandı.

– Efendi efendi!.. Tiyatro mabettir. Burada fıstık yenmez! diye seslendim.

Biraz da bunu uykum açılsın diye yaptım ama, olmadı, yine dalmışım. Birara cankurtaran arabasının düdüğü gibi burnunu silen bir seyircinin çıkardığı gürültüyle sıçradım, ona da yarı uyku içinde ;

– Şışşt, yavaş!.. diye seslendiğimi hatırlıyorum. Galiba, sayıklar gibi de,

– Tiyatro mabettir! diye de bişey söyledim.

Baktım, olacağı yok, kendimi saldım koyuverdim. Yalnız gözlerim kapansa iyi, başım göğsüme düşüyor. Şöyle dönüyorum olmuyor, böyle dönüyorum olmuyor.

Kulağımın dibinde bir ses,

– İçme, içme!.. Zehirli!.. İçme yahu!..

O arada ben de rüyamda öksürük şurubu içiyorum. Sözüm ona uykuda olmadığımı anlatmak için;

– Bırak canım, öksürüğe iyi gelir!.. dedim.

Bir gülüşme ile kendime geldim. Sahnedeki oyuncu, bilmeden zehirli şarap içermiş de, yanımdaki seyirci de ona akıl veriyor. Birden durumu kavrayıp yanımdaki adama,

– Rica ederim, oyunculara karışmayın... Tiyatro bir mabettir! dedim.

Ondan sonra ne dediğimi hatırlamıyorum. Yalnız birara öksürük sesleri geldi kulağıma;

– Kesin öksürüğü! Biraz susamaz mısınız? diye bağırdım.

Solumdaki adam,

– Siz de evinizde uyuyamaz mısınız? Rahatsız mı oldunuz?.. dedi.

Ağzının payını verecektim ama, gözlerim kapandı, yine de bişeyler mırıldandım.

Rüya görüyorum. Birara sahnedeki oyunla rüya birbirine karıştı. Bir horultuyla sıçradım. O sersemlikle,

– Ayıptır yahu, tiyatroda horlanmaz artık!.. dedim ve başım göğsüme düştü.

Gülüşmelerden kendi horultuma uyandığımı anladım. Biraz sonra biri kolumu dürttü.

– Ne var?

– Uyuyorsunuz.

– Uyumuyorum, nefis muhasebesine daldım.

– Horluyorsunuz beyim...

Birinci perde bitse, tiyatrodan çıkıp gideceğim. Perde kapanmadan gitmek ayıp... Gidip gidemeyeceğim de belli değil ya, ayakta duracak gibi değilim...

– Şışşştt!..

– Ne var yahu?

– Horluyorsunuz...

Perde kapandı. Fuayeye çıktım. Uykumu dağıtmak için bir cıgara yakıp koltuğa oturdum.

– Nasıl buldun piyesi?..

Bir de baktım, piyesin yazarı... Ne diyeyim şimdi ben?..

– Daha birinci perdede belli olmaz.

– Ne birinci perdesi?..

Hemen toparlandım, bir de baktım, paltosunu, şapkasını alan çıkıyor. Üç perdelik piyes bitmiş de haberim yok...

– Yani... çok güzel... demek istedim ki... birinci perde harika... Son perde harikulade... Tebrik ederim.

Otele gelişimi hayal meyal hatırlayabiliyorum,

Bir gürültüyle sıçradım. Kalkıp kapıyı açtım. Karşımda bisürü adam...

– Ne var?

– İki gündür odadan çıkmadınız da, merak ettik... Affedersiniz...

Bu otele nasıl gelmişim, yatağa nasıl girmişim, hiç farkında değilim. Demek burada iki gün iki gece uyumuşum.

Ceket cebimdeki tiyatro programından oyuncuların adlarına bakarak, piyesin eleştirmesini yazdım. Gazetede çıktı.

Istanbul'a dönüşümde, Ankara'daki oyun yazarı arkadaşım gönderdiği mektupta şöyle diyordu:

"Tenkidin için çok teşekkür ederim. Dergilerde, gazetelerde bu kadar tenkit çıktı, ama bunları yazanların hiçbiri, piyesi senin kadar anlayamamış. Beni methettiğin için söylemediğimi bilirsin, ama sen hakikaten piyesin ruhunu kavramışsın. Çoktanberi seninki kadar kaliteli, tarafsız ve doğru bir tiyatro tenkidi çıkmamıştı."

Büyüyen Masa

– Beyef...

Müdür,

– Biliyorum Asım Bey, dedi, sizin mesainizden çok memnunum.

Asım Bey, bir kere daha, "beyefendi," diyecek oldu. Müdür lafı ağzına tıkadı,

– Sizi unuttuğumu zannetmeyin Asım Bey. Çok teşekkür ederim. Büronun bütün işi sizin sırtınızda. Siz olmasanız işler nerdeyse duracak...

Müdür zile bastı. Gelen hademeye,

– İdare müdürünü çağır! dedi.

Asım Bey'e de,

– Mesainiz nazarı dikkate alınmıştır, dedi, masanızı değiştereceğim.

Asım Bey,

– Allah ömürler versin beyfendi, dedi.

Müdür bey, içeri giren idare müdürüne,

– Asım Bey'e daha büyük bir masa alın! dedi.

Asım Bey, müdüre teşekkürler ederek çıktı.

Büroda sekiz kadın, yirmiyedi erkek memur çalışıyordu. Çalışıyordu demek pek yerinde değil. Bu kadar kişi aylık alıyordu.

Bir çalışan Asım Bey'di. Bütün ötekilerin hepsi, bir Asım Bey'in yaptığı iş kadar bile iş çıkarmıyorlardı. Bunu, Asım Bey gibi öbür memurlar da, şefler de, müdür de biliyordu. Ondört yıldır bu büroda çalışan Asım Bey, hiçbir işgünü büroya gelmemezlik etmemişti. Hastalanmış, hasta hasta yine işinin başına gelmişti. Sabahtan akşama kadar çalıştığı yetmezmiş gibi, çalışma saatlerinde yetiştiremediği işleri de evine götürür, yapardı. Bürodan eve, evden büroya gidip gelirken, eski çantası hep dosyalarla dolu olurdu.

Doğrusu öteki memurlara devamsız denilemezdi: Onlar da maç olmadığı, önemli bir işleri çıkmadığı, izinli gitmedikleri, hasta olmadıkları zamanlar büroya gelir, tatlı vakit geçirirlerdi.

Asım Bey ondört yıldır bu büroda çalışırdı ama ilk girdiği zamanki aylığı bir kuruş bile artmamıştı. Oysa öbür büro arkadaşları, kendisinden sonra gelenler bile terfi etmişlerdi. Asım Bey, yumuşak adamdı ama, hakkını da aramayacaklardan değildi. Ayda bir olsun, müdürün yanına gider, "beyfendi," diyecek olurdu. Ama yalnız diyecek olurdu. Diyemezdi. Daha o ağzını açıp,

– Beyf... derken müdür, lafı ağzına tıkar,

– Biliyorum Asım Bey, mesainizden çok memnunum, derdi, çalışmanız nazarı dikkate alınmıyor, sanmayın. Sonra idare müdürünü çağırır,

– Asım Bey'e daha büyük bir masa alın! derdi.

Asım Bey de,

– Allah ömürler versin efendim diye saygıyla eğilerek müdürün odasından çıkardı.

Müdür bigün memurların çalıştığı odaya geldi. Şaşarak Asım Bey'e sordu:

– Siz bu masada mı çalışıyorsunuz?

– Evet...

– Bunun eni boyu ne kadar?

Masanın enini boyunu ölçtüler, seksene bir kırk...

Müdür,

– Olamaz! diye bağırdı, çabuk bu masayı büyütün. Boyu enaz iki metre olsun...

Başka bigün de yine memurların odasına gelen müdür,

– Asım Bey'in masası cilalanacak! diye emir verdi. Bu odaya her gelişinde Asım Bey'in masasında bir değişiklik yaptırırdı.

– Aaa... Asım Bey! Sizin masanızın camı yok mu? Çabuk! Asım Bey'in masasına cam koyun!

Hiçbir memurun masası, Asım Bey'inki kadar yeni, cilalı, büyük değildi. Ama hiçbirinin de aylığı Asım Bey'inki kadar az değildi. Şefin masası bile, Asım Bey'in masasının yanında oyuncak gibi kalıyordu.

Müdürün bu kadar anlayışı, iyiliği karşısında Asım Bey sesini çıkaramıyordu. Ama kendi kendini yiyordu. Masasının haftadan haftaya, aydan aya büyümesine çok seviniyordu. Asım Bey'in masası, birbuçuk metre eninde; üç metre boyunda koca bir masa olmuştu. Yine bigün para sıkıntısından canı burnuna gelip müdürün odasına kapıyı çalmadan girmiş,

– Beyfen... diye söz başlamıştı.

Yine onu konuşturmaz, aylığını artırmazsa, dün gece yazıp cebinde sakladığı istifasını müdürün suratına fırlatacaktı.

– Beyfen...

– Ooo... Asım Bey... Sizin mesainizden çok memnunum. Çok iyi çalışıyorsunuz.

Müdür zile basıp idare müdürünü çağırdı. Ona,

– Asım Bey'in masasını neden büyültmüyorsunuz? diye çıkıştı.

Daire müdürü,

– Efendim, dedi, odada öbür memurların masalarına yer kalmadı.

Müdür,

– Öyleyse, bütün öteki memurlar, başka odaya gitsinler.

Şimdi Asım Bey'in masasının eni 2,5 boyu da 4 metre olmuştu. Bu koca masada, bir odada tek başına çalışıyordu.

Masanın bu kadar büyümesinden, bir odada tek başına çalışmaktan ötürü Asım Bey'in duyduğu sevinç ancak iki ay kadar sürdü. Bigün yine müdürün karşısına çıkıp,

– Beyf... diye söze başlıyacak oldu.

Suratından ne kadar kızdığı belliydi. O daha ilk sözcüğünü tamamlamadan müdür,

– Merak etmeyin Asım Bey, dedi, çalışanlar herzaman takdir edilir. Gözümden kaçıyor zannetmeyin.

Zile basıp idare müdürünü çağırdı. Ona sordu:

– Asım Bey'in masasını cilalattınız mı?

– Evet efendim, her ay cilalatıyoruz.

– Camı koydunuz mu?

– Tabii efendim.

– Öyleyse Asım Bey'in masasını büyütün.

Asım Bey, cebindeki istifa dilekçesini parmaklarıyla buruşturdu.

Müdüre,

– Allah ömürler versin efendim, diyerek çıktı.

Yine Asım Bey'in masasının yeniden büyütüldüğü bir gündü.

İdare müdürü, müdüre,

– Efendim, dedi, Asım Bey'in masasını artık büyütemiyoruz.

– Neden?

– Çünkü efendim, masa bütün odayı kapladığından Asım Bey'e odada oturacak yer kalmadı. Asım Bey kapı ağzında oturuyor.

Müdür,

– Öyleyse, iki oda arasındaki bölme yıkılsın. Asım Bey'in masası büyüsün! dedi.

Asım Bey'in masası, generallerin harp harekâtını üstüne harita koyup idare ettikleri masa kadar büyümüştü.

Asım Bey, sevinçten kabına sığmıyordu. Ama bu sevinç iki aydan çok sürmedi. Kirayı verememişti. Evin elektriğini de keseceklerdi. Karısı o sabah evden çıkarken para istemişti.

Asım Bey söylene söylene, müdürle kavga ederek büroya geldi. Burnundan soluyordu. Yok, artık bu kez ağzına geleni söyleyecekti. Ya aylığını artırırlar yada basardı istifayı... Hızla müdürün odasına girdi. Kapıyı bile vurmadı. Daha müdür gelmemişti. Kapıdan ayrılmadı. Müdür gelir gelmez.

– Beyfendi, dedi.

Müdür ona tastamam "beyfendi" kelimesini bile söyletmezdi ama, paltosunu çıkarttığından Asım Bey'in ağzını lafla tıkayacak zaman bulamamıştı.

– Asım Bey, mesainizden çok memnunum...

– Beyfendi, ben bu büroda ondört yıllık memurum.

– Çalışkanlığınız...

– Ama bugüne kadar aylığım hiç artmadı.

– Masanızı...

– Hayır. Masa filan istemiyorum. Herkesin aylığı arttı. Bir benim aylığım...

– Masanızı...

Bu kez konuşamayan Asım Bey değil, müdürdü. Asım Bey ondört yıllık hıncını alıyordu. Açtı ağzını, yumdu gözünü. Müdür biraz dinledikten sonra,

– Siz nankör bir adamsınız! diye bağırdı. Siz hiç iyilikten anlamıyorsunuz. Şu koca büroda, sizin masanız kadar büyük kimin masası var? Hangi memur sizinki kadar büyük masada oturuyor? Sizde hiç utanmak yok mu, insaf yok mu? Size daha ne yapayım? Her ay masanızı büyüttüm. Yahu koskoca

müdürken, benim masam bile seninki kadar değil... Nerdeyse masanız binaya sığmayacak! Haydi çıkın dışarı! Beğenmiyorsanız istifa edersiniz. İşte o kadar...

Asım Bey süklüm püklüm çıktı dışarı. Odasına gitti. Koskoca masasına baktı. Ne güzeldi, kendi yatak odası bile bu masa kadar büyük değildi. Hayır, başka hiçbir yerde bu kadar itibar göremezdi. Masasının başına geçti, çalışmaya başladı. Ama o günden sonra Asım Bey'in masası hiç büyümedi.

Aziz Nesin

(Mehmet Nusret Nesin)

(20 Aralık 1915, Heybeliada, İstanbul • 6 Temmuz 1995, Çeşme, İzmir)

ÖYKÜ KİTAPLARI

Parti Kurmak Parti Vurmak (1946), Geriye Kalan (1953), İt Kuyruğu (1955), Yedek Parça (1955), Fil Hamdi (1956), Damda Deli Var (1956), Koltuk (1957), Kazan Töreni (1957), Deliler Boşandı (1957), Mahallenin Kısmeti (1957), Ölmüş Eşek (1957), Hangi Parti Kazanacak (1957), Toros Canavarı (1957), Memleketin Birinde (1958), Havadan Sudan (1958), Bay Düdük (1958), Nazik Alet (1958), Gıdıgıdı (1958), Aferin (1959), Kördöğüşü (1959), Mahmut ile Nigâr (1959), Hoptirinam (1960), Gözüne Gözlük (1960), Ah Biz Eşekler (1960), Yüz Liraya Bir Deli (1961), Bir Koltuk Nasıl Devrilir (1961), Biz Adam Olmayız (1962), Yeşil Renkli Namus Gazı (1964), Sosyalizm Geliyor Savulun (1965), İhtilali Nasıl Yaptık (1965), Rıfat Bey Neden Kaşınıyor (1965), Vatan Sağolsun (1968), İnsanlar Uyanıyor (1972), Hayvan Deyip de Geçme (1973), Seyyahatname (Duyduk Duymadık Demeyin) (1976), Büyük Grev (1978), 70 Yaşım Merhaba (1984), Kalpazanlık Bile Yapılamıyor (1984), Maçinli Kız İçin Ev (1987), Nah Kalkınırız (1988), Rüyalarım Ziyan Olmasın (1990), Aşkım Dinimdir (1991), Gözünüz Aydın Efendim (1997), Herkesin İşi Gücü Var (2005).

Aziz Nesin'e özgü başlıca yazım biçimleri

-beri
-buçuk
aradabir
arasıra
arayer
azbiraz
azçok
azkaldı
azkalsın
başüstüne
beribenzer
bibakıma
bibaşına
biçok
bidolu
bigün
bikaç
bikez
birara
birarada
birdenbire
biriki
bisüre
bisürü
bişey
bitakım
bitane
bitek
bitürlü
biyana
biyer
buyüzden
candarma
cıgara
çokaz
enaz
ençok
epiy
fotograf
gülegüle
hangibir
herbir
herbişey
hergün
herhangibir
herhangibiri
herneyse
herşey
hertürlü
heryan
heryer
herzaman
hiçbişey
hiçkimse
hoşgeldin
hoşbulduk
Istanbul
ikidebir
işgören
kıravat
kimbilir
nağra
pekaz
pekçok
sağol
Sıvas
tiren
yada

yazıyla gösterilen her sayı bitişik

– Bu seferki sıkıyönetim gevşek, gevşek... dedi.

Beni tutuklamadılar diye üzülmüş görünüyordu.

Bir kadın,

– Sıkıyönetim ilan edileli dün bir, bugün iki, dedi, daha belli olmaz ki, belki de tutuklarlar...

İster sevdiklerinden, ister kızdıklarından konuşsunlar, bu türlü sözlerden sinirlendiğim çin otobüse binmekten vazgeçtim. Ordan uzaklaşırken, demin, "Daha belli olmaz..." diyen :adına, bir adamın,

– Ama eskiden sıkıyönetimin ilk gününde onu tutuklarlardı... dediğini duydum.

Sanki sıkıyönetimin geleneği bozulmuş, bir ulusal alışkanlık değişmiş gibi tedirginlik çindeydiler. Nerdeyse sıkıyönetim komutanlığına gidip, "Neden hâlâ tutuklamadınız? Bu ne ıiçim sıkıyönetim?" diye sorsaklardı.

1972'de kurulan Nesin Vakfı, ortalama 40 çocuğu ve 20 çalışanıyla gönüllüleri de sayarsak 70 kişilik cıvıl cıvıl bir ailedir. Vakfın ana binası Çatalca'da, 15 dönümlük yemyeşil bir bahçe içindedir. Her çocuğun ayrı bir odası vardır. İlk ve orta eğitimdeki çocuklarımız Çatalca'daki devlet okullarında okurlar. Yüksek öğretimdeki gençlerimiz, bulundukları kentlerde, varsa Nesin Vakfı'nın evlerinde, yoksa kiralanan bir evde ya da yurtlarda kalırlar.

İlkokul çağına girmeden vakfa giren çocuklar bir meslek edininceye, daha doğrusu kendi ayakları üstünde duruncaya değin, vakfın koruması altındadır.

Süleyman Cihangiroğlu

Nesin Vakfı'nda neredeyse yok yoktur. Yirmi beş bin kitaplık kütüphanesi, tiyatro salonu, yüzme havuzu, spor ve oyun alanları, seramik atölyesi, müzesi, bilgisayar odası, hayvanları (inek, k güvercin, tavşan, hindi, ördek, tavuskuşu...) çeşit çeşit meyve ağaçları, sebze bahçeleri,

Ve elbette Aziz Nesin her zaman bizimle birliktedir. Nesin Vakfı'nın gelirleri, Aziz Ne telif haklarından, Nesin Vakfı'nın konutlarının kiralarından ve bağışla

NESİN